

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 166 motionsyrkanden, huvudsakligen från den allmänna motionstiden hösten 1998. Samtliga yrkanden avstyrks.

Yrkandena handlar om grundskolans omfattning, olika organisatoriska frågor, utvärdering, tillsyn, skolans värdegrund, mobbning, undervisning om alkohol, narkotika och tobak och andra läroplans- och kursplaneanknutna frågor, modersmålsundervisning, sfi, betyg, fristående skolor, personal, elevvård, arbetsmiljö, kvalificerad yrkesutbildning m.m.

Samtliga partier i utskottet utom Socialdemokraterna har reservationer på olika punkter, var för sig och i olika konstellationer.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1998

1998/99:Ub201 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagen om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor att kilometerangivelsen tas bort i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ub202 av Göte Jonsson och Carl G Nilsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisningen i skolan om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna.

1998/99:Ub203 av Göte Jonsson och Carl G Nilsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etisk fostran i skolan.

1998/99:Ub204 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av allsidig historieundervisning i de delar av landet som inte alltid tillhört Sverige.

1998/99:Ub205 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av skolans möjligheter att stänga av elever som utgör ett hot mot elever och lärare i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring av skollagen att en anmälningsplikt för våld i skolan införs i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av en nationell handlingsplan mot mobbning och våld i skolan.

1998/99:Ub206 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om veganers rätt till fullvärdig vegansk kost i skolan.

1998/99:Ub207 av Gunnel Wallin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om regionalt anknuten historieundervisning i skolorna.

1998/99:Ub209 av Ingvar Eriksson och Lars Björkman (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utbildning i naturkunskap,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utbildningssatsningar som ligger i nivå med motsvarande inom övriga EU,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att framsteg på miljöområdet på ett bättre sätt skall klargöras i utbildningen.

1998/99:Ub214 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att införa lärlingssystem i grundskolan.

1998/99:Ub215 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppdrag att utvärdera och analysera svenskundervisningen för invandrare samt lägga fram konkreta åtgärdsförslag.

1998/99:Ub217 av Inga Berggren och Inger René (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av hemkunskap i grundskolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om undervisning i kost och hälsa i gymnasieskolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utvärdering av kostundervisningen.

1998/99:Ub218 av Göran Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ”starta eget” som ämne inom skolan.

1998/99:Ub219 av Elizabeth Nyström och Anne-Katrine Dunker (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utvecklingen av ledarskapet i skolan.

1998/99:Ub222 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om konfessionella skolor.

1998/99:Ub224 av Kent Härstedt och Annika Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om simkunnigheten bland Sveriges elever.

1998/99:Ub225 av Kent Härstedt och Annika Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett förtydligande i läroplanen av kraven på simkunnighet.

1998/99:Ub227 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av hur skolans resurser används,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella studieplaner,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en bred överenskommelse om betygen,

4. att riksdagen beslutar om sådan ändring av skollagen att de nationella proven blir obligatoriska i årskurs fem,

5. att riksdagen beslutar om sådan ändring av skollagen att utvecklings-samtalen från årskurs fem skall resultera i en skriftlig sammanfattning,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ansvaret för skolan i en ny skollag,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt ledarskap i skolan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibel skoltid,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett lärarcertifikat,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om specialisttjänster i skolan,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om disciplinära åtgärder,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om praktisk arbetslivsorientering,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nollvision för mobbning,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att all personal skall vara skyldig att rapportera förekomst av mobbning till rektor,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning för föräldrar.

1998/99:Ub228 av Annika Nilsson och Morgan Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Skolverket i uppdrag att verka för att elevdemokratiskt arbete särredovisas från annan frånvaro på betygen.

1998/99:Ub232 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, m, v, kd, c, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans ansvar för ANT-undervisningen i grundskolan och gymnasiet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktade aktiviteter för ANT-undervisningen i det kommande budgetarbetet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en prioritering för att stärka ANT-informationen under en särskild projektperiod,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att pilotprojekt rörande fortbildning av yrkesverksamma lärare, social- och fritidsarbetare anordnas i t.ex. det nybildade Västra Götalands län.

1998/99:Ub233 av Monica Green (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att öka elevernas välbefinnande.

1998/99:Ub236 av Yvonne Andersson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Östergötland som utbildningsregion.

1998/99:Ub238 av Margareta Sandgren (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fristående skolor.

1998/99:Ub239 av Margareta Andersson och Birgitta Carlsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av betygsregler,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information i kvalificerad yrkesutbildning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om permanentning och utbyggnad av kvalificerad yrkesutbildning.

1998/99:Ub240 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rektorer som didaktiska ledare.

1998/99:Ub241 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om villkoren för de fristående skolorna.

1998/99:Ub242 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vuxenutbildningen och det livslånga lärandet.

1998/99:Ub244 av Christina Axelsson och Eva Arvidsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppmärksamma ensamstående föräldrars möjligheter att studera och erbjudas mer individuellt anpassade kursplaner.

1998/99:Ub246 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans värdegrund samt om riktlinjer för hur måldokument

angående etisk fostran, som finns angivna i läroplanen, skall få praktisk tillämpning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skolan skall bli mer flexibel till tid, innehåll och form,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibel skolstart och fortsatt nioårig skolplikt med möjlighet till ett års förlängning,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kunskap i praktiska och estetiska ämnen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dokumentation av utvecklingssamtalen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betygssystemets utformning,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrainflytande och föräldraansvar,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mentorer för nyutexaminerade lärare,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sanering och ombyggnad av skolbyggnader och skolgårdar,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ANT-undervisningen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Skolverkets och kommunernas tillsynsfunktion,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av uppföljning och utvärdering av tidsutrymmet för blockämnena, dels för estetiska och praktiska ämnen, dels för hur formerna för elevinflytande och jämställdhetsarbete utvecklas samt vilka resultat arbetet mot mobbning och uttryck för främlingsfientlighet har givit.

1998/99:Ub247 av Monica Green m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sätta barnens bästa främst i alla beslut.

1998/99:Ub248 av Rune Berglund och Berit Andnor (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av uppföljning och utvärdering av teckenspråksutbildning för föräldrar.

1998/99:Ub250 av Ann-Kristine Johansson och Marina Pettersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett informations- och utbildningsprogram för att förbättra människors möjligheter att agera på rätt sätt vid olyckor, katastrofer och störningar i viktiga infrastruktursystem.

1998/99:Ub251 av Lena Sandlin och Martin Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att överföra körkortsutbildning till gymnasieskolan.

1998/99:Ub252 av Gunnar Goude m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt utveckling av fristående skolor.

1998/99:Ub253 av Inger Davidson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att nollvision skall vara målet i arbetet att motverka mobbning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varje kommun bör genomföra en fortbildning för all skolpersonal om skolans värdegrund,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varje skola bör ha en plan för hur man kan omsätta skolans värdegrund i praktiken,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sociala färdigheter,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fysiska skolmiljöns betydelse för bekämpningen av mobbning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om personalsituationens betydelse för bekämpningen av mobbning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det i varje kommun skall finnas en barn- och ungdomsplan,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolledarens skyldighet att anmäla brott till de sociala myndigheterna och när så är påkallat till polismyndigheten,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medling,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av organiserad tillsyn över elevernas aktiviteter inte bara när undervisningen pågår utan även under raster,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten att omplacera mobbade och kränkande elever,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om våldets konsekvenser,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att reklam för ett program med våldsinslag inte skall visas under de tider på dygnet då barn kan förväntas vara uppe.

1998/99:Ub254 av Marianne Jönsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten till ett nytt slutbetyg från grundskolan.

1998/99:Ub258 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av insatser för genomförande av läroplanernas grundläggande principer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av reglerna för elevers tillrättaförande,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tydligare mål för skolans uppgifter vad avser elevers utveckling av social kompetens.

1998/99:Ub259 av Jan Erik Ågren (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten för elever att inom gymnasieskolan få genomgå teoridelen av körkortsutbildningen.

1998/99:Ub262 av Håkan Juholt m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge berörda myndigheter i uppdrag att utarbeta metoder och regelverk för en fungerande och konstruktiv elevutvärdering av lärare.

1998/99:Ub267 av Runar Patriksson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i Lpo 94 (läroplanen) ge de kommunala musik- och kulturskolorna rätt att undervisa en elev 20 minuter per vecka under annan lektionstid.

1998/99:Ub268 av Barbro Westerholm m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att höja läraryrkets status,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för elever att undervisas av behöriga lärare,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa den centralt utformade timplanen i grundskolan,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen elev skall kunna lämna grundskolan utan att ha uppnått betyget ”godkänd” i svenska, engelska och matematik,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betyg från årskurs sex,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skriftligt dokumenterade utvecklingssamtal,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av en sexgradig betygsskala,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av fler obligatoriska nationella prov,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en god arbetsmiljö för elever och lärare,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av elevvårdsresurser,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nationell handlingsplan för hur kampen mot ungas missbruk av alkohol, narkotika och tobak skall intensifieras.

1998/99:Ub269 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en parlamentarisk utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola,

2. att riksdagen hos regeringen begär en utredning med uppdraget att undersöka hur en betygsfri skola skall kunna genomföras i enlighet med vad i motionen anförts,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Skolverket ges möjlighet till vitesföreläggande gentemot de kommuner som inte uppfyller ställda kvalitetskrav,

7. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som stärker elevskyddsombudens ställning,

8. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur ett nationellt statistikregister för elevernas olycksfallsskador kan inrättas i enlighet med vad som i motionen anförts,

9. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om vilken lägsta nivå för elevvårdspersonal som kommunerna är skyldiga att hålla samt om motsvarande ändring i skollagen,

11. att riksdagen beslutar att inga nya fristående skolor tillåts etableras.

1998/99:Ub272 av Elver Jonsson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att slutbetyg i gymnasiet skall ges för den samlade kunskapen i ett ämne,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förberedelser görs för en utveckling av nuvarande betygsskala till en femgradig kursplanerrelaterad skala.

1998/99:Ub274 av Inger Davidson m.fl. (kd, m, v, c, fp, mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett fortsatt arbete med att stoppa mobbningen och skapa respekt för andra människors värde,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vuxna i skolan,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att beakta de risker som finns vid övergången mellan de olika stadierna i skolan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att elevvården, skolhälsovården och studenthälsovården måste utvecklas.

1998/99:Ub484 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av ett totalförbud för djurförsök på grundskole- och gymnasienivå.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att stärka modersmålsundervisningen i grundskolan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot mobbning vid svenska skolor,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fritidsverksamhetens integrering i skola och ungdomsverksamhet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att komma till rätta med allvarliga brister i tillsynen av skolan enligt gällande lagstiftning,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en breddning av tillsynen av skolan till att omfatta större delar av vad skollagen stipulerar, t.ex. vad gäller mobbning, resurser för barn med specifika läs- och skrivsvårigheter, elevdemokrati, otillbörlig påverkan (indoktrinering) och skolhälsovård,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fristående skolors rätt till egen plats i kommunala skolplaner,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att speciellt uppmärksamma behov av stöd till gymnasieelever med annat modersmål än svenska,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av lärlingsutbildning vid svenska företag.

1998/99:K285 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om diskussioner om pornografi i skolans sex- och samlevnadsundervisning.

1998/99:Sk628 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till hur elever kan ges rätt till egna läromedel.

1998/99:Ju901 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skolan bör individanpassas genom möjligheten att fritt välja skola, samt på högstadie- och gymnasienivå genom rätten för varje elev att välja nivå på de teoretiska ämnena,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av skollagen att en anmälningsplikt för våld i skolan införs i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av skolans möjligheter att stänga av elever som utgör ett hot mot elever och lärare, i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju903 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans informationsskyldighet.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationssatsning gentemot föräldrar om narkotikans symtom och verkningar,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om absolut plikt för skolan att informera föräldrar om förändringar i barns beteenden.

1998/99:Ju917 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans skyldighet att informera föräldrar.

1998/99:Sf608 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minoriteters rätt att bygga upp egna skolor,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sfi-undervisningen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om modersmålscheck.

1998/99:Sf612 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot arbetsmarknadens etniska skiktning.

1998/99:Sf634 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade villkor för sfi-undervisningen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i övrigt anförts om skolan som murbräcka mot segregation.

1998/99:Sf635 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i skolan,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskundervisning för alla,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sfi-undervisningen.

1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans ansvar.

1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering av ANT-undervisningen i grundskola och gymnasium.

1998/99:So307 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, m, v, kd, c, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans undervisning och insatser mot rökning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans roll i det tobakspreventiva arbetet.

1998/99:So459 av Ingrid Näslund (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade insatser för att stärka det förebyggande arbetet i skolväsendet.

1998/99:So464 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skärpa barnomsorgslagen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förstärkt skolhälsovård.

1998/99:Kr227 av Åke Carnerö och Tuve Skånberg (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kursplanen i svenska skall innehålla målet att eleverna lär sig använda ett vårdat språk i tal och skrift,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kursplanen i svenska på gymnasieskolan skall kompletteras med uppnåendemålet att det är skolans ansvar att varje elev kan uttrycka sig vårdat i tal och skrift.

1998/99:Kr275 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

6. att riksdagen i enlighet med vad i motionen anförts ger regeringen i uppdrag att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att återkomma med förslag till hur kulturskolan skall kunna tas in i skollagen.

1998/99:Kr521 av Peter Pedersen m.fl. (v) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering och lokalisering av idrottsgymnasier.

1998/99:T223 av Johnny Gylling m.fl. (kd) vari yrkas

48. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur körkortsundervisningens teoretiska del skulle kunna erbjudas eleverna inom gymnasieskolans ram.

1998/99:MJ218 av Jonas Ringqvist m.fl. (v) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att hemkunskapsundervisningen skall ge eleverna kunskap om vegetabilisk kosthållning.

1998/99:MJ781 av Gunnel Wallin m.fl. (c) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ämnet hemkunskap,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentkunskap på gymnasiet.

1998/99:N229 av Kenneth Johansson (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om entreprenörskap.

1998/99:N329 av Gunnar Hökmark (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts under avsnittet En mångfald av skolor och frihet att välja.

1998/99:N338 av Camilla Dahlin-Andersson m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningens infrastruktur.

1998/99:A291 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

13. att riksdagen begär att regeringen tar fram riktlinjer till skolorna för organisationers möjligheter att bedriva informations- och opinionsarbete på skolorna,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen.

Motioner väckta med anledning av proposition 1997/98:169 Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet.

1997/98:Ub42 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, m, c, v, mp, kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsmakten på ett mera kraftfullt sätt markerar skolans ansvar för ANT-undervisning i grundskolan och gymnasiet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisning om alkohol, narkotika och andra beroendeskapande ämnen i t.ex. kursen Idrott och hälsa för gymnasieskolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samverkan med externa instanser vad avser ANT inom gymnasieskolans kurs Idrott och hälsa i avsikt att bredda en relevant och saklig information om våra bruksgifter.

1998/99:Ub1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kraftfulla åtgärder mot mobbning,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att brott som begås i gymnasieskolan i princip skall polisanmälas.

Utskottet

Utskottet behandlar i det följande sammanlagt 166 motionsyrkanden, huvudsakligen från den allmänna motionstiden hösten 1998.

Utskottet tar först upp motionsyrkanden av mer övergripande karaktär vilka bl.a. rör grundskolans omfattning och olika organisatoriska frågor. Därefter behandlas yrkanden om tillsyn, utvärdering m.m. av skolans verksamhet. Sedan följer avsnitt med motionsyrkanden som har anknytning till skolans värdegrund och andra läroplans- och kursplanefrågor. Frågor om modersmålsundervisning, sfi, betyg, fristående skolor, personal, elevvård, arbetsmiljö och kvalificerad yrkesutbildning behandlas i skilda avsnitt. Sist följer ett antal övriga frågor.

Grundskolans omfattning m.m.

I Centerpartiets motion 1998/99:Ub227 (yrk. 10) tas frågan upp om *ansvaret för skolan och en ny skollag*. Grunden för en ny skollag bör enligt motionärerna vara att varje elev har rätt att få godkända kunskaper i grundskolan. Detta kräver en fortsatt decentralisering av besluten till varje skolledning och lärare, förenat med skärpta krav på utvärdering och uppföljning. Ansvar, resurser och befogenheter skall i största möjliga mån ligga hos arbetslaget/den enskilde läraren.

U t s k o t t e t konstaterar att den nu gällande ansvarsfördelningen mellan stat och kommun innebär att staten anger målen för verksamheten, medan frihet finns för skolhuvudmannen (kommunen) att bestämma hur man når de nationella målen. Staten formulerar mål, följer upp, utvärderar och har tillsyn över verksamheten på nationell nivå. Kommunen ansvarar för verksamhetens kvalitet, organisation och resurser, bestämmer lokala mål samt svarar för lokal uppföljning och utvärdering. Ansvaret gäller också verksamhetens innehåll och resultat i förhållande till de nationella målen. Kommunen har såsom skolhuvudman en avgörande roll när det gäller hur den nationella skolpolitiken förverkligas på det lokala planet. Ansvaret för genomförandet vilar på rektorer, lärare och skolans övriga personal. Rektor har ett särskilt ansvar för att förverkliga innehållet i läro- och kursplaner på skolnivå.

Utskottet noterar att regeringen nyligen beslutat tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att göra en översyn av skollagen (dir. 1999:15). Enligt direktiven skall kommittén bl.a. utreda om och i så fall hur ansvarsfördelningen mellan stat och kommun behöver förtydligas. Kommittén skall också utreda och föreslå hur målstyrningen samt det kommunala ansvaret för kvalitet och likvärdighet kan förtydligas och stärkas.

Utskottet har i olika sammanhang framhållit vikten av att alla elever skall ges möjlighet att nå målen för grundskolan. Utskottet delar härvidlag motionärernas uppfattning. Det är också viktigt att det finns möjlighet till varierande lösningar för de elever som av olika skäl inte uppnår grundskolans kunskapsmål i årskurs 9. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att riksdagen nyligen har beslutat (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3, rskr. 160) om en utveckling av gymnasieskolans individuella program

Riksdagen bör avslå motion 1998/99:Ub227 yrkande 10 med hänvisning till vad utskottet har redovisat.

I Centerpartiets motion 1998/99:Ub227 föreslås också att grundskoleförordningen ändras (yrk. 2). Alla elever i grundskolan bör ges en *individuell studieplan*. Detta bör genomföras samtidigt som den centralt fastställda timplanen avskaffas. Den individuella studieplanen bör upprättas tillsammans med elev och föräldrar och gås igenom vid varje utvecklingssamtal.

U t s k o t t e t, som avstyrker yrkandet, vill framhålla vikten av att skolan – i enlighet med gällande förordningar – arbetar på ett sådant sätt att varje elevs resultat och skolsituation ständigt följs.

Mot bakgrund av vad motionärerna anför om att avskaffa den centralt fastställda timplanen hänvisar utskottet till att förslag nyligen framlagts av en

arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet om försöksverksamhet där arbetet i grundskolan skall få organiseras utan en centralt fastställd timplan (Ds 1999:1). Förslaget har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt Folkpartiets motion 1998/99:Ub268 (yrk. 10) bör den centralt utformade *timplanen i grundskolan på sikt avskaffas*. Motionärerna betonar vikten av en väl fungerande målstyrning. Timplanens avskaffande hör därför ihop med att utförliga utvärderingar av kunskapsresultaten genomförs.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet med hänvisning till vad utskottet nyss redovisat om pågående beredningsarbete i Regeringskansliet rörande försöksverksamhet med att avskaffa grundskolans timplan.

Frågor med anknytning till *grundskolans omfattning m.m.* tas upp i flera motioner. I Centerpartiets motion 1998/99:Ub227 (yrk. 12) framhålls att skoltiden bör vara flexibel och medge att elevers tid i grundskolan varierar. Förskoleklassen bör föras till det obligatoriska skolväsendet. Inriktningen bör vara en tioårig skolgång med start vid sex års ålder. Kristdemokraterna anser i motion 1998/99:Ub246 att skolstarten bör vara individuellt flexibel och ske successivt. De avvisar obligatorisk skolstart för sexåringar och anser att det är positivt att förskoleklassen är frivillig för eleverna. Skolplikten bör vara nioårig med möjlighet till ett års förlängning för elever som önskar det och bedöms ha behov av det för att uppnå de uppsatta målen (yrk. 4). Kristdemokraterna framhåller att det är orimligt att utgå från att alla elever behöver just nio år för att nå målen. Det är viktigt att varje elev får utvecklas så mycket som möjligt i förhållande till sin kapacitet. Undervisningen bör därför individualiseras (yrk. 3). Enligt Folkpartiets motion 1998/99:Ub268 (yrk. 11) skall ingen elev kunna lämna grundskolan utan att ha uppnått betyget Godkänd i svenska, engelska och matematik. Elever kan i dag komplettera sina kunskaper inom det individuella programmet för att bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Det innebär enligt motionärerna att gymnasieskolan får ta över grundskolans problem.

U t s k o t t e t vill med anledning av yrkandena anföra följande.

Riksdagen har under föregående riksmöte behandlat frågor med anknytning till skolstartsålder och omfattningen av grundskolan i samband med beslutet att förskoleklassen skall vara en egen skolform inom det offentliga skolväsendet (prop. 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107) och beslutet om en ny gemensam läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (prop. 1997/98:94, bet. UbU18, rskr. 272). Den treåriga gymnasieskolan vänder sig till alla ungdomar. Dessa beslut innebär bl.a. att alla barn ges möjlighet att delta i en 13-årig pedagogisk verksamhet. Genom en gemensam läroplan kan de olika verksamheterna arbeta mot samma mål, vilket enligt utskottets mening kommer att bidra till att höja kvaliteten i de olika verksamheterna. Utskottet anser att det i nuvarande reglering av skolstartsålder finns en betydande flexibilitet. Alla sexåringar har rätt att delta i förskoleklassen. Det finns möjlighet att börja skolan vid sex eller sju års ålder. Om det finns särskilda skäl och ett barns vårdnadshavare begär det kan skolplikten uppskjutas till det år barnet fyller åtta år.

Utskottet vill åter betona att alla elever skall ges förutsättningar att lyckas i skolan och att skolhuvudmannen har ett tydligt ansvar för att alla elever ges möjlighet att nå grundskolans mål. Utskottet erinrar om att det finns bestämmelser i skollagen (4 kap. 10 §) som gör det möjligt för elever som har behov av längre tid i grundskolan att fullfölja utbildningen efter det att skolplikten upphört. Det finns också möjligheter att inom det individuella programmet i gymnasieskolan läsa kurser på grundskolenivå för att senare gå över till ett nationellt eller specialutformat program. För behörighet till nationella och specialutformade program gäller fr.o.m. den 1 juli 1998 slutförd sista årskurs i grundskolan och godkända betyg i svenska alternativt svenska som andraspråk, engelska och matematik. Avsikten med de nya behörighetsbestämmelserna är att de elever som börjar ett nationellt program skall ha de basfärdigheter som är en förutsättning för att klara studierna i gymnasieskolan. Inte minst mot bakgrund av de nya behörighetsbestämmelserna är det viktigt att det individuella programmet utvecklas kvalitativt för att ge alla elever möjlighet att fullfölja en fullständig gymnasieutbildning. Riksdagen har nyligen beslutat om en ändring i 5 kap. 4 b § skollagen så att det tydligt framgår att det är möjligt att särskilt inrikta undervisningen inom ett individuellt program mot ett nationellt eller specialutformat program (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3, rskr. 160). Syftet är att stimulera utvecklingen av det individuella programmet och markera att programinriktade alternativ bör erbjudas eleverna.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna 1998/99: Ub227 yrkande 12, 1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 och 1998/99:Ub268 yrkande 11.

Vissa organisatoriska frågor

Vänsterpartiet begär i motion 1998/99:Ub269 (yrk. 1) en parlamentarisk utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola. Motionärerna pekar på att vi i realiteten numera har en tolvårig ungdomsskola. Sexårsverksamheten är en egen skolform, förskoleklassen, varför det offentliga skolväsendet utökats med ett trettonde år. De anser att en sammanhållen ungdomsskola som är mer anpassad till ungdomars olika utvecklingsstadier bör utformas.

U t s k o t t e t behandlade och avstyrkte ett motsvarande yrkande under det förra riksmötet (bet. 1997/98:UbU9 s. 35). Utskottet är inte heller nu berett att tillmötesgå motionärernas begäran om en utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola. Utskottet avstyrker således yrkandet. Utskottet vill dock peka på att ett utvecklingsprojekt, som rör övergången mellan grundskola och gymnasieskola, har pågått inom Skolverket sedan år 1997. Skolverket har under år 1998 följt och givit stöd till kommunerna i deras arbete med att vägleda och stödja eleverna inför övergången till gymnasieskolan; bl.a. har kommunerna fått ett särskilt ekonomiskt bidrag för utveckling av verksamheten med studie- och yrkesorientering. Utskottet har erfarit att Skolverket inom kort kommer att ge ut ett särskilt referensmaterial om utvecklingsprojektet.

I motion 1998/99:Kr275 (yrk. 6) föreslår Vänsterpartiet att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppdrag att återkomma med förslag till hur *kulturskolan* skall kunna tas in i skollagen och därmed ingå i den ordinarie skolan. Motionärerna anser att musikskolorna bör utvecklas till kulturskolor. Kulturskolan bör liksom grundskolan på sikt vara avgiftsfri. Enligt motion 1998/99:Ub267 (fp) är det av största vikt att musik- och kulturskolorna får en given plats i utbildningen av elever i grundskolan. Undervisning under ordinarie lektionstid är enda möjligheten att ge alla elever samma förutsättningar att få musikundervisning. Läroplanen (Lpo 94) bör därför ändras i syfte att ge dessa skolor rätt att undervisa en elev 20 minuter per vecka ”under annan lektionstid”.

U t s k o t t e t har under förra riksmötet behandlat och avstyrkt ett yrkande om en parlamentarisk utredning i syfte att lagreglera kulturskolan som skolform i skollagen. Riksdagen avslöt yrkandet. Utskottet har ingen annan uppfattning nu. Enligt utskottets uppfattning fyller dessa skolor en mycket viktig uppgift när det gäller att stimulera och ta till vara talanger inom olika konstformer. Det står dock klart att ett införande av regler om musik- och kulturskolorna i skollagen, och att dessa skolor på sikt skulle vara avgiftsfria i enlighet med motionärernas uppfattning i motion 1998/99:Kr275 (yrk. 6), skulle innebära betydligt ökade kostnader för kommunerna.

Utskottet noterar att sammanlagt 110 miljoner kronor per år under budgetåren 1999–2001 kommer att avsättas för det s.k. tiopunktsprogrammet för skolan. Området kultur i skolan ingår som en del i detta program. Utskottet noterar också att arbetet med kultur i skolan enligt regleringsbrev till Skolverket budgetåret 1999 skall stärkas och vidareutvecklas på nationell nivå. Arbetet skall bedrivas i nära samverkan med myndigheter, institutioner och organisationer inom utbildnings- och kulturområdet. Skolverket skall gemensamt med Statens kulturråd samordna detta arbete. Initiativ bör tas för att stimulera fortsatt utvecklingsarbete som skall fokuseras på det lokala utvecklingsarbetet i skolan, heter det i regleringsbrevet.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub267 och 1998/99:Kr275 yrkande 6.

I Miljöpartiets motion 1998/99:Ub801 (yrk. 13) anføres att *fritidsverksamheten bör integreras i skola och ungdomsverksamhet*. Skolbarnsomsorgen borde knytas till kommunernas ungdomsverksamhet vid fritidsgårdar och ungdomsgårdar. Motionärerna anser att denna samordningsverksamhet borde uppmärksammas. Frågan bör belysas och förslag till praktiska lösningar lämnas för att underlätta för kommunerna att utnyttja de fördelar som den utökade fritidsverksamheten vid skolorna kan ge.

U t s k o t t e t har tidigare i samband med att motsvarande yrkande behandlades under förra riksmötet (bet. 1997/98:UbU11, s. 15) bl.a. framhållit att det ankommer på kommunerna att organisera och samordna sina verksamheter. Utskottet har ingen annan uppfattning nu och anser att riksdagen bör avslå yrkandet.

Centerpartiet tar i motion 1998/99:A214 (yrk. 7) upp frågor med anknytning till *utbildningens infrastruktur*. Motionärerna anser att regeringen bör utreda hur samverkan mellan olika aktörer på utbildningsområdet kan förbättras. De

pekar på att gymnasieskolan, den eftergymnasiala utbildningen och arbetsmarknadsutbildningen har olika regelverk, något som i sig försvårar samverkan. Möjligheten att plocka olika delar från dessa utbildningar till individuella utbildningspaket torde vara liten. Behoven av ökad kompetens handlar inte endast om endera gymnasiekompetens, yrkesutbildning eller högskolekurser.

U t s k o t t e t delar motionärernas uppfattning att behoven av ökad kompetens inte endast avser en viss nivå eller ett visst område. Utskottet är dock inte berett att ställa sig bakom motionärernas begäran om en utredning om hur samverkan mellan olika aktörer inom utbildningsområdet kan förbättras. Utskottet påminner om att olika utbildningar som regel vänder sig till olika målgrupper. Därmed finns det t.ex. skilda behörighetsvillkor för tillträde till respektive utbildning. Utskottet anser att riksdagen bör avslå yrkandet.

Utvärdering, tillsyn m.m.

Motionerna

Frågor med anknytning till *tillsyn m.m. av skolan* tas upp i Kristdemokraternas motion 1998/99:Ub246 (yrk. 17) och i Miljöpartiets motion 1998/99:Ub801 (yrk. 14 och 15). Kristdemokraterna anser att formerna för tillsyn, uppföljning och utvärdering bör anges i den kommunala skolplanen. De pekar på att kommunernas egen uppföljning har brister. De framhåller också att det är positivt att systemet med statliga skolinspektörer har införts och att Skolverkets egen tillsynsverksamhet har ökat. Miljöpartiet anser att tillsynen borde skärpas så att Skolverket ser till att kommunerna får information om vad som förväntas av dem och sedan kontrollerar att kommunerna verkligen bedriver en aktiv tillsyn enligt anvisningarna. Motionärerna anser också att tillsynen av skolan borde breddas till att omfatta större delar av vad skollagen stipulerar, t.ex. mobbning, resurser för barn med specifika läs- och skrivsvårigheter, elevdemokrati och skolhälsovård.

Vänsterpartiet föreslår i motion 1998/99:Ub269 (yrk. 6) att Skolverket ges möjlighet att använda *vitesföreläggande mot de kommuner* som inte uppfyller de uppställda kvalitetskraven.

Centerpartiet begär i motion 1998/99:Ub227 (yrk. 1) en *utvärdering av hur skolans resurser används*. Motionärerna anser att det finns anledning att studera hur kommunernas resurser för skolan används och i vilken utsträckning de statliga resurstillskotten har kommit skolan till del.

I Kristdemokraternas motion 1998/99:Ub246 (yrk. 18) betonas behovet av uppföljning och utvärdering av tidsutrymmet för *blockämnena* och för praktiska och estetiska ämnen, av hur formerna för *elevinflytande* och jämställdhetsarbete utvecklas samt vilka resultat arbetet mot mobbning och uttryck för främlingsfientlighet har givit.

I motion 1998/99:Ub262 (s) föreslås att metoder och regelverk för en fungerande och konstruktiv *utvärdering av lärare* gjord av elever utarbetas. Motionärerna anser att elever skall ha möjlighet att på ett konstruktivt och konkret sätt kunna visa vad de tycker om sina lärare och lärarnas undervisningsmetoder.

Behovet av *uppföljning och utvärdering av teckenspråksutbildning för föräldrar* framhålls i motion 1998/99:Ub248 (s). En kontinuerlig uppföljning och utvärdering bör göras i syfte att se hur utbildningens omfattning och utvecklingen av olika pedagogiska metoder, organisationsformer och läromedel överensstämmer med de mål som fastställts för utbildningen.

Utskottets bedömning

Utskottet har under föregående riksmöte utförligt behandlat frågor om utvärdering och *tillsyn* i sitt betänkande 1997/98:UbU9 (s. 9–13). Utskottet hänvisar till vad utskottet då redovisade om bl.a. mål- och resultatstyrningen på skolområdet och ansvarsfördelningen mellan de olika nivåerna inom skolan. Utskottet pekade också på att flera begrepp används för de insatser som i dag görs för att analysera och bedöma verksamheten och dess resultat. På skolområdet talar man oftast om uppföljning, utvärdering, tillsyn och granskning. De utformas olika men innefattar alla en beskrivning och bedömning av en företeelse eller bestämd del av skolverksamheten. Utskottet redovisade vilka åtgärder som vidtagits i syfte att stärka arbetet med att bedöma, värdera och utveckla kvaliteten i skolan, bl.a. att en förordning utfärdats om kvalitetsredovisning inom skolväsendet (SFS 1997:702). I denna föreskrivs en skyldighet för varje kommun och skola att skriftligen göra en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen av skolplanen respektive arbetsplanen. Skolverket har också tagit fram skrifterna *Ansaret för skolan – en kommunal utmaning* (Skolverket 1997) och – som stöd för kommunernas egentillsyn – *Tillsynen av skolan* (Allmänna råd 1998:1).

Utskottet kan konstatera att ytterligare åtgärder har vidtagits. Skolverket har i januari 1999 gett ut allmänna råd om kvalitetsredovisningen inom skolväsendet och i februari 1999 en skrift om att utvärdera skolan samt en skrift om att organisera utvärdering. Utskottet vill också peka på att regeringen i regleringsbrev för år 1999 har föreskrivit att tillsynen skall stärkas. Som tillsynsmyndighet skall Skolverket hävda elevens rätt till en nationellt likvärdig utbildning. Tillsynsarbetet skall utformas så att alla kommuner, räknat fr.o.m. år 1998, inom loppet av en sexårsperiod blir föremål för tillsyn. Denna skall särskilt ta sikte på situationen för elever med behov av särskilt stöd. Skolverket skall redovisa sin tillsynsverksamhet för regeringen och därvid uppge antal kommuner och huvudmän som varit föremål för tillsyn, generella slutsatser av tillsynen och i vilken utsträckning verkets kritik och övriga insatser har lett till tillfredsställande åtgärder.

Som ett led i kvalitetssäkringsarbetet har på nationell nivå Skolverket kompletterats med nationella kvalitetsgranskningar genom statliga utbildningsinspektörer. De nationella kvalitetsgranskningarna startade hösten 1998 med ca 30 inspektörer. Tre granskningar har genomförts under år 1998: rektors uppdrag i en decentraliserad skola, undervisningen av elever med behov av särskilt stöd och läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen. Kvalitetssäkringsarbetet har ytterligare förstärkts genom beslutet att knyta en särskild nationell kvalitetsgranskningsnämnd till Skolverket fr.o.m. den 1 juli 1999 (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 98). Skolverket har tillförts ytterligare medel för detta ändamål. Regeringen har uppdragit

åt Skolverket att under år 1999 genomföra en nationell kvalitetsgranskning av skolans arbete med mobbning, sex- och samlevnadsundervisningen samt undervisningen om tobak, alkohol och andra droger.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att flera åtgärder har vidtagits för att stärka kvalitetsarbetet i skolan och föreslår att riksdagen med hänvisning till vad utskottet anfört avslår motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 17 och 1998/99:Ub801 yrkandena 14 och 15.

När det gäller förslaget att Skolverket skall ges möjlighet att använda *vitesföreläggande mot de kommuner* som inte uppfyller uppställda kvalitetskrav vill utskottet peka på att en sanktionsmöjlighet finns reglerad i 15 kap. 15 § skollagen. Om en kommun grovt eller under en längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen eller enligt andra föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får regeringen meddela de föreskrifter för kommunen eller, på kommunens bekostnad, vidta de åtgärder som behövs för att avhjälpa bristen. Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits, får denna kostnad kvittas mot belopp som staten eljest skulle ha betalat ut till kommunen. Utskottet noterar att Skolverket har haft i uppdrag att bedöma ändamålsenligheten i det nuvarande åtgärdssystemet, bl.a. möjligheten att vidta sanktioner, i sådana fall kommuner och andra huvudmän inte lever upp till sina skyldigheter och sitt ansvar. Skolverket redovisade uppdraget i augusti 1998. Skolverket anser att den viktigaste vägen för verket att fullgöra sitt uppdrag – att verka för att de statliga målen förverkligas – även i fortsättningen skall vara att genom information påverka huvudmännen för skolan och andra som av staten givits ett särskilt ansvar samt att verka för ett ändamålsenligt regelsystem. Skolverket förordar därutöver att sanktionsformen vitesföreläggande införs.

I uppdraget till den kommitté som skall göra en översyn av skollagen (dir. 1999:15) ingår det att utreda om statens sanktionsmöjligheter behöver stärkas. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad utskottet i övrigt har anfört föreslår utskottet att motion 1998/99:Ub269 yrkande 6 avslås.

Beträffande förslaget i Centerpartiets motion (1998/99:Ub227 yrk.1) om en *utvärdering av hur skolans resurser används* vill utskottet peka på att Skolverket enligt regleringsbrev för år 1999 har i uppdrag att inom ramen för sina utvärderingsinsatser årligen följa hur kvaliteten i skolan utvecklas mot bakgrund av de höjda generella statsbidragen till kommuner och landsting som riksdagen beslutat om. Skolverket har i januari 1999 lämnat en första rapport om hur det statliga resurstillskottet till kommunerna påverkar skolans utveckling och kvalitet. Enligt rapporten, som redovisar effekterna av enbart det första årets ökade bidrag till kommunerna, har skolsektorn ökat något i andel av kommunernas totala kostnader och även kostnaderna per elev i grundskolan och gymnasieskolan har ökat något mellan 1996 och 1997. På grund av ett ökat antal elever har dock antalet lärare per elev minskat mellan de båda åren. Skolverket pekar på att det inte går att påvisa i vilken utsträckning det extra resurstillskottet påverkat denna kostnadsökning. Enligt Skolverkets enkätundersökning hade 70,5 % av grundskolans rektorer och 49,6 % av gymnasieskolans rektorer blivit berörda av det extra resurstillskottet dels genom möjlighet att undvika vissa besparingar, dels genom att kunna täcka

underskott, göra vissa satsningar i skolans verksamhet och/eller se ett tillskott i skolans budget. Skolverket framhåller att detta tyder på att grundskolan i större utsträckning än gymnasieskolan tagit del av det extra resurstillskottet. Skolverket pekar också på att i de fall kommuner fattat särskilda beslut angående det extra resurstillskottet under år 1997, har elever med behov av särskilt stöd varit ett prioriterat område.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att riksdagen avslår det aktuella yrkandet.

Utskottet vill beträffande Kristdemokraternas yrkande om *blockämnen, elevinflytande m.m.* anföra följande.

Skolverket har genomfört ett stort antal uppföljningar och utvärderingar inom skolan. Verket har bl.a. genom tillståndsbeskrivningar, attitydmätningar och ett stort antal rapporter gett en bred bild av skolan för att möjliggöra en saklig debatt om verksamheterna och deras kvalitet såväl lokalt som nationellt. Skolverket har under år 1998 genomfört granskningar inom områden som verket har bedömt vara väsentliga förutsättningar för att en för alla barn och ungdomar likvärdig utbildning skall kunna erbjudas: tillgång till utbildning, alla elevers möjlighet att nå kunskapsmålen, elevers rätt till stöd, att motverka och förhindra mobbing och annan kränkande behandling, elevers och föräldrars inflytande samt kommunernas styrning och egenkontroll (Skolverkets årsredovisning för budgetåret 1998).

Utskottet vill också hänvisa till vad utskottet anför i det föregående om bl.a. tillsyn och kvalitetsgranskningar. Yrkande 18 i motion 1998/99:Ub246 bör avslås av riksdagen.

Utskottet är inte berett att ta initiativ till ett på nationell nivå utarbetat regelverk för *utvärdering av enskilda lärare* gjord av elever. Utskottet avstyrker således motion 1998/99:Ub262. Lärarna är den viktigaste resursen som ställs till förfogande i skolan. Elevernas utvärdering av skolarbetet bör därför också kunna omfatta lärares arbetsinsatser. Formerna för detta bör dock utformas lokalt, i samarbete mellan elever, lärare och skolläring. Utskottet vill i sammanhanget peka på att elevernas ansvar och inflytande betonas i läroplanerna. En försöksverksamhet inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen med lokala styrelser med elevmajoritet inleddes den 1 juli 1997 och skall pågå under fyra år. Försöksverksamheten kommer att utvärderas av Skolverket.

När det slutligen gäller frågan om *uppföljning och utvärdering av teckenspråksutbildning för föräldrar* konstaterar utskottet att Skolverket enligt regleringsbrev för budgetåret 1998 har i uppdrag att följa och utvärdera denna utbildning. Delredovisning av uppdraget skall göras årligen med början den 1 oktober 1999 och slutligt den 1 oktober 2004. Av redovisningarna skall bl.a. framgå om förändringar behöver göras av bestämmelserna för utbildningen. Enligt utskottets uppfattning är syftet med motion 1998/99:Ub248 tillgodosett, varför den avstyrks.

Skolans värdegrund

Motionerna

Frågor med anknytning till *skolans värdegrund* tas upp i flera motioner. I Moderaternas motion 1998/99:Ub258 framhålls att kunskaperna om läroplanens grund och dess intentioner måste förbättras. Samtidigt måste målen konkretiseras och skolan ges användbara verktyg och riktlinjer för det konkreta och vardagliga arbetet (yrk. 1). Motionärerna betonar behovet av tydligare mål för skolans uppgifter vad avser elevers utveckling av social kompetens. Människors sociala förmåga – dit hör ett trevligt uppförande och stil – är betydelsefullt och en del av skolans undervisande och uppfostrande uppgift, som måste ges tydligare mål och högre prioritet, heter det i motionen (yrk. 3).

Även i Kristdemokraternas motioner 1998/99:Ub246 (yrk. 2) och 1998/99:Ub253 (yrk. 2–4) betonas skolans viktiga roll när det gäller normöverföring och identitetsbildning. I den först nämnda motionen framhålls bl.a. att ett sätt att omsätta skolans etiska grund i praktiken är att utveckla elevernas sociala kompetens. Lärarna bör tillsammans med föräldrarna komma överens om hur den etiska fostran skall utformas. Enligt den senare motionen bör skolan kontinuerligt genomföra fortbildning för all skolpersonal om skolans värdegrund. Varje skola bör ha en plan för hur man kan omsätta skolans värdegrund i praktiken. Begrepp som samarbete, omtänksamhet, hjälpsamhet, generositet och gottgörelse skall var en naturlig del av undervisningen.

Enligt motion 1998/99:Ub203 (m) måste skolan aktivt gå in i uppgiften att sprida kunskap om de etiska och moraliska värden som vårt samhälle vilar på. Undervisningen inom dessa områden måste få högre prioritet. Skolverket bör ges i uppdrag att utvärdera hur läroplanen följs på detta område.

En översyn av bestämmelserna om *disciplinära åtgärder mot elever* i skolan efterlyses i Moderaternas motion 1998/99:Ub258 (yrk. 2). Motionärerna framhåller att skolans ansvar att tillsammans med hemmen fostra barn och ungdomar har blivit allt svårare. Samtidigt har en del av de verktyg som skolan har haft försvunnit eller blivit kraftlösa. Det behövs därför en översyn av reglerna för elevers tillrättaförande. I Centerpartiets motion 1998/99:Ub227 (yrk. 15) anförs att möjligheten att skärpa lärares möjligheter att använda olika disciplinära åtgärder bör övervägas. Samtal med föräldrar och elev skall kunna följas av enskild undervisning, kortare avstängning, omplacering och ytterst av avstängning, som bör beslutas av ”skolnämnden”.

Utskottets bedömning

Enligt utskottets uppfattning är *skolans värdegrund* tydligt formulerad både i skollagen och i läroplanerna. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att värdegrunden omsätts i praktisk tillämpning i skolorna och att en utveckling av elevernas sociala kompetens är en väsentlig del av värdegrunden. Utbildningsdepartementet har nyligen tillsatt en projektgrupp med

uppgift att utveckla värdegrundsarbetet i skolorna. Projektgruppen skall under år 1999, med utgångspunkt i läroplanernas formuleringar om värdegrunden, stödja det lokala arbetet med att tillämpa värdegrunden i praktiken. Ett övergripande syfte med projektet är enligt direktiven att få värdegrundsfrågorna att utgöra basen för arbetet i skolan utifrån en helhetssyn på värdegrunden, dvs. att få skrivningarna i läroplanerna att genomsyra skolans verksamhet i dess helhet. Projektgruppen skall dokumentera sitt arbete och senast den 25 februari år 2000 presentera sina slutsatser och förslag. Ett ungdomsråd, bestående av ungdomar från gymnasiets första skolår, skall knytas till projektgruppen. Rådet skall fungera som idégivare och referensgrupp till projektgruppen.

Utskottet vill även peka på att Skolverket har anvisats medel för kompetensutveckling av rektorer med betoning på värdegrundsfrågorna. Vidare kommer Lärarutbildningskommittén inom kort att lämna sina förslag till ny lärarutbildning. Utskottet utgår från att kommunerna, såsom ansvariga för genomförandet av det konkreta arbetet i skolorna, ser till att såväl lärare som övrig skolpersonal får kunskaper om värdegrunden och om hur den kan omsättas i skolans vardagsarbete.

Det pågår också inom Skolverket ett omfattande arbete med värdegrundsfrågorna. Bland annat utarbetas ett referensmaterial som stöd för det lokala arbetet, exempelvis mot mobbing. Vidare skall Skolverket senast den 15 januari år 2000 presentera en fördjupad studie avseende verksamhetsområdet värdegrunden.

Utskottet konstaterar sålunda att värdegrundsfrågorna är ett prioriterat område för regeringen och föreslår att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub203, 1998/99:Ub246 yrkande 2, 1998/99:Ub253 yrkandena 2–4 och 1998/99:Ub258 yrkandena 1 och 3 med hänvisning till vad utskottet anfört.

Utskottet vill beträffande förslagen i motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 15 och 1998/99:Ub258 yrkande 2 om en översyn av bestämmelserna om *disciplinära åtgärder mot elever* i skolan anföra följande.

Skolans fostrande uppgift finns beskriven i läroplanen (Lpo 94), där det sägs att skolan skall vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Skolan har uppgiften att till eleverna förmedla kunskap om de värden och normer som gäller i samhället. Det är viktigt att det i den kommunala skolplanen och i skolornas arbetsplaner beskrivs hur arbetet med värdegrundsfrågor skall försiggå i skolans verksamhet.

Enligt skollagen skall rektor hålla sig förtrogen med och svara för den dagliga ledningen av utbildningen i skolan (2 kap. 2 §). Av förarbetena till lagparagrafen framgår att ansvaret för utbildningen omfattar inte endast ansvar för den direkta undervisningen utan även för skolans fostrande roll, också under sådana moment som raster och skolmåltider (prop. 1990/91:18 s. 35). Enligt utskottets uppfattning är det endast den enskilda skolan som kan och skall finna former för att lösa olika situationer i skolans vardagliga arbete.

Utskottet vill även peka på att det i grundskoleförordningen (6 kap. 9 och 10 §§) respektive gymnasieförordningen (6 kap. 27 och 28 §§) finns vissa regler om disciplinära åtgärder och elevers tillrättaförande. Som utskottet har

redovisat i det föregående har regeringen beslutat om en översyn av skollagen. Kommittén skall bl.a. överväga förändringar för att harmonisera skollag, läroplaner, andra förordningar och föreskrifter. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 15 och 1998/99:Ub258 yrkande 2.

Åtgärder mot mobbning

Motionerna

I flera motioner föreslås olika åtgärder mot mobbning. Kristdemokraterna betonar i motion 1998/99:Ub253 att "nollvision" skall vara målet i arbetet med att motverka mobbning. Det är en rättighet för varje ung människa att slippa mobbning (yrk. 1). Motionärerna pekar på att en ren och snygg skolmiljö gör eleverna medvetna om sitt eget värde och om andra människors värde, vilket är en viktig del i bekämpningen av mobbning (yrk. 5). De uppmärksammar också personalsituationens betydelse för bekämpningen av mobbning. Skolans verksamhet måste prioriteras och resurser läggas på att förbättra personalsituationen (yrk. 6). I varje kommun skall det finnas en barn- och ungdomsplan. Varje skola och förskola bör vara skyldig att utforma egna, tydliga planer för hur mobbning och våld skall förebyggas och åtgärdas. Erfarenheterna skall dokumenteras och utvärderas (yrk. 7). Det bör finnas tydliga anvisningar i skollagen om skolledares skyldighet att anmäla brott till de sociala myndigheterna och när så är påkallat till polismyndigheten (yrk. 8). Fler modeller för kamratstöd bör utvecklas. De elever som vill skall kunna få möjlighet till handledd medling (yrk. 9). Motionärerna framhåller vikten av organiserad tillsyn över elevernas aktiviteter inte bara när undervisningen pågår utan även på raster (yrk. 10). De betonar att det är mobbaren som, om inga andra åtgärder lyckas, skall förflyttas från skolan (yrk. 11). Motionärerna anser att det behövs information om våldets konsekvenser (yrk. 12). Reklam för ett program med våldsinslag i TV bör inte få visas under de tider på dygnet då barn kan förväntas vara uppe (yrk. 13).

Centerpartiet framhåller i motion 1998/99:Ub227 att det inte kan acceptera lägre mål för mobbning än en "nollvision". Motionärerna anser bl.a. att det måste läggas stor vikt vid undervisning om sociala relationer och mobbning i lärarutbildningen (yrk. 24). Det bör framgå av skollagen att all personal skall vara skyldig att rapportera förekomst av mobbning till rektor (yrk. 25). I Folkpartiets motion 1998/99:Ub1 betonas att alla tendenser till mobbning skall stoppas så tidigt som möjligt och att all skolpersonal skall ansvara för att så sker. Vidare skall föräldrarna engageras i detta arbete. Ett åtgärdsprogram mot mobbning skall finnas vid varje skola och följas upp varje år (yrk. 23). Motionärerna pekar på att brott som begås i gymnasieskolan i princip skall polisanmälas (yrk. 24). Miljöpartiet framhåller i motion 1998/99:Ub801 (yrk. 12) att ett fullständigt program för hantering av mobbningsproblemet skall finnas vid varje skola. Ansvaret för att detta finns och att programmet följs upp skall ligga på rektor. Kommunen skall genom utvärderingar övervaka att skolorna verkligen följer lagen. Skolverket har det

övergripande tillsynsansvaret och skyldighet att ingripa när lagens och läroplanens intentioner inte följs.

Enligt motion 1998/99:Ub274 (kd, m, v, c, fp, mp) krävs ett fortsatt arbete med att stoppa mobbningen och skapa respekt för andra människors värde (yrk. 3). Motionärerna betonar vikten av att vuxna finns i barns och ungdomars närhet inte bara under lektionstid. Även på raster och håltimmar skall skolpersonal finnas där, se och utgöra en trygghetsfaktor mot övergrepp (yrk. 4). Motionärerna pekar också på att mycket kan göras för att minska elevernas rädsla och oro vid övergången mellan de olika stadierna i skolan, t.ex. bör all form av s.k. nollning förbjudas (yrk. 5). I motion 1998/99:Ub205 (m) föreslås att en nationell handlingsplan mot mobbning och våld i skolan utarbetas (yrk. 3). Samma motionär begär i yrkande 1 i motionen och i motion 1998/99:Ju901 (m) yrkande 5 att en översyn görs av skolans möjligheter att stänga av elever som utgör ett hot mot elever och lärare. I yrkande 2 i motion 1998/99:Ub205 och i motion 1998/99:Ju901 (m) yrkande 4 begär motionären förslag till sådan ändring av skollagen att en anmälningsplikt för våld i skolan införs.

Utskottets bedömning

Skollagen har genom riksdagens beslut hösten 1997 skärpts och förtydligats som stöd för det lokala arbetet mot mobbning (prop. 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107). Från den 1 januari 1998 gäller att den som verkar inom skolan är skyldig att aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden (1 kap. 2 §). Utskottet ansåg vid behandlingen av lagförslaget att även sexuella trakasserier måste betraktas som en allvarlig form av kränkande behandling. På utskottets förslag gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde överväga hur man på lämpligaste sätt skall kunna markera att trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet inte får förekomma. I regleringsbrev för budgetåret 1998 uppdrog regeringen åt Skolverket att utarbeta kommentarer och referensmaterial om hur man lokalt, i kommuner och skolor, kan arbeta med värdegrundsfrågor, såsom t.ex. mobbning eller trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer verket i maj 1999 att presentera ett kommentarmaterial och under hösten 1999 ett referensmaterial inom området.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har rektors och lärares ansvar för att motverka mobbning skärpts fr.o.m. läsåret 1998/99. Rektor har nu ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Regeringen har aviserat att en motsvarande skärpning kommer att göras i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94).

Som utskottet anför i det föregående har skolan en uppgift att till eleverna förmedla kunskap om vilka regler som gäller i samhället. Utskottet finner det naturligt att skolan därvid samarbetar med andra samhällsorgan, bl.a. polisen, som kan informera om följderna av våldsbrott. Utskottet vill också åter framhålla rektors ansvar även för skolans fostrande roll, även under raster

och skolmåltider. Rektor har således ansvar för att vuxna finns till hands för att ge eleverna trygghet och hindra mobbning.

När det gäller problem med s.k. nollning vid övergång mellan olika skolstadier utgår utskottet från att skolledningen har uppmärksamheten riktad på att eventuella välkomstfester äger rum i positiv anda och under ordnade former. Även möjligheten till handledd medling mellan mobbade och mobbade elever är enligt utskottets mening något som den enskilda skolan och rektor får besluta om, i samband med utarbetandet av rutiner för arbetet mot mobbning. Utskottet hänvisar också till vad utskottet anfört ovan om disciplinära åtgärder och skolornas ansvar för att hantera och lösa olika situationer i skolans vardagliga arbete.

Beträffande personalsituationen på skolorna vill utskottet peka på att det med rådande ansvarsfördelning inom skolområdet ankommer på kommunen att besluta om personal vid de olika skolenheterna. Utskottet erinrar i sammanhanget om att riksdagen har beslutat om ett betydande resurstillskott till kommunerna under åren 1997–2001, avsett bl.a. för skolsektorn. Även den fysiska skolmiljön är ett kommunalt ansvar.

När det gäller frågan om att reklam för vissa program i TV inte skall visas på de tider på dygnet då barn kan förväntas vara uppe hänvisar utskottet till vad kulturutskottet har anfört i sitt betänkande 1998/99:KrU3 (s. 13) om underhållningsvåldets inverkan på barn och ungdom. Kulturutskottet framhåller att det är angeläget att få klarhet i vilka effekter underhållningsvåldet i medierna har på tittarna och pekar på att svensk och internationell forskning inom området följs av Vårdsskildringsrådet bl.a. genom konferenser. Genom sin skriftserie sprider rådet olika former av information, studier och forskningsresultat och bidrar på så sätt till samhällsdebatten om medievåldet. Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (Nordicom) vid Göteborgs universitet fick år 1996 ett uppdrag, initierat av Unesco, att etablera ett internationellt informationscentrum rörande barn och medievåld. Detta center har i sin årsbok ambitionen att redovisa det samlade vetandet om barn och medievåld i världen.

Utskottet är inte berett att i skollagen särskilt lagreglera anmälningsplikt för våld i skolan. Utskottet har tidigare behandlat denna fråga bl.a. i betänkande 1997/98:UbU5 (s. 30). Utskottet betonade då att de lagar som gäller i samhället i övrigt gäller även i skolan. Därav följer att våldsbrott som sker i skolan skall polisanmälas. Utskottet vidhåller sin uppfattning att någon särskild markering i skollagen av denna plikt inte behövs och inte heller bör göras.

Utskottet hänvisar också till vad utskottet anfört i det föregående, bl.a. att en nationell kvalitetsgranskning skall genomföras under 1999 av skolans arbete mot mobbning. Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att de grundläggande styrdokumenterna i form av skollag och läroplaner förtydligats och att det inte kan råda något tvivel om att riksdag och regering mycket tydligt betonat vikten av arbetet med mobbningsfrågorna. Nu är det på den lokala nivån, i kommuner och skolor, som det konkreta arbetet med dessa frågor måste föras vidare. Det är mycket viktigt att den diskussion som har kommit i gång ute i skolorna nu får utvecklas vidare. Det är i det praktiska arbetet i skolorna som utvecklingen måste ske. Utskottet anser således att

det är lokalt, på respektive skola som rektor, övrig skolpersonal, elever och föräldrar i samverkan bäst kan finna och utarbeta för dem lämpliga rutiner och former för arbetet mot mobbning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1998/99: Ub1 yrkandena 23 och 24, 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25, 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13, 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5, 1998/99:Ub801 yrkande 12 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5.

Undervisning om alkohol, narkotika och tobak (ANT)

Motionerna

Frågor med anknytning till undervisning om alkohol, narkotika, tobak och andra droger (ANT) tas upp i ett stort antal motioner.

I Moderaternas motion 1998/99:Ju904 betonas vikten av att föräldrar har kunskaper om narkotikans symtom och verkningar. Regeringen bör enligt motionärerna ta initiativ till informationsinsatser riktade till föräldrarna (yrk. 10). De pekar på att förändringar i unga människors personlighet kan vara ett tecken på begynnande narkotikamissbruk. Det bör därför vara en absolut skyldighet för skolan att informera om förändringar i barns beteenden (yrk. 11). Motsvarande förslag finns i motionerna 1998/99:Ju903 (m) yrkande 3 och 1998/99:Ju917 (m) yrkande 5. Enligt motion 1998/99:So228 (m) yrkande 4 är det centralt att undervisning om alkoholens skadeverkningar återfinns i skolans läroplan mycket tidigt.

Kristdemokraterna framhåller i motion 1998/99:Ub246 (yrk. 16) att utvecklingen när det gäller ANT-undervisningen inte har blivit den önskade. Motionärerna anser att det är särskilt olyckligt med tanke på att alkoholkonsumtionen, rökningen och narkotikamissbruket har ökat bland ungdomar. I motion 1998/99:So459 (kd) yrkande 5 begärs ökade insatser för att stärka det förebyggande arbetet i skolorna. Skolan måste ta sitt ansvar för utbildning om livsstil, hälsa och droger. Skolan måste också få resurser för att kunna anlita t.ex. de ungdomsorganisationer som har utvecklat mycket bra undervisningsprogram i form av teater och film.

Folkpartiet anser i motion 1998/99:Ub268 att informationen om ANT-frågor måste göras mer effektiv. Det behövs en nationell handlingsplan för hur kampen mot ungas missbruk av alkohol, narkotika och tobak skall intensifieras (yrk. 19). I motion 1998/99:So307 (fp, s, m, v, kd, c, mp) pekas på att omfattningen av undervisningen om ANT-frågor varierar i landet. Motionärerna anser att det bör vara en prioriterad uppgift för Skolverket att arbeta för hög kvalitet i ANT-undervisningen i skolan och för rökfria skolgårdar (yrk. 1). Skolan som förebild är oerhört viktig i det tobakspreventiva arbetet. Motionärerna pekar på att det förekommer problem med att hålla skolgårdarna rökfria (yrk. 3).

Enligt motion 1997/98:Ub42 (fp, s, m, c, v, mp, kd) bör statsmakterna på ett mer kraftfullt sätt markera skolans ansvar för ANT-undervisningen i grundskolan och gymnasiet (yrk. 1). Motionärerna anser att varje gymnasieskola borde upprätta årsplaner för hur ANT-undervisningen skall belysas i

undervisningen (yrk. 2). I avsikt att bredda en relevant och saklig information inom ANT-undervisningen bör skolan samverka med externa instanser. Informativa insatser kan samordnas med lokala och regionala utbud från såväl folkrörelser som andra som är kunniga och verksamma på området (yrk. 3). Även i motion 1998/99:Ub232 (fp, s, m, v, kd, c, mp) framhålls skolans ansvar för ANT-undervisningen. Enligt motionärerna är tendensen i vissa skolor att de avlövas på kompetens i hur man bearbetar frågan om elevers alkoholkonsumtion (yrk. 1). Motionärerna anser att medel borde kunna avsättas inom ramen för befintliga anslag för en förstärkning av ANT-informationen (yrk. 3). Utbildningsdepartementet bör starta projekt som stimulerar skolstyrelserna att finna vägar för nya metoder när det gäller ANT-informationen. Motionärerna pekar på att det är viktigt att folkrörelserna engageras (yrk. 2). Det borde också startas fortbildning av yrkesverksamma lärare, social- och fritidsarbetare i t.ex. nybildade Västra Götalands län. Motionärerna anser att ett sådant pilotprojekt i ett första skede kan ske inom ett begränsat geografiskt område. Resurser till projektet borde kunna skapas inom ramen för befintliga anslag (yrk. 4).

Enligt motion 1998/99:So306 (mp) yrkande 1 bör Skolverket få i uppdrag att utvärdera ANT-undervisningen avseende omfattning och inriktning.

Utskottets bedömning

Utskottet behandlade under förra riksmötet motionsyrkanden med i huvudsak likartat innehåll som de nu aktuella i betänkandena 1997/98:UbU9 (s. 24) och 1997/98:UbU18 (s. 25). Utskottet hänvisar till vad utskottet då anförde. Utskottet pekade bl.a. på att rektor enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har ett övergripande ansvar för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen. Ett av dessa övergripande kunskapsområden avser riskerna med alkohol, narkotika, tobak och andra droger. Det anges som mål i läroplanen att eleven skall ha "grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa samt ha förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön". I läroplanen för det frivilliga skolformerna (Lpf 94) finns bl.a. angivet att det är skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt eller specialutformat program har "kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa." ANT-frågor behandlas också som kunskapsområden i flera ämnen. Utskottet hänvisade också till att Skolverket samarbetar med olika organisationer och myndigheter i hälsofrågor. En antologi har utarbetats om hälsoarbetet i skolan och ett arbete pågår inom Skolverket med att ta fram ett referensmaterial om ANT-frågor. Även Folkhälsoinstitutet har gett ut material som underlag för insatser i syfte att förebygga användandet av olika droger. Det finns också, pekade utskottet på, ett omfattande material utgivet av olika organisationer, t.ex. Ungdomens Nykterhetsförbund.

Utbildningsutskottet beslutade i maj 1998 att uppdra åt sitt kansli att genom inhämtande av uppgifter från myndigheter och organisationer söka sammanställa och redovisa erfarenheterna av hur ANT-undervisningen bedrivs i skolan. Det gjordes mot bakgrund av att det vid varje riksmöte väcks motionsyrkanden i riksdagen om ANT-undervisningen och att det bl.a. fram-

hålls att undervisningen om ANT-frågor under senare år blivit sämre samt att kvaliteten på den varierar mycket mellan olika skolor. Resultatet av undersökningen presenterades i början av november 1998 i skriftserien Utredningar från riksdagen (1998/99:URD2). I rapporten dras slutsatsen att skolan själv inte kan ta hela ansvaret för drogfrågor. En kombination av insatser är nödvändig där samverkan med både föräldrar och samhället i övrigt har stor betydelse. Elever efterfrågar ofta mer undervisning om droger och vill ha stort utrymme för diskussioner och erfarenhetsutbyte.

Regeringen har, som utskottet tidigare har nämnt, uppdragit åt Skolverket att under år 1999 genomföra en kvalitetsgranskning av undervisningen om tobak, alkohol och andra droger. Granskningen skall dessutom innehålla en värdering av hur drogundervisningen på skolorna har förändrats och utvecklats över tiden och vilken effekt detta har haft på elevernas bruk av och attityder till tobak, alkohol och andra droger samt kunskaper om riskerna med droger. Granskningen skall redovisas senast den 15 januari år 2000.

Utskottet vill understryka att skolan har en mycket betydelsefull roll när det gäller information om alkohol, tobak, narkotika och andra droger. Det är mycket positivt att regeringen uppdragit åt Skolverket att genomföra en kvalitetsgranskning av ANT-undervisningen. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub246 yrkande 16, 1998/99:Ub268 yrkande 19, 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5, 1998/99:So228 yrkande 4, 1998/99:So306 yrkande 1, 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 och 1998/99:So459 yrkande 5.

Sex- och samlevnadsundervisning

Motionerna

Vänsterpartiet framhåller i motion 1998/99:A291 (yrk. 16) behovet av en utveckling av sex- och samlevnadsundervisningen. Enligt motionärerna talar man i undervisningen ofta enbart om heterosexuella relationer och känslor och bortförklarar homosexualitet med "att det finns också" eller i värsta fall att det går över när man blir äldre. Detta är ett stort problem som bör behandlas i lärarutbildningen och läroplaner, heter det i motionen. Enligt Vänsterpartiets motion 1998/99:K285 (yrk. 4) måste ungdomar få en möjlighet att diskutera pornografi på ett kritiskt sätt. Diskussioner om pornografi borde därför vara ett stående inslag i skolans undervisning om sex och samlevnad.

Utskottets bedömning

Utskottet erinrar än en gång om att mål- och resultatstyrningen av skolan innebär att ansvaret för att de nationella målen nås vilar på den lokala nivån. Genom läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har rektor ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskap om sex och samlevnad. Sex- och samlevnadsfrågor är ett kunskapsområde som rör flera olika ämnen. I kursplanen för ämnet biologi i grundskolan anges bl.a. att eleverna skall få möjlighet att, utifrån perspektivet att ta ansvar

för sig själva och andra, diskutera frågor om kärlek, sexualitet och samlevnad. Frågor om homosexualitet skall få en saklig belysning i undervisningen. För att stödja undervisningen inom kunskapsområdet sex och samlevnad har Skolverket gett ut ett referensmaterial – ”Kärlek känns! förstår du”. I referensmaterialet behandlas en rad olika frågor inom området som ger förutsättningar för en brett upplagd samlevnadsundervisning, bl.a. finns ett särskilt avsnitt om homosexualitet.

Utskottet påminner om att det i läroplaner och kursplaner inte anges hur undervisningen skall organiseras och läggas upp eller hur skolans arbetsformer skall gestaltas, t.ex. hur och i vilken form diskussioner om pornografi och undervisning om homosexualitet skall tas upp i skolans samlevnadsundervisning. Det är i verksamheten ute i skolorna som skolledare, lärare och elever gemensamt har ansvar för hur arbetet i skolorna konkret skall bedrivas.

Skolverket har fått regeringens uppdrag att under år 1999 genomföra en nationell kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i skolan. Vidare ingår sex- och samlevnadsundervisningen som en viktig del i det arbete med att utveckla värdegrunden som kommer att bedrivas av en särskild projektgrupp i Utbildningsdepartementet. Till detta projekt skall knytas ett särskilt ungdomsråd bestående av elever från gymnasieskolans årskurs 1. Rådet skall fungera som analysgrupp och ge ett elevperspektiv på värdegrunden. Den sakfråga som rådet först skall arbeta med gäller sex och samlevnad som en del av värdegrunden och som en del av skolans arbetsmiljö och arbetsklimat.

Utskottet understryker vikten av en bra undervisning inom området för sex och samlevnad. Det är enligt utskottets uppfattning särskilt viktigt att ungdomar får möjlighet att ge sin syn på hur denna undervisning bör bedrivas. Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motionerna 1998/99:A291 yrkande 16 och 1998/99:K285 yrkande 4.

Svenska, historia och naturkunskap m.m.

Motionerna

Enligt motion 1998/99:Kr227 (kd) är det en stor brist att vikten av ett vårdat språk inte anges i kursplanen för *ämnet svenska* i grundskolan. Kursplanen bör kompletteras med målet att eleverna skall lära sig att använda ett vårdat språk i tal och skrift (yrk. 1). Eleverna i gymnasieskolan skall enligt kursplanen för ämnet ”kunna uttrycka sig i tal och skrift så väl att elevens språk fungerar i samhälls-, yrkes- och vardagslivet och för fortsatta studier”. Detta ”mål att uppnå” bör kompletteras så att det framgår att eleven skall kunna uttrycka sig vårdat i tal och skrift (yrk. 2).

I motion 1998/99:Ub202 (m) framhålls att den information om nazismens vidrigheter som genomförts på bred front har varit positiv. Motionärerna anser att det finns anledning att ge *undervisning i skolan även om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna*.

I motion 1998/99:Ub204 (m) betonas vikten av *allsidig historieundervisning* i de delar av landet som inte alltid tillhört Sverige. Det är viktigt att man

i skånska skolor får undervisning om händelser i svensk historia som inträffade före år 1658. Lokal historia bör få en mer framträdande behandling i undervisningen. Liknande tankegångar återfinns i motion 1998/99:Ub207 (c). Motionären anser att regeringen bör uppdra åt Skolverket att se över kursplanen i ämnet historia i syfte att stärka den lokala historiens roll.

Enligt motion 1998/99:Ub209 (m) måste utbildning i elementär *naturkunskap* förbättras i grundskolan och gymnasieskolan (yrk. 1). Det är angeläget att den svenska skolan på liknande sätt som nu sker inom EU söker integrera miljökunskap i utbildningen. För detta krävs bl.a. fortbildning av lärare och utveckling av läromedel (yrk. 2). Motionärerna pekar på att det fortfarande brister inom skolan vad gäller aktuell information om vilka framsteg som gjorts på miljöområdet. Framsteg på miljöområdet bör på ett bättre sätt klargöras i utbildningen (yrk. 3).

Utskottets bedömning

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att alla elever lär sig att använda ett vårdat språk i tal och skrift inom ramen för undervisningen i *ämnet svenska*. Det är dock inte en uppgift som rör enbart svenskämnet. För att nå framgång krävs ett nära och förtroendefullt samarbete mellan vuxna och unga i skolan och beredskap hos de vuxna att reagera på dåligt språkbruk. Utskottet påminner om att en översyn av samtliga kursplaner har inletts. Inom en femårsperiod räknat fr.o.m. år 1998 skall Skolverket se över samtliga nationellt fastställda kursplaner. Det ankommer på regeringen och i vissa fall Skolverket att fastställa kursplaner.

Utskottet avstyrker motion 1998/99:Kr227 yrkandena 1 och 2. Något uttalande från riksdagen med anledning av motionsyrkandena är enligt utskottets mening inte påkallat.

Beträffande förslaget om *undervisning i skolan om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna* vill utskottet hänvisa till att regeringen den 11 mars 1999 har gett Skolverket i uppdrag att stödja och stimulera undervisningen i nutidshistoria. Skolverket skall också kartlägga och granska hur undervisningen bedrivs. Uppdraget skall redovisas senast den 1 augusti år 2000. Senast den 1 maj 1999 skall Skolverket redovisa hur man kommer att arbeta med uppdraget. I uppdraget framhålls att elevernas kunskaper bör fördjupas när det gäller vår moderna historia, inbegripet kampen för demokrati och mänskliga rättigheter samt brott mot de mänskliga rättigheterna som begåtts av totalitära regimer. Utskottet avstyrker mot denna bakgrund förslaget i motion 1998/99:Ub202.

Utskottet avstyrker motionerna 1998/99:Ub204 och 1998/99:Ub207 om *allsidig historieundervisning* i de delar av landet som inte alltid har tillhört Sverige. Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motsvarande motionsyrkanden, senast i betänkande 1997/98:UbU11 (s. 6). Utskottet har konstaterat att det i kursplanen för ämnet historia finns utsagt att eleverna skall känna till hembygdens historia och kultur. Även de nu aktuella motionerna bör enligt utskottets uppfattning avslås med samma motivering. Utskottet anser det således inte påkallat med något uttalande av riksdagen i frågan. Som

utskottet har redovisat ovan ankommer det på regeringen och Skolverket att bestämma om kursplaner. En översyn av kursplanerna pågår för närvarande.

Utskottet avstyrker även motion 1998/99:Ub209 yrkandena 1–3 om *utbildning i naturkunskap m.m.* Motsvarande motionsledes framförda förslag har tidigare behandlats och avstyrkts av utskottet, senast i betänkande 1997/98:UbU9 (s. 22). Utskottet hänvisade bl.a. till att miljöperspektivet är ett av de övergripande perspektiv som skall anläggas i skolans alla ämnen och att det återfinns i bl.a. kursplanerna för naturorienterande ämnen i grundskolan. Riksdagen avsåg yrkandena.

Hemkunskap, kostkunskap, konsumentkunskap m.m.

Motionerna

Vikten av ämnet *hemkunskap* i grundskolan betonas i motionerna 1998/99:Ub217 (m) yrkande 1 och 1998/99:MJ781 (c) yrkande 12. Motionärerna framhåller bl.a. att ämnet har det lägsta antalet timmar, 118 timmar, bland de s.k. praktisk-estetiska ämnena. Beslutet år 1998 om ett ökat antal timmar för idrott och hälsa samt slöjd minskar balansen och likvärdigheten mellan de praktisk-estetiska ämnena. Ämnet *hemkunskap* får inte ytterligare marginaliseras.

Hemkunsksundervisningen bör ge eleverna kunskaper om vegetabilisk kosthållning enligt motion 1998/99:MJ218 (v) yrkande 4. Allt fler väljer att äta vegetariskt, särskilt ungdomar. Motionärerna framhåller att skolan har ett ansvar för att öka kunskapen om att laga vegetarisk mat och vad som krävs för att få en fullvärdig vegetarisk kost.

I motion 1998/99:Ub217 pekas på att *undervisning i kostkunskap i gymnasieskolan* skall ingå i ämnet idrott och hälsa. Ämnesinnehållet utgörs till stor andel av idrottsaspekter på maten. Undervisningen sköts av idrottslärare. Den tid som eleverna får inom ämnesområdet mat och hälsa är försumbar (yrk. 2). Motionärerna anser att kostundervisningen vad gäller omfattning och innehåll bör utvärderas av Skolverket (yrk. 3).

I motion 1998/99:MJ781 (c) yrkande 13 påpekas att eleverna i gymnasieskolan ges möjlighet att individuellt välja vissa ämnen. Motionärerna anser att ämnet *konsumentkunskap* bör införas som ett av dessa individuella val.

I Kristdemokraternas motion 1998/99:Ub246 (yrk. 9) framhålls att de *praktiska och estetiska ämnena* som *hemkunskap*, *slöjd*, *bild* och *idrott och hälsa* är en viktig del av helheten i skolan. För att göra det möjligt att utöka antalet timmar i dessa ämnen måste det totala antalet timmar i timplanen ses över. Risker är annars stor att andra ämnen hamnar i strykclass. De enskilda skolornas möjlighet att fritt förfoga över ett antal timmar för lokal profilering liksom utrymmet för elevernas fria val är också viktigt att slå vakt om.

Utskottets bedömning

Enligt utskottets uppfattning är *hemkunsksundervisningen i grundskolan* viktig. Utskottet har framhållit detta tidigare, senast i samband med behandlingen av proposition 1997/98:6 *Förskoleklass och andra skollagsfrågor*

(bet. 1997/98:UbU5 s. 41). Regeringen föreslog och riksdagen beslutade en utökning av antalet timmar i grundskolan i ämnena idrott och hälsa respektive slöjd till 500 respektive 330 timmar. Utskottet pekade på att ämnet hemkunskap skall ge både praktiska och teoretiska kunskaper. Utskottet framhöll också att kunskaper om sambanden mellan livsstil, mat, hälsa och miljö har stor betydelse för folkhälsan och folkhushållet och att undervisningen i hemkunskap skall ge dessa kunskaper. Utskottet påminde om att ämnet hemkunskap vid läroplansreformen inte fick någon timreduktion, vilket däremot drabbade ämnena idrott och hälsa samt slöjd. Utskottet framhöll också att det är målen i kursplanen för respektive ämne som skall vara styrande för undervisningen och inte enbart antalet timmar enligt timplanen. Utskottet avstyrkte och riksdagen avtog de då föreliggande motionsyrkandena. Utskottet har ingen annan uppfattning nu men vill i sammanhanget tillägga att ett förslag om en försöksverksamhet, där arbetet i grundskolan skall få organiseras utan en centralt fastställd timplan, för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

När det gäller yrkandet om att kunskap om vegetabilisk kosthållning skall ingå i hemkunskapsundervisningen vill utskottet peka på att det i kursplanen bl.a. anges som mål att sträva mot att eleven ”kan välja livsmedel, planera, tillaga och servera måltider och därvid ta hänsyn till näringsinnehåll, kvalitet, smak och pris”. Utskottet anser det viktigt att en bred undervisning, inklusive undervisning om vegetabilisk kosthållning, ges inom ämnet. Hur undervisningen konkret utformas är en fråga som avgörs på den lokala nivån, i första hand av lärare och elever.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna 1998/99:Ub217 yrkande 1, 1998/99:MJ218 yrkande 4 och 1998/99:MJ781 yrkande 12.

Beträffande *kostundervisningen i gymnasieskolan* vill utskottet erinra om att alla elever genom hemkunskapsundervisningen i grundskolan skall ges kostundervisning. Därutöver finns i kursplanen för kärnämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan angivet att ämnet skall ha ett brett hälsoperspektiv. Eleverna skall få en ökad kunskap om hur den egna kroppen fungerar och hur man genom goda matvanor, regelbunden fysisk aktivitet och friluftsliv kan förbättra sitt fysiska och psykiska välbefinnande. Utskottet vill än en gång peka på att en revidering av kursplanerna för närvarande pågår inom Skolverket. Utskottet anser det inte påkallat med ett uttalande av riksdagen om en utvärdering av kostundervisningen. Det ingår i Skolverkets arbetsuppgifter att följa upp och utvärdera skolans verksamhet. Som utskottet har redovisat i det föregående har regeringen vad gäller den nationella kvalitetsgranskningen för år 1999 prioriterat områdena skolans arbete med mobbning, sex- och samlevnadsundervisningen och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger. Utskottet avstyrker motion 1998/99:Ub217 yrkandena 2 och 3 med hänvisning till vad utskottet anför.

När det gäller utbildning i *konsumentkunskap i gymnasieskolan* erinrar utskottet om att alla elever ges kunskaper inom området genom undervisningen i grundskolan. Konsument- och ekonomifrågor behandlas i huvudsak i kursplanerna för ämnena hemkunskap och samhällskunskap. I gymnasieskolan finns möjligheter att lokalt anordna kurser med olika innehåll och profile-

ringar som eleverna har möjlighet att välja. Utskottet är inte berett att ta initiativ till att ämnet införs som en nationell kurs i gymnasieskolan. Utskottet avstyrker motion 1998/99: MJ781 yrkande 13.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion 1998/99: Ub246 (yrk. 9) att de *praktiska och estetiska ämnena* är en viktig del av helheten i skolan. Dessa ämnen är betydelsefulla för att utveckla olika delar av elevernas personlighet och intressen. Undervisningen i hemkunskap, slöjd, bild och idrott och hälsa bidrar till elevernas allsidiga utveckling. Som utskottet har redovisat ovan har timtalen i ämnena slöjd och idrott och hälsa nyligen utökats i grundskolan. Utskottet är inte berett att tillstyrka förslaget om en översyn av det totala antalet timmar i grundskolan i syfte att göra det möjligt att utöka antalet timmar i dessa ämnen. Utskottet vill i sammanhanget än en gång peka på att ett förslag om en försöksverksamhet, där arbetet i grundskolan skall få organiseras utan en centralt fastställd timplan, för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet avstyrker yrkandet.

Idrott och hälsa, m.m.

Motionerna

I motionerna 1998/99: Ub224 (s) och 1998/99: Ub225 (s) tas frågan upp om simkunnigheten hos eleverna i Sverige. Motionärerna pekar bl.a. på att det i kursplanen för ämnet *idrott och hälsa* sägs att eleverna i slutet av årskurs 5 skall kunna simma och hantera nödsituationer. Det har dock inte definierats vad detta praktiskt innebär. Eleverna måste veta exakt vad denna utbildning har som mål och detta bör tydligt uttryckas i kursplanen. Motionärerna betonar att simkunnighet är en baskunskap i säkerhet som varje barn i Sverige har rätt att få. Skolan måste ha i uppgift att ta reda på simkunnighetsnivån på den egna skolan, och där det finns behov måste resurser för undervisning sättas in.

I motion 1998/99: Ub250 (s) markeras vikten av *utbildning om olyckor, katastrofer och störningar i infrastruktursystem*. Eftersom det inte är klart uttalat i läroplanen att eleverna skall få utbildning inom dessa områden är det svårt att ta tid från den ordinarie verksamheten till detta. Motionärerna framhåller att det är viktigt att skolan bereds möjlighet att tillsammans med olika aktörer genomföra utbildning inom områdena säkerhetsmedvetande, första hjälpen samt hjärt- och lungräddning, vattensäkerhet, farliga varor, överlevnad och krisstöd. All personal inom skolan bör ges kunskaper inom områdena i sin utbildning och i fortbildning.

Utskottets bedömning

I kursplanen för *ämnet idrott och hälsa* i grundskolan anges att eleverna i slutet av det femte skolåret bl.a. skall kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten. Utskottet delar motionärernas uppfattning att simkunnighet är en baskunskap i säkerhet som varje barn i Sverige har rätt att få. Det framgår också mycket tydligt av den nationellt fastställda kursplanen att skolan har ansvar för att eleverna i grundskolan skall få denna kunskap. Som utskottet

har anfört i det föregående är det den lokala nivån, kommuner och skolor, som har ansvar för att de nationella målen i läroplaner och kursplaner nås. Det är också på den lokala nivån som den närmare konkretiseringen av de nationella målen skall göras. Huvudmannen (kommunen) har ett självklart ansvar för att detta sker och ett ansvar för resurstilldelningen till skolorna. Kommunen och skolorna har också ansvar för den kommunala uppföljningen och utvärderingen av skolornas resultat. Utskottet vill också peka på att ämnet idrott och hälsa nyligen fått ökat utrymme i timplanen för grundskolan. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1998/99:Ub224 och 1998/99:Ub225.

Utskottet avstyrker motion 1998/99:Ub250 om *utbildning om olyckor, katastrofer m.m.*

Utskottet behandlade under förra riksmötet ett i huvudsak likartat motionsyrkande (bet. 1998/99:UbU11 s. 5). Utskottet avstyrkte yrkandet och ansåg att de skrivningar som finns i kursplanen i ämnet samhällskunskap ger utrymme för att i undervisningen ge eleverna insikt om sårbarheten i det moderna samhället. Utskottet pekade också på att ännu tydligare skrivningar om dessa samhällsproblem har tagits in i de nya gemensamma avsnitten till grundskolans kursplaner i samhällsorienterande ämnen som Skolverket utarbetat på regeringens uppdrag och som regeringen fastställde i februari 1998. Under rubriken Lokala och globala miljö- och överlevnadsfrågor sägs bl.a. att ”kunskaper om samspelet natur-teknik-människa-samhälle ger möjlighet till en insikts- och ansvarsfull syn på människans nyttjande av naturresurser och teknik samt hur människors liv och livsmiljö förändras genom teknik”.

Utskottet noterar att regeringen nyligen uppdragit åt Skolverket att i samråd med Statens räddningsverk dokumentera och sammanställa skolans insatser i samband med branden i Göteborg den 30 oktober 1998. Skolverket skall, utifrån sammanställningen, lägga fram rekommendationer om hur skolan i framtiden kan organisera sina insatser vid katastrofhjälp. Skolverket skall även granska hur effektiva skolans nuvarande satsningar är för ökad kunskap och insikt om brandförsvar hos elever och personal. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 2000.

I sammanhanget bör också nämnas Skolverkets uppdrag att se över samtliga nationellt fastställda kursplaner inom en femårsperiod fr.o.m. år 1998.

Körkortsutbildning

Motionerna

I motionerna 1998/99:Ub259 (kd) och 1998/99:T223 (kd) yrkande 48 föreslås att det skall vara möjligt för elever att inom gymnasieskolans ram genomgå teoridelen av *körkortsutbildningen*. I den först nämnda motionen anförs att trafik kunskap är något som alla behöver tillägna sig eller bli undervisade om i vårt moderna samhälle. Även för de elever för vilka ”uppkörningen” inte är aktuell bör de teoretiska kunskaperna vara betydelsefulla, heter det i motionen. Enligt motion 1998/99:Ub251 (s) bör körkortsutbildningen överföras till gymnasieskolan. Motionärerna framhåller att körkortsutbildning i dag i stor utsträckning är en privatekonomisk fråga. Alla elever i

gymnasieskolan bör erbjudas teoretiska och praktiska kunskaper, tillräckliga för att klara körkortsprov och uppkörning. Kostnaderna torde enligt motionärerna kunna finansieras inom ramen för de statliga bidragen till kommunerna.

Utskottets bedömning

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om *körkortsutbildning*, senast i betänkande 1997/98:UbU10 (s. 10). Utskottet avstyrkte och riksdagen avtog de då föreliggande motionsyrkandena.

Utbildning av yrkesförare sker inom fordonsprogrammets transporttekniska gren i gymnasieskolan. Utskottet är inte berett att föreslå att ytterligare en utbildningsuppgift förs till gymnasieskolan. Detta skulle i sådant fall kräva att kommunerna måste tillföras ytterligare medel eller att något annat ämnesområde tas bort från gymnasieskolan.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 1998/99:Ub251, 1998/99:Ub259 och 1998/99:T223 yrkande 48.

Utbildning om entreprenörskap, m.m.

Motionerna

I motion 1998/99:N229 (c) yrkande 4 föreslås att *utbildning i entreprenörskap* anordnas i skolan. Motionären pekar på att barn och ungdomar i Kanada redan i motsvarigheten till vår grundskola får studera den kooperativa formen. Denna möjlighet att utveckla samarbete och samverkan borde prövas även i den svenska skolan. Kooperativ skulle kunna startas både i grundskolan och gymnasieskolan. Enligt motion 1998/99:Ub218 (m) borde ett fritt valt ämne, ”Starta eget”, införas redan i grundskolan. En fördjupad kurs skulle därefter kunna erbjudas i gymnasieskolan. Syftet med en sådan utbildning skulle vara att stimulera nyföretagarandan samt ge möjlighet till kunskap och förståelse i hur man startar och driver ett företag.

I motion 1998/99:Ub214 (m) föreslås att ett *lärlingssystem* införs i *grundskolan*. Motionärerna anser att arbetsplatsförlagd utbildning i form av lärlingssystem bör finnas redan i grundskolans sista årskurser. Skoltrötta elever skulle kunna ges bättre förutsättningar om ett sådant system infördes.

Utskottets bedömning

När det gäller *utbildning i entreprenörskap* vill utskottet hänvisa till vad utskottet har anført i denna fråga i samband med behandlingen av proposition Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3). Utskottet pekade på att förmåga att lösa problem, initiativförmåga och förmåga att vara flexibel och kreativ samt att äga självförtroende är viktiga egenskaper för alla individer, inte bara för blivande företagare och entreprenörer. Utskottet kunde konstatera att samtliga läroplaner, från läroplanen för förskolan till läroplanen för de frivilliga skolformerna, tar upp

dessa aspekter. Utskottet betonade skolans betydelse för att lägga grunden till ett positivt förhållningssätt när det gäller entreprenörskap och företagsamhet.

Utskottet anser nu, liksom tidigare, att det primärt inte är fråga om att utbilda blivande företagare i skolan utan snarare att stimulera initiativförmåga och kreativitet hos eleverna. Utskottet vill också än en gång peka på de möjligheter som finns både i grundskolan och i gymnasieskolan att lokalt fastställa kurser. Detta har många kommuner utnyttjat, inte minst i form av olika företagartutbildningar i gymnasieskolan, bl.a. i samarbete med Ung Företagsamhet. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna 1998/99:Ub218 och 1998/99:N229 yrkande 4.

Utskottet är inte berett att tillstyrka motion 1998/99:Ub214 om införande av *lärlingssystem i grundskolan*. Utskottet erinrar om att det enligt bestämmelserna i grundskoleförordningen (5 kap. 10 §) finns möjlighet att besluta om anpassad studiegång för en elev som inte kan få utbildning som i rimlig grad är anpassad efter elevens situation och förutsättningar. Därvid får avvikelser göras från timplanen. Styrelsen för skolan ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i skolan. I de högre årskurserna får utbildningen delvis förläggas till en arbetsplats utanför skolan. Eleven skall därvid ha en handledare samt stöd från skolans personal.

Praktisk arbetslivsorientering

Motionen

I Centerpartiets motion 1998/99:Ub227 (yrk. 23) framhålls att skolan har en viktig uppgift i att motverka könsbundna utbildnings- och yrkesval. Den praktiska arbetslivsorienteringen fyller en värdefull funktion genom att elever kan komma i kontakt med arbetslivet. Motionärerna anser att arbetslivsorienteringen åter bör garanteras en minsta tid i skolan.

Utskottets bedömning

Skolverket har i februari 1998 redovisat ett regeringsuppdrag att analysera konsekvenserna av att den nationella regleringen av den praktiska arbetslivsorienteringen (prao) i grundskolan har avskaffats. I rapporten konstateras att man vid ungefär hälften av landets grundskolor har dragit ned omfattningen av prao, men att storleken på neddragningen varierar tämligen kraftigt – mellan 20 och 75 %. Dessutom har prao i de flesta fall ersatts av verksamhet som närmast är teoretisk till sin karaktär, t.ex. arbetslivsorientering i anslutning till den prao som trots allt genomförs, olika projekt som genomförs på skolan med inriktning på bl.a. miljövard eller företagande, yrkesorientering via studiebesök, fadderverksamhet och kontakter mellan elever och fackförbund eller arbetsgivarorganisationer, söka jobb-kurser, anlagstest inför framtida yrkesval etc. Skolverket framhåller att det är angeläget att följa den fortsatta utvecklingen eftersom det föreligger indikationer på att prao kan komma att förändras ytterligare, både till omfattning, inriktning och innehåll, samtidigt som den konstaterade variationen riskerar att bli bestående.

Utskottet utgår från att regeringen kommer att behandla denna fråga i den utvecklingsplan för skolväsendet som regeringen avser att lämna till riksdagen senare i vår. Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motion 1998/99:Ub227 (yrk. 23).

Undervisning för barn och ungdomar med invandrarbakgrund

Motionerna

Centerpartiet för i motion 1998/99:Sf608 på nytt fram förslaget om s.k. *modersmålscheck* (yrk. 15). Större flexibilitet i modersmålsundervisningen är enligt motionärerna eftersträvansvärd, liksom större valfrihet. Modersmålschecken skall kunna lösas in hos godkänd utbildningsanordnare, som kan vara skolan eller t.ex. ett studieförbund eller en invandrarorganisation. Vissa kvalitetskrav bör ställas för att en annan utbildningsanordnare än skolan skall ha rätt att lösa in checken, anser motionärerna.

Folkpartiet föreslår ett tillkännagivande till regeringen angående *skolan som en murbräcka mot segregation* (mot. 1998/99:Sf634 yrk. 12). De som behöver skolan mest skall också ha den bästa skolan, heter det i motionen. Där nämns en rad förslag som Folkpartiet har fört fram för att skapa en bra skola för alla barn och ungdomar, bl.a. tioårig grundskola med start vid sex års ålder och att ingen skall få lämna grundskolan utan att kunna läsa, skriva och räkna. Grund- och gymnasieskolor i utsatta bostadsområden bör enligt motionärerna profileras och/eller genomgå en särskild kvalitetssatsning så att de blir s.k. magnetskolor. Frihet att välja skola skall vara en rättighet för alla. De enskilda alternativen behöver enligt motionärerna bli betydligt fler. Modersmål bör göras till tillvalsämne i skolan och invandrarorganisationerna engageras som ett komplement i denna undervisning. Att arbeta som lärare i skolor i utsatta områden bör betraktas som en karriärväg. Det är rimligt att de som väljer den belönas med högre löner, skriver motionärerna.

I motion 1998/99:Sf635 (mp) tar motionären upp skolans roll när det gäller *att skapa ett mångkulturellt samhälle* med tolerans och trygga människor (yrk. 6). *Åtgärder* som behövs enligt motionen är att bereda plats i skolan för temadagar och besök utifrån, att tilldela skolan ökade resurser och att höja modersmålslärares status genom att deras tjänster görs om till vanliga språklärartjänster.

Miljöpartiet föreslår i motion 1998/99:Ub801 ett tillkännagivande till regeringen om *förstärkning av modersmålsundervisningen i grundskolan* (yrk. 11). Motionärerna menar att en viktig förutsättning för att minoritetsgruppers rätt till undervisning i sitt modersmål skall kunna skyddas är tillgången på goda språklärare. Modersmålslärares skall ha god utbildning och erbjudas utbildning även i andra ämnen. De och deras undervisning skall inte särbehandlas utan inordnas i skolans vanliga arbete. Schemalagningen skall ske på samma sätt och med samma smidighet som för övriga ämnen i skolan, vilket ställer stora krav på skolledarnas samordningsförmåga, framhåller motionärerna.

Miljöpartiet föreslår också att man speciellt skall uppmärksamma behovet av stöd till *gymnasieelever med annat modersmål än svenska* (mot. 1998/99:Ub801 yrk. 23). Det är viktigt att den grupp gymnasieelever som ännu inte tillägnat sig svenska språket så väl att de kan följa undervisningen i alla ämnen får stöd i de ämnen där så behövs. Modersmålsundervisning bör också ägnas uppmärksamhet som ett av flera ämnen som man kan välja inom ramen för individuellt val, heter det i motionen.

Utskottets bedömning

Utskottet avstyrker motion 1998/99:Sf608 yrkande 15 om *modersmålscheck*. En vanlig anledning till att elever inte får modersmålsundervisning som de är berättigade till är att kommunen inte har ett tillräckligt antal elever som önskar undervisning i språket. Dessa svårigheter skulle snarare öka än minska med den utökade valfrihet mellan anordnare av modersmålsundervisning som motionärerna vill uppnå med sitt förslag om modersmålscheck. Utskottet anser också att det ligger ett värde i att modersmålsundervisningen integreras med den övriga verksamheten i skolan och ses som en del av skolans språkprogram.

De olika förslag som förts fram i motionsyrkandet om *skolan som en murbräcka mot segregation* har behandlats av utskottet i skilda betänkanden under senare år.

Kommunerna har numera ansvaret för att organisera sitt skolväsen, tilldela det resurser och bestämma om anställningar och anställningsvillkor, t.ex. löner. Huruvida och på vilket sätt som skolorna skall profilera sig är också en fråga för respektive kommun. Schemaläggning och uppläggning av undervisningen är en fråga för de professionella i respektive skola.

Inom ramen för regeringens storstadssatsning har det inom utgiftsområde 16 införts ett nytt anslag, Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna, till vilket det skall anvisas 220 miljoner kronor per helår fr.o.m. den 1 juli 1999 och tre år framåt. Därav avser 50 miljoner kronor särskilda insatser för språkutveckling i skolan och 20 miljoner kronor särskilda utbildningsinsatser för lågutbildade och arbetslösa vuxna samt invandrare och sfi-studerande.

Ett tillkännagivande enligt motion 1998/99:Sf634 yrkande 12 är enligt utskottets mening inte befogat. Yrkandet avstyrks därför.

De förslag som förs fram i motion 1998/99:Sf635 yrkande 6 om *åtgärder i skolan för att främja ett mångkulturellt samhälle* faller också inom det område där kommunerna har ansvaret. Utskottet avstyrker yrkandet om tillkännagivande till regeringen.

När det gäller *förstärkning av modersmålsundervisningen i grundskolan* har utskottet ingen annan uppfattning än motionärerna om värdet av de åtgärder som nämns i motionen. Vikten av att modersmålsundervisningen kan genomföras som annan språkundervisning påtalades av regeringen i proposition 1996/97:110 *Vissa skolfrågor*. Lärarutbildningskommittén har i uppdrag bl.a. att analysera behovet av och lämna förslag till de förändringar i lärarutbildningen för modersmålslärare (tidigare kallade hemspråkslärare) som bedöms

påkallade (dir. 1997:54). Kommittén kommer enligt vad utskottet erfarit att avsluta sitt arbete i juni detta år. Utskottet anser inte att riksdagen nu bör göra några ställningstaganden angående lärarutbildningen, eftersom utredning om denna pågår. Utredningsförslaget och regeringens beredning av ärendet bör avvaktas. Organisation och schemaläggning av modersmålsundervisningen är lokala frågor. Yrkande 11 i motion 1998/99:Ub801 avstyrks.

Gymnasieelever med annat modersmål än svenska skall enligt gällande bestämmelser i gymnasieförordningen (1992:394, ändr. 1997:605) få studiehandledning på sitt modersmål, om de behöver det. Modersmål kan vidare läsas inom ramen för individuellt val i gymnasieskolans nationella program. Yrkande 23 i motion 1998/99:Ub801 är alltså tillgodosett och bör därför avslås.

Utbildning m.m. för vuxna invandrare

Motionerna

Vänsterpartiet tar i motion 1998/99:Sf612 upp frågan om *åtgärder mot arbetsmarknadens etniska skiktning* (yrk. 4). Enligt motionärerna bör man utreda förutsättningarna bl.a. för kvalificerad alfabetiseringsundervisning för vuxna, varvad teori och praktik inom svenskundervisningen för invandrare (sfi), mentorskapsprogram inom olika branscher speciellt för utbildade icke-europeiska ungdomar, m.m.

Alla personer i Sverige som inte behärskar en fullgod svenska bör enligt motion 1998/99:Sf635 (mp) ha *rätt till svenskundervisning för invandrare* (yrk. 16).

Utformningen av sfi-undervisningen tas upp av Centerpartiet i motion 1998/99:Sf608. Undervisningen bör enligt motionärerna nivågrupperas efter deltagarnas studiebakgrund och intresse, arbetsplatspraktik och studier bör varvas, undervisningen bör pågå hela dagen och krav ställas på motprestationer (yrk. 14). Förslaget om kombination av sfi-studier och arbete tas även upp av Folkpartiet i motion 1998/99:Sf634, där motionärerna också framhåller att näringslivet skall kunna blandas in mer i språkundervisningen (yrk. 1). Översyn av kursplanen för sfi och anpassning av undervisningen till varje individ begärs i motion 1998/99:Sf635 (mp). Motionären förordar att man använder invandrare och invandrarorganisationer i den uppsökande verksamheten, men vänder sig mot att använda tvång i denna (yrk. 18).

Vänsterpartiet föreslår i motion 1998/99:Ub215 att regeringen skall tillsätta en *utredning om sfi-undervisningen*. Utredningen skall utvärdera och analysera denna undervisning och lägga fram konkreta åtgärdsförslag. Resultatet av den hittillsvarande verksamheten i stora, heterogena grupper är enligt motionärerna nedslående.

Sfi är en skolform inom det offentliga skolväsendet för vuxna. Den regleras i 13 kap. skollagen (1985:1100), där det av 6 § framgår att den som är bosatt i kommunen och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska som sfi syftar till att ge har rätt att delta i sfi.

Det finns en särskild förordning om svenskundervisning för invandrare (1994:895). Där sägs i 9 § att styrelsen för utbildningen i samarbete med arbetsförmedlingen skall verka för att undervisningen så snart som möjligt kombineras med sådan arbetsplatsorientering eller sådant förvärvsarbete som ger deltagaren möjlighet att träna sig i att tala svenska. I den nyligen framlagda vårpropositionen har regeringen meddelat sin avsikt att förtydliga att arbetsplatsförlagd praktik bör ingå i undervisningen i sfi (prop. 1998/99:100 s. 150).

För sfi finns en kursplan, fastställd av regeringen år 1994 och publicerad i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 1994:28). I kursplanen påpekas att det till sfi kommer invandrare med mycket olika utbildningsbakgrund och att man vid utformningen av utbildningen skall ta hänsyn till de sinsemellan mycket olika målgrupperna. Sfi bör för analfabeter kombineras med läs- och skrivinläring i grundläggande vuxenutbildning, heter det i kursplanen.

Skolverket publicerade i maj 1997 en utvärdering av sfi (*Vem älskar sfi?* Skolverkets rapport nr 131). På regeringens uppdrag har Skolverket också särskilt övervägt om kursplanen för sfi behöver ses över. Verkets redovisning av detta uppdrag bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet.

Flyktingar och andra skyddsbehövande kan av kommunen beviljas introduktionsersättning (i stället för socialbidrag) under villkor att de följer en introduktionsplan som upprättats av kommunen i samråd med den berörda utlänningen. Om han eller hon inte följer introduktionsplanen kan utbetalningen av introduktionsersättningen stoppas (SFS 1992:1068).

Motionerna 1998/99:Sf635 yrkande 16 om *rätt till svenskundervisning för invandrare* och 1998/99:Sf608 yrkande 14, 1998/99:Sf634 yrkande 1 och 1998/99:Sf635 yrkande 18 om *utformningen av sfi-undervisningen* är enligt utskottets mening tillgodosedda genom det som utskottet här har redovisat. Yrkandena bör därför avslås av riksdagen.

Även yrkandet i motion 1998/99:Ub215 om *utredning om sfi-undervisningen* bör enligt utskottets mening avslås med hänvisning till pågående beredning.

Utskottet anser att riksdagen också bör avslå motion 1998/99:Sf612 yrkande 4 om *åtgärder mot arbetsmarknadens etniska skiktning*. När det gäller alfabetiseringsundervisning vill utskottet framhålla att sådan ingår i den grundläggande vuxenutbildning som kommunerna har ansvar för att ge alla invånare, som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan. Frågan om det inbördes förhållandet mellan sfi och grundläggande vuxenutbildning tillhör det som tagits upp i Skolverkets ovan nämnda rapport. Även Kunskapslyftskommittén har lämnat förslag på denna punkt. Förslagen bereds nu inom Utbildningsdepartementet.

Motionerna

I motion 1998/99:Ub269 föreslår Vänsterpartiet att riksdagen hos regeringen skall begära en *utredning om betygsfri skola* (yrk. 2). Betygen är ett orättvist och samhällsbevarande system för urskiljning som inte hör hemma i dagens skola, heter det i motionen. Urval till gymnasieskolan skall i framtiden inte behövas, och vid antagning till universitet och högskolor blir det allt vanligare med s.k. alternativa urvalskriterier. Motionärerna anser också att betygen på ett skadligt sätt styr undervisningen, både i fråga om dess uppläggning och vad eleverna lär sig. De menar att betygen står i vägen för skolans möjligheter att uppnå de mål som regering och riksdag har satt upp för dess verksamhet.

Kristdemokraterna för i motion 1998/99:Ub246 på nytt fram förslag om ändrad utformning av *betygssystemet i grundskolan* (yrk. 11 delvis). De anser att betyg skall ges i en målrelaterad sexgradig skala senast fr.o.m. årskurs sju. Dessutom vill de att skriftlig information om elevens kunskaper och utveckling i förhållande till de angivna kravnivåerna i läroplanen skall ges fr.o.m. årskurs fem. Även Folkpartiet vill enligt motion 1998/99:Ub268 ha betyg i en sexgradig skala (yrk. 14). Enligt denna motion skall betyg ges fr.o.m. årskurs sex (yrk. 12). Centerpartiet för i motion 1998/99:Ub227 fram förslaget att regeringen skall ta initiativ till en bred överenskommelse om betygen (yrk. 3). Utgångspunkterna skall enligt motionärerna vara att betyg skall ges tidigare än i dag och i fler steg, samt att de skall vara målrelaterade och att det skall finnas tydliga kriterier för alla betygssteg.

Samma tre partier för också fram förslag om de *nationella proven* i grundskolan. Kristdemokraterna och Centerpartiet anser att dessa prov för årskurs fem skall vara obligatoriska (mot. 1998/99:Ub246 yrk. 11 delvis och 1998/99:Ub227 yrk. 4). Centerpartiet föreslår att riksdagen på denna punkt skall besluta om en lagändring. Folkpartiet föreslår ett tillkännagivande om att obligatoriska nationella prov skall genomföras regelbundet (mot. 1998/99:Ub268 yrk. 15).

Utvecklingssamtalen i grundskolan tas också upp av Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. De vill alla att utvecklingssamtalen skall dokumenteras skriftligt (mot. 1998/99:Ub246 yrk. 10, 1998/99:Ub227 yrk. 5 resp. 1998/99:Ub268 yrk. 13). Enligt Kristdemokraterna är detta en förutsättning för att uppföljningen av utvecklingssamtalen skall fungera bra. Centerpartiet föreslår en sådan ändring av skollagen att utvecklingssamtalen fr.o.m. årskurs fem skall resultera i en skriftlig sammanfattning.

I motion 1998/99:Ub254 (s) tar motionären upp frågan om möjligheten att få *nytt slutbetyg från grundskolan*. Elever som inom ramen för ett individuellt program i gymnasieskolan läser grundskoleämnena som de inte varit godkända i tidigare bör enligt motionärens mening kunna få ut ett nytt slutbetyg från grundskolan, när de uppnått godkänt resultat. Därmed skulle de också kunna tillgodoräkna sig detta vid ny ansökan till ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan.

Betygssystemet i gymnasieskolan tas upp i motion 1998/99:Ub272 (fp), där motionären föreslår att slutbetyg i gymnasieskolan skall ges för den samlade kunskapen i ett ämne i stället för att betyg ges för varje kurs för sig som nu (yrk. 1). Kunskapsutveckling är något kumulativt, heter det i motionen. Det är ett systemfel att en elev som fått betyget Godkänd i den första kursen i ett ämne men nått betyget Väl godkänd på nästa kurs och Mycket väl godkänd på den högsta kursen i ämnet får samma urvals-poäng vid ansökan till högskolan som en elev som nått betyget Väl godkänd i alla tre kurserna. Förberedelser bör enligt motionären också göras för att utveckla nuvarande betygs-skala till en femgradig kursplanerelaterad skala (yrk. 2). Eleverna kräver helt naturligt fler steg för sitt slutbetyg, skriver motionären.

I motion 1998/99:Ub228 (s) påtalar motionärerna att många skolor redovisar elevens *frånvaro* på betyget och därvid endast anger antalet timmar. Om eleven så önskar, bör det enligt motionärernas mening framgå av betyget om frånvaron härrör från att eleven deltagit i *elevdemokratiskt arbete*. Sådant engagemang är en stor merit. Skolverket bör verka för att elevdemokratiskt arbete redovisas separat från annan frånvaro, anser motionärerna.

Utskottets bedömning

Betygssystemet i grundskolan fick sin nuvarande utformning genom riksdagens beslut under 1994/95 års riksmöte (prop. 1994/95:85, bet. UbU6, rskr. 136). Reglerna för betyg anges i 7 kap. grundskoleförordningen (1994:1194, ändr. 1995:207). Där sägs bl.a. följande.

2 § Läraren skall fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal).

På begäran av en elevs vårdnadshavare skall läraren som ett komplement till utvecklingssamtalen lämna skriftlig information om elevens skolgång. Sådant information får dock inte ha karaktären av betyg.

Utvecklingssamtal skall i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 5 kap. 1 §.

Eleverna skall ges betyg i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs åtta. Betygs-graderna är Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd. Om en elev inte har nått upp till de mål som bestämts för ämnet eller ämnesblocket, får han eller hon inget betyg i det. I stället skall ett skriftligt omdöme ges om elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket, om eleven själv eller elevens vårdnadshavare begär det.

Betygssystemet i gymnasieskolan regleras i 7 kap. gymnasieförordningen (1992:394). Det fick sin nuvarande utformning i huvudsak genom riksdagens beslut med anledning av proposition 1992/93:250 om ny läroplan m.m. för det frivilliga skolväsendet (bet. 1993/94:UbU2, rskr. 93). Betyg sätts på varje kurs. Betygsgraderna är Icke godkänd, Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motion 1998/99:Ub269 yrkande 2 om *utredning om en betygsfri skola*.

Motsvarande yrkande har behandlats av riksdagen två gånger under förra mandatperioden och avslagits (bet. 1994/95:UbU6 och 1996/97:UbU8). Utskottet konstaterade då bl.a. att varje betygssystem, oavsett utformning, påverkar arbetet i skolan och att det perfekta betygssystemet sannolikt inte finns. Det finns ändå, menade utskottet, behov av ett nationellt betygssystem för att ge eleverna intyg på uppnådda kunskaper. Betygen spelar också en viss roll som instrument för urval till utbildning på nästa nivå. Utskottet anser inte heller nu att riksdagen bör ta initiativ till ett ytterligare omfattande utredande om betygen.

Riksdagen bör enligt utskottets mening också avslå motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 3, 1998/99:Ub246 yrkande 11 i denna del och 1998/99:Ub268 yrkandena 12 och 14 om *betygssystemet i grundskolan*.

Det finns enligt utskottets mening ingen anledning för riksdagen att ta initiativ till en tidigareläggning av betygsgivningen. Utskottet instämmer i att elev och föräldrar (vårdnadshavare) tidigare än i årskurs åtta behöver få reda på hur det går för eleven i skolan. Den viktigaste garantin för detta är de obligatoriska utvecklingssamtalen, som skall äga rum varje termin under hela skoltiden. Utskottet är inte heller berett att tillstyrka en begäran om att betyg i grundskolan skall ges i fler steg än nu.

Nationella ämnesprov i svenska, engelska och matematik skall enligt grundskoleförordningen användas i slutet av årskurs 9 för att bedöma elevernas kunskapsutveckling och som stöd för betygsättningen. Ämnesprov i samma ämnen kan också användas i slutet av årskurs 5 för att bedöma elevernas kunskapsutveckling. Skolverket fastställer ämnesproven. Det är inte obligatoriskt för skolorna att använda de nationella proven för årskurs 5.

Kursplanerna för grundskolan anger vilka kunskaper och färdigheter som eleverna skall ha nått vid slutet av sitt femte skolår. Det är otvetydigt ett ansvar för skolan att utvärdera varje elevs kunskapsutveckling mot läroplanens och kursplanernas mål. Skolverket skall tillhandahålla nationella prov för årskurs 5 till stöd för denna utvärdering. Däremot behövs proven inte för betygsättning, eftersom betyg inte förekommer förrän på ett senare stadium.

Yrkanden om att göra proven för årskurs 5 obligatoriska behandlades även vid förra riksmötet och avslogs av riksdagen (bet. 1997/98:UbU11). Utskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att nu göra en annan bedömning. Riksdagen bör således avslå motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 4, 1998/99:Ub246 yrkande 11 i denna del och 1998/99:Ub268 yrkande 15.

Liksom vid förra riksmötet avstyrker utskottet även motionsyrkandena om obligatorisk skriftlig dokumentation av *utvecklingssamtalen i grundskolan*. Den skyldighet som läraren har att på begäran av elevens vårdnadshavare lämna skriftlig information om elevens skolgång räcker enligt utskottets uppfattning. Riksdagen bör alltså avslå motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 5, 1998/99:Ub246 yrkande 10 och 1998/99:Ub268 yrkande 13.

Utskottet avstyrker också motion 1998/99:Ub254 om *nytt slutbetyg från grundskolan* för elev som inom ett individuellt program i gymnasieskolan

har läst in grundskolebetyg i ett eller flera ämnen. Enligt vad utskottet erfarit förbereds inom Utbildningsdepartementet sådana ändringar av grundskoleförordningen att motionens syfte blir tillgodosett.

De ändringar av *betygssystemet i gymnasieskolan* som föreslås i motion 1998/99:Ub272 är utskottet inte berett att ställa sig bakom. Gymnasieskolan är i dag uppbyggd av kurser. För varje kurs finns en kursplan samt betygskriterier. I högskolelagen (1992:1434) är det överlämnat till regeringen att föreskriva om urval till grundläggande högskoleutbildning. Hur betygen från gymnasieskolan meritvärderas vid antagning till högskolan regleras i den av regeringen utfärdade högskoleförordningen (1993:100). Riksdagen har nyligen avslagit yrkanden om utökning av antalet betygssteg (bet. 1998/99:UbU3). Utskottet föreslår att riksdagen också avslår motion 1998/99:Ub272.

Frånvaro från undervisning behöver enligt gällande bestämmelser inte redovisas i betyg eller slutbetyg från gymnasieskolan. Riksdagen bör därför inte göra något tillkännagivande i enlighet med motion 1998/99:Ub228, som alltså bör avslås.

I proposition 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling*, som nyligen behandlats i riksdagen (bet. 1998/99:UbU3, rskr. 160), skrev regeringen att den rätt till stödundervisning som regleras i gymnasieförordningen 8 kap. 1 § bör förtydligas *för elever som engagerar sig i skolans demokratiska arbete*. Utskottet uttalade i det sammanhanget att elevinflytandet är en del av skolans värdegrund. Det är därför viktigt att elever som engagerar sig i elevinflytandets utövande får det stöd från sin skola som de enligt gymnasieförordningen har rätt till. Självfallet bör skolorna utforma betygsdokumenten på ett sätt som stimulerar elevernas lust att engagera sig.

Fristående skolor, valfrihet m.m.

Motionerna

Vänsterpartiet vill enligt motion 1998/99:Ub269 att inga *nya fristående skolor* skall *tillåtas etableras* (yrk. 11). Kraven på offentlig finansiering av godkända privatskolor försvårar en rationell planering av det kommunala skolväsendet och undergräver kvalitén i de kommunala skolorna, skriver motionärerna. En demokratisk, sammanhållen och likvärdig skola för alla kräver att skolsystemet kontrolleras demokratiskt av hela samhället.

Villkoren för de fristående skolorna tas upp av Kristdemokraterna i motion 1998/99:Ub241. De är kritiska mot de förändringar i villkoren som genomfördes under den förra mandatperioden. I motionen räknas upp ett antal punkter som Kristdemokraterna anser skall garanteras i regelverket för de fristående skolorna, bl.a. följande.

Alla skall, oberoende av föräldrarnas ekonomiska standard, eget handikapp eller andra särskilda behov, kunna välja en fristående skola. Undervisningen skall *väsentligen* (kurs. här) svara mot läroplanens allmänna mål och värdegrund. Skolan skall garanteras en lägsta grundnivå för ersättning och därutöver kompenseras för särskilda åtaganden. Skolan skall erbjuda skolhälsovård och modersmålsundervisning för invandrare, men behöver inte nödvändigt-

vis själv tillhandahålla tjänsterna. Undervisningen skall vara avgiftsfri, men skolan skall ha möjlighet att ta ut avgifter för skäligena merkostnader utifrån sin profil, t.ex. inköp av instrument i en skola med musikprofil. Skolan skall ingå i kommunens skolplan.

Miljöpartiet skriver i motion 1998/99:Ub801 att det är naturligt att kommunen upplåter utrymme för de fristående skolorna att beskriva sin pedagogiska verksamhet i den kommunala skolplanen. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om detta (yrk. 16).

I motion 1998/99:Ub252 framför Miljöpartiet ett antal förslag till *åtgärder* för att följa upp den friskolereform som beslutades år 1996 och *stimulera de positiva utvecklingsidéer* som finns bland de fristående skolorna. Man bör enligt motionärerna inrätta en utvecklingsfond för fristående skolor samt en separat sådan fond för de kommunala skolorna. En utredning bör tillsättas om hur glesbygdsskolornas framtid skall garanteras. Vidare bör det tillsättas en arbetsgrupp för att utarbeta förslag till hur behoven av lärarutbildning för fristående skolor skall tillgodoses. Hur de fristående skolorna skall kunna delta i internationellt utbyte på samma villkor som andra skolor bör utredas. Minoriteter som vill driva konfessionella skolor bör få stöd av regeringen för att själva utreda och ta fram förslag om detta. Skolverket bör få i uppdrag att inventera fristående skolor när det gäller verksamhet som är lämplig för barn med speciella behov. Likaså bör Skolverket få i uppdrag att se över och föreslå förbättringar när det gäller reglerna för finansiering av fristående gymnasieskolor med elever från olika kommuner och program. Lämpliga rutiner för att underlätta långivning i samband med startande av nya fristående skolor bör tas fram.

Rätten att välja skola tas upp i tre motioner. Enligt motion 1998/99:N329 (m) bör ett system med nationell skolpeng införas, där familjen garanteras rätten att välja skola oavsett vilken kommun de råkar bo i (yrk. 4). I motion 1998/99:Ju901 (m) sägs att varje insats mot ungdomsbrott måste grundas i en förbättrad familje- och skolpolitik. Skolan bör enligt motionären individanpassas genom möjligheten att fritt välja skola och – på högstadie- och gymnasienivå – genom rätten för varje elev att välja nivå på de teoretiska ämnena (yrk. 3). Enligt motion 1998/99:N338 (fp) bör kommunernas möjlighet att begränsa tillkomsten av fria gymnasieskolor avskaffas, skolpengen bevaras och rätten att välja en annan skola än den av kommunen anvisade vara grundregeln. Systemet med att ge vissa utbildningar status som riksrekryterande bör också ses över så att den enskildes möjlighet att välja utbildning oavsett bostadsort ökas (yrk. 4).

Centerpartiet pläderar i motion 1998/99:Sf608 för *minoritetens rätt att bygga upp egna skolor* och därmed verka för att den egna kulturen och det egna språket lever vidare och blomstrar (yrk. 13).

Två motioner tar upp behovet av *uppföljning av fristående skolor när det gäller värdegrunden*. Enligt motion 1998/99:Ub222 (s) är det viktigt att se över om konfessionella fristående skolor lever upp till läroplanens skrivningar om värdegrunden. Samma sak tas upp i motion 1998/99:Ub238 (s), där motionären dessutom vill att en uppföljning av de fristående skolorna skall

Utskottets bedömning

Vid sidan av de skolformer som anordnas av det allmänna finns det fristående skolor, anordnade av enskilda fysiska eller juridiska personer. De fristående skolornas villkor regleras i 9 kap. skollagen (1985:1100).

Huvuddragen i de nu gällande reglerna beslutades av riksdagen hösten 1996 och innebär följande (prop. 1995/96:200, bet. 1996/97:UbU4, rskr. 14).

Skolplikt kan fullgöras i en fristående skola som motsvarar grundskolan, om den är godkänd av Skolverket. För godkännande krävs att skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan skall förmedla, samt att skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet. Skolan skall vara öppen för alla barn, med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan. Skolverket skall vidare förklara en godkänd fristående skola berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner, såvida inte skolans verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen. Hemkommunens bidrag skall bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna grundskolor. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag till den fristående skolan för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

En konsekvens av dessa regler är att en fristående skola som har elever från olika hemkommuner kan få olika stort bidrag från dessa, beroende dels på elevernas olika behov, dels på hemkommunernas olika grunder för fördelningen av resurser till sina egna skolor.

Fristående grundskolor får inte ta ut avgifter för utbildningen och deras elever skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel etc. på samma sätt som i kommunala grundskolor.

Fristående skolor på gymnasienivå skall också av Skolverket förklaras berättigade till bidrag från elevernas hemkommuner, såvida inte en skolas verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner. Det förutsätts att skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot dem som gymnasieskolan skall förmedla på nationella och specialutformade program, att skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet samt att skolan står öppen för alla ungdomar, med motsvarande inskränkning som gäller för fristående grundskolor i fråga om omfattande behov av särskilt stöd. Om inte den fristående gymnasieskolan kommit överens om annat med elevernas hemkommuner, skall dessa betala det belopp som regeringen beslutat. En fristående gymnasieskola som får bidrag från

elevernas hemkommuner får ta ut elevavgifter endast om de är skäligen med hänsyn till de särskilda kostnader som skolan har för utbildningen och kostnaderna kan anses rimliga för verksamheten.

Utskottet avstyrker yrkande 11 i motion 1998/99:Ub269 om att inga *nya fristående skolor skall tillåtas etableras*. Om en fristående skolas verksamhet har påtagliga negativa följder för kommunens (kommunernas) skolväsende, eller om den inte uppfyller de krav som ställs, skall Skolverket inte förklara skolan berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner. Det är viktigt att notera, att det är Skolverket som avgör denna fråga. Kommunerna skall endast yttra sig.

Riksdagen bör också avslå motionerna 1998/99:Ub241 och 1998/99:Ub801 (yrk. 16) om *villkoren för de fristående skolorna*.

De förändringar som begärs i Kristdemokraternas motion har tidigare behandlats av riksdagen i samband med beslutet om de nuvarande reglerna och även vid förra riksmötet (bet. 1996/97:UbU4 och 1997/98:UbU9). Utskottet har inte ändrat uppfattning på dessa punkter. Enligt den nuvarande lydelsen i skollagen skall fristående skolor, för att godkännas resp. få rätt till ersättning från elevernas hemkommuner, svara mot skolans värdegrund enligt läroplanen. Detta gäller utan inskränkning. När det gäller att kunna välja en fristående skola oavsett eget handikapp eller annat behov av särskilt stöd förde utskottet ett utförligt resonemang hösten 1996. Det går ut på att kommunen har en oavvislig skyldighet att tillgodose en elevs behov av särskilt stöd. I första hand skall det särskilda stödet ges i den skola som eleven väljer. Det kan dock finnas situationer då elevens val av skola skulle åsamka kommunen betydligt större kostnader än om eleven fick gå i en annan skola, där det särskilda stödet kan ges. I det läget är det inte orimligt att kommunen har rätt att hänvisa eleven till den skola som har de bästa möjligheterna att tillgodose behovet. Regeringen har tillkallat en kommitté för uppföljning av resursfördelningen till fristående grundskolor (dir. 1997:55). Kommittén skall särskilt belysa effekterna för elever i behov av särskilt stöd. Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 oktober 1999. Det framgår av proposition 1995/96:200 *Fristående skolor m.m.* att skyldigheten för fristående skolor att erbjuda skolhälsovård och modersmålsundervisning inte innebär att skolan själv måste tillhandahålla tjänsterna.

Även förslaget i Miljöpartiets motion om plats i kommunernas skolplaner har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen. Liksom förra året hänvisar utskottet till att de krav som skollagen ställer på den kommunala skolplanen inte innefattar att där skall ges någon beskrivning av den enskilda skolans verksamhet eller pedagogiska profil. Skolplanen skall ange hur kommunen vill gestalta och utveckla sitt skolväsende och vilka åtgärder kommunen avser att vidta för att uppnå de nationella målen för skolan.

Det tillkännagivande som Miljöpartiet begär i motion 1998/99:Ub252 angående *åtgärder för fortsatt utveckling av fristående skolor* är mycket långtgående. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Utskottet anser att riksdagen också bör avslå motionerna 1998/99:Ju901 yrkande 3, 1998/99:N329 yrkande 4 och 1998/99:N338 yrkande 4 om *rätt att*

välja skola. Riksdagen har vid flera tillfällen avslagit yrkanden om nationell skolpeng. Kommunerna har, som framgått ovan, inte möjlighet att begränsa tillkomsten av fristående gymnasieskolor, eftersom avgörandet ligger hos Skolverket. När det gäller grundskoleutbildning är i dag grundregeln att föräldrarna skall få välja vilken kommunal skola i hemkommunen som barnet skall gå i. De kan också välja en fristående skola. Inte heller på gymnasienivå finns någon inskränkning i rätten att välja en fristående skola. Däremot är en kommun inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasieutbildning i en annan kommun, om hemkommunen kan erbjuda samma program eller nationellt fastställda inriktning och eleven inte på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den andra kommunen. När det gäller val, i hemkommunens utbud, mellan olika skolor som har samma program finns det inga nationella bestämmelser. Utskottet är inte berett att förorda att sådana införs.

Minoriteter har i dag rätt att bygga upp egna skolor, inom de ramar som gäller för godkännande av fristående grundskolor och för rätt till bidrag från elevernas hemkommuner när det gäller fristående gymnasieskolor. Utskottet anser därför att riksdagen bör avslå motion 1998/99:Sf608 yrkande 13.

Enligt utskottets mening behövs det inget tillkännagivande om *uppföljning av fristående skolor när det gäller värdegrund m.m.* Riksdagen bör alltså avslå motionerna 1998/99:Ub222 och 1998/99:Ub238.

Godkända fristående grundskolor och fristående gymnasieskolor som är berättigade till bidrag från elevernas hemkommuner står under tillsyn av Skolverket och skall delta i den uppföljning och utvärdering som verket genomför. Om skolan inte längre uppfyller kraven för godkännande – i vilka ju ingår att skolan svarar mot den värdegrund som gäller för det offentliga skolväsendet – skall godkännandet respektive rätten till bidrag återkallas. Regeringen skrev i proposition 1995/96:200 (s. 57) att Skolverket i sin tillsyn av fristående skolor särskilt bör ge akt på om skolan bedriver sin verksamhet i enlighet med skollagens och läroplanernas värdegrund och allmänna mål. Utskottet har samma uppfattning.

Enligt vad utskottet inhämtat planerar Skolverket att inom kort inleda ett internt projekt för att utveckla verktyg som skall göra verket bättre på att bedöma fristående skolor just när det gäller värdegrunden, i samband med verkets prövning av ansökningar samt vid tillsyn.

Skolans personal

Motionerna

Ledarskapet i skolan tas upp i tre motioner. Centerpartiet anser enligt motion 1998/99:Ub227 att skolledarna bör ges en starkare roll i skolans utvecklingsarbete. Det är önskvärt att kommunerna skriver kontrakt med rektorerna där såväl kunskapsmål som resurser och rektorns befogenheter regleras. Motionärerna anser att regeringen bör ta initiativ till överläggningar med kommunerna om ett nytt ledarskap (yrk. 11). I motion 1998/99:Ub219 (m) säger motionärerna att det redan i dag finns ekonomiskt utrymme för att inleda ett

förändringsarbete på bredd i samtliga skolor. Fokus skall enligt deras uppfattning ligga på att skapa intresse för lärande. Ansvarsfördelningen mellan huvudmän, skola och lärare m.fl. måste klarläggas för alla. Den pedagogiska forskningen måste ett antal år framöver koncentreras för att stödja denna utveckling, hävdar motionärerna. Enligt motion 1998/99:Ub240 (m) skall rektorerna vara didaktiska ledare. Därför behövs det lagstiftning om pedagogisk kompetens hos skolledarna, anser motionären.

Kristdemokraterna skriver i motion 1998/99:Ub246 att ett *mentorsystem* bör utvecklas där *nyexaminerade lärare* får tillgång till en erfaren mentor under sitt första år (yrk. 13).

Centerpartiet hävdar i motion 1998/99:Ub227 att det bör införas ett *lärarcertifikat* byggt på bl.a. kollegialt uppsatta etiska regler. Detta skulle skapa ett tryck på kommunerna att anställa certifierade lärare. Frågan om det behövs ytterligare någon formell reglering bör enligt motionärerna övervägas ytterligare (yrk. 13).

Folkpartiet vill enligt motion 1998/99:Ub268 höja läraryrkets status (yrk. 1). Skolans huvudmän måste ge *lärarna* möjlighet till *fortbildning och ökade karriärmöjligheter*, anser motionärerna. För att främja vidareutbildning och specialisering i lärarkåren menar Centerpartiet, enligt motion 1998/99:Ub227, att specialistjänster borde inrättas i skolan t.ex. för att undervisa barn med läs- och skrivsvårigheter, för att utveckla det pedagogiska arbetet eller för att ge annan undervisning (yrk. 14).

Enligt Folkpartiet i motion 1998/99:Ub268 bör riksdagen göra ett tillkännagivande till regeringen om elevernas *rätt att undervisas av behöriga lärare* (yrk. 8).

Utskottets bedömning

Regeringen har beslutat tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté för att göra en översyn av skollagstiftningen. Kommittén skall föreslå hur skollagen kan anpassas bättre till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun. Vidare skall kommittén överväga hur skollagen bör utformas för att tydliggöra det kommunala ansvaret för utbildningens kvalitet och likvärdighet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 maj 2001 (dir. 1999:15).

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionerna 1998/99:Ub219, 1998/99:Ub227 yrkande 11 och 1998/99:Ub240 om *ledarskapet i skolan*.

Enligt utskottets mening är de begärda tillkännagivandena inte behövliga. I 2 kap. 2 § skollagen (1985:1100) föreskrivs att som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt. Regeringen har uppmärksammat ledarskapet på flera sätt de senaste åren. Lärarutbildningskommittén fick förra året i uppdrag att utforma förslag till en skolledarutbildning som skall ge de kunskaper som krävs för ett ledarskap i enlighet med målen för det offentliga skolväsendet (dir. 1998:47). Enligt vad utskottet erfarit kommer slutbetänkande från kommittén att läggas fram i

juni detta år. Skolverkets nationella kvalitetsgranskningar år 1998 hade som ett av sina tre granskningsområden rektorsuppdraget i en decentraliserad skola. Inspektörernas rapport heter *Nationella kvalitetsgranskningar 1998* (Skolverkets rapport nr 160).

Förslag om *mentorer för nyexaminerade lärare* behandlades även vid förra riksmötet och avlogs med hänvisning till att det ankommer på kommunerna att på lämpligt sätt organisera lärarnas arbete (bet. 1997/98:UbU9). Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker motion 1998/99:Ub246 yrkande 13.

Likaså avstyrker utskottet motion 1998/99:Ub227 yrkande 13 om *lärarcertifikat*. Denna fråga har behandlats vid de två senaste riksmötena (bet. 1996/97:UbU8 och 1997/98:UbU9). Liksom tidigare hänvisar utskottet till att resultatet av Lärarutbildningskommitténs arbete bör avvaktas.

Förslagen om *fortbildning och karriärmöjligheter för lärare* bör avslås med hänvisning till kommunernas ansvar. Kommunerna är enligt skollagen (2 kap. 7 §) skyldiga att se till att fortbildning anordnas för den personal som har hand om utbildningen och vinnlägga sig om att planera den. Utskottet avstyrker således motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 1.

I skollagen finns också en bestämmelse om att kommunerna är skyldiga att för undervisningen använda lärare, forskollärare och fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de skall bedriva (2 kap. 3 §). Med hänvisning till detta bör riksdagen avslå motion 1998/99:Ub268 yrkande 8 om *rätt att undervisas av behöriga lärare*.

Elevvård

Termen elevvård har använts länge inom skolan, men förekommer inte i skollagen eller i de nuvarande läroplanerna. De personalkategorier som brukar räknas till elevvårdspersonal i speciell mening är skolpsykolog, skolkurator, skolsköterska och skolläkare. I 14 kap. skollagen (1985:1100) föreskrivs att det skall finnas skolhälsovård för eleverna i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom, och att det för skolhälsovården skall finnas skolläkare och skolsköterska.

Regeringen tillsatte förra året en särskild utredare med uppdrag att kartlägga elevvårdens och skolhälsovårdens verksamhet och funktion – bl.a. definiera begreppet elevvård – samt överväga lämpliga åtgärder i syfte att höja verksamhetens kvalitet och effektivitet (dir. 1998:59). Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 15 december 1999.

Motionerna

Vikten av tillräckliga *elevvårdsresurser* tas upp i motioner från Vänsterpartiet och Folkpartiet samt i en sexpartimotion.

Vänsterpartiet vill enligt motion 1998/99:Ub269 att det i skollagen skall tydliggöras att eleverna skall ha tillgång till elevvårdspersonal som skolpsy-

kolog, kurator och skolsköterska. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag om vilken lägsta nivå för elevvårdspersonal som kommunerna är skyldiga att hålla (yrk. 9).

Folkpartiet – som anser att det är bra att utredningen tillsatts – föreslår i motion 1998/99:So464 ett tillkännagivande till regeringen om att man redan nu måste göra nödvändiga förstärkningar av skolhälsovården (yrk. 8). Vikten av elevvårdsresurser framhålls även i Folkpartiets motion 1998/99:Ub268 (yrk. 18).

Motion 1998/99:Ub274 (kd, m, v, c, fp, mp) handlar om självmord bland barn och unga. Motionärerna framhåller att det är viktigt att barn och unga som befinner sig i kris uppmärksammas och får adekvat hjälp. Elevvården, skolhälsovården och studenthälsovården måste utvecklas, heter det i motionen (yrk. 6).

Utskottets bedömning

Skolan skall vara en god miljö för utveckling och lärande. Den skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll därvidlag. Detta, som sägs i den gällande läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), är grundläggande för överväganden om elevvården inom hela det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utskottet har samma syn som motionärerna på betydelsen av en god elevvård med framför allt förebyggande funktion.

Eftersom det nu pågår utredning om elevvården, inklusive skolhälsovården, bör riksdagen enligt utskottets mening inte göra några uttalanden i enlighet med motionerna utan avvakta resultatet av utredningen och regeringens beredning av frågan. Utskottet föreslår alltså att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18, 1998/99:Ub269 yrkande 9, 1998/99: Ub274 yrkande 6 samt 1998/99:So464 yrkande 8.

Skolans arbetsmiljö

Motionerna

I motion 1998/99:Ub269 tar Vänsterpartiet upp *elevskyddsombudens ställning*. Eleverna skall enligt motionärerna ha rätt att utse egna skyddsombud med samma rättigheter och skyldigheter som skyddsombud inom andra yrkesgrupper (yrk. 7).

Vänsterpartiet begär i samma motion också förslag om hur ett *nationellt statistikregister över elevskador* kan inrättas (yrk. 8). Ett sådant register bör enligt motionärerna utformas så att det kan användas både på nationell och lokal nivå och ger möjlighet till uppföljning, utvärdering och förebyggande insatser.

Arbetsmiljön i skolan mer generellt tas upp i tre motioner.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1998/99:Ub246 ett tillkännagivande om sanering och ombyggnad av skolbyggnader och skolgårdar (yrk. 14). På många håll behöver skolbyggnader restaureras och hela skolmiljön förbättras avsevärt, bl.a. med hänsyn till allergiproblem hos eleverna, anser motionärerna.

Folkpartiet föreslår i motion 1998/99:Ub268 också ett tillkännagivande om vikten av en god arbetsmiljö för elever och lärare (yrk. 17). Även i denna motion nämns allergier på grund av osund miljö, men också buller, våld och mobbning samt olyckor på skolgårdar.

I motion 1998/99:Ub233 (s) skriver motionären att skolan mer borde utnyttja möjligheter att skapa en så stressfri och avslappnad miljö som möjligt. Ett sätt kan då vara att eleverna får lära sig avslappningsövningar och att ge massage, anser motionären. Det är också viktigt att skolan betonar undervisning i goda mat- och motionsvanor.

Utskottets bedömning

Bestämmelser om *elevskyddsombud* och deras *ställning* finns i 6 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160, ändr. 1990:233). När dessa bestämmelser kom till gjorde riksdagen på förslag av utbildningsutskottet ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen om elevskyddsombudens ställning. Utskottet, som hade erfarenhet att en översyn av arbetsrättslagstiftningen skulle komma att göras, utgick från att det vid denna översyn skulle skapas förutsättningar för att ge elevskyddsombuden förslagsrätt i skyddskommittéerna (prop. 1989/90:61, bet. UbU28, rskr. 240). Den regering som tillträdde efter valet 1991 tillsatte 1992 års arbetsrättskommitté (A 1991:05) och överlämnade riksdagens tillkännagivande till denna. Genom beslut i oktober 1994 av den då nya regeringen upphörde denna kommitté utan att ha lagt fram något slutbetänkande.

Som nämnts beslutade regeringen nyligen om direktiv till en parlamentarisk kommitté för översyn av skollagen (dir. 1999:15). I uppdraget ingår bl.a. att göra en översyn, och vid behov föreslå förändringar, av andra regler (ände som finns i skollagen) för att stärka barns, ungdomars och vuxnas säkerhet, skydd och trygghet i barnomsorgs- och skolverksamheten, särskilt avseende arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Med hänvisning till det nyligen givna utredningsuppdraget anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1998/99:Ub269 yrkande 7.

När det gäller *nationellt statistikregister över elevskador* vill utskottet anföra följande.

Inom ett forskningsprojekt som har bedrivits gemensamt av forskare vid Arbetslivsinstitutet, Folkhälsoinstitutet och Karolinska institutet har det gjorts en kartläggning av skaderisker och elevskador i samtliga kommunala grund- och gymnasieskolor i ett riksrepresentativt urval av kommuner. På basis av kartläggningen har det inom projektet utformats en blankett som skolorna kan använda för att systematiskt registrera elevskador som bas för ett förebyggande arbete.

I uppgifterna för Barnombudsmannen (BO) ingår att ta initiativ till samordning och utveckling av samhällets förebyggande insatser inom området barns och ungas säkerhet. Regeringen har tillsatt en utredare som bl.a. skall utvärdera och bedöma BO:s hittillsvarande arbete och lämna förslag till hur BO kan stärkas och effektiviseras. Utredaren skall också kartlägga likheter och olikheter mellan BO:s verksamhet och den verksamhet som bedrivs av andra statliga myndigheter och om det finns några oklarheter i fördelningen av arbetsuppgifter mellan BO och andra ombudsmän. Uppdraget skall redovisas senast den 30 april 1999.

Mot bakgrund av vad som nu redovisats är utskottet inte berett att ställa sig bakom begäran i motion 1998/99:Ub269 yrkande 8 om ett nationellt statistikregister över elevskador. Yrskandet bör alltså avslås av riksdagen.

Riksdagen bör enligt utskottets mening även avslå motionsyrkandena om *arbetsmiljön i skolan*.

Folkhälsoinstitutet har byggt upp nätverket Hälsofrämjande skola som erbjuder stöd i arbetet bl.a. med skolans arbetsmiljö. Stiftelsen Skolans Uterum bedriver en verksamhet som omfattar informationsspridning, produktion av nyhetsbrev, skapandet av nätverk, konferensarrangemang, projektsamarbeten, rådgivning och konsulttjänster. Under perioden 1996–1998 stöddes verksamheten med projektmedel från Utbildningsdepartementet. För närvarande samarbetar stiftelsen med Movium, en organisation med anknytning till Sveriges lantbruksuniversitet och som har stöd från Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling. I satsningen kring Innemiljöåret 1999 skall Boverket på regeringens uppdrag, tillsammans med Folkhälsoinstitutet och andra berörda myndigheter och organisationer samt bygg- och fastighetssektorn, inkludera aktiviteter med inriktning mot inomhusmiljöer där barn och ungdomar vistas. Uppdraget skall redovisas till Socialdepartementet senast den 31 januari år 2000.

Frågor om mobbning tas upp i ett tidigare avsnitt i detta betänkande.

Det ingår i skolpersonalens, och särskilt rektors, professionella ansvar att utforma skolans verksamhet så att eleverna får en lugn miljö där. Riksdagen bör inte ange i detalj på vilket sätt detta skall ske.

Med hänvisning till det nu sagda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub233, 1998/99:Ub246 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 17.

Kvalificerad yrkesutbildning

År 1996 inleddes på regeringens förslag en försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå (prop. 1995/96:145, bet. UbU8, rskr. 224). Utbildningen skall förena en praktisk inriktning med fördjupade teoretiska kunskaper. En tredjedel av utbildningstiden skall utgöras av lärande i arbete på en arbetsplats. Försöksverksamheten leds av en kommitté, som bl.a. fördelar statsbidrag till verksamheten. Utbildningen kan anordnas av kommuner, landsting eller enskilda utbildningsanordnare. Hos den ansvariga utbildningsanordnaren skall det finnas en ledningsgrupp för utbildningen.

Enligt vad som hittills beslutats skall försöksverksamheten pågå t.o.m. år 2001, för att därefter övergå i reguljär verksamhet. Kommittén har i uppdrag att före utgången av år 1999 lämna underlag för ställningstaganden till hur utbildningen kan inordnas i utbildningssystemet (dir. 1996:41). Regeringen anmälde i den senaste budgetpropositionen sin avsikt att återkomma till riksdagen i denna fråga senast under våren 2000.

Motionen

I motion 1998/99:Ub239 (c) begärs en översyn av betygsreglerna för försöksverksamheten (yrk. 1). Enligt motionärerna undrar eleverna i denna utbildning hur deras betygspoäng värderas om de senare skall studera på angränsande utbildningar inom högskolan. Den kvalificerade yrkesutbildningen är inte tillräckligt känd bland företagen, vilket gör att de som genomgått utbildningen kan gå miste om jobb. Informationen måste därför förbättras (yrk. 2). Motionärerna anser vidare att den kvalificerade yrkesutbildningen bör permanentas och byggas ut, eftersom efterfrågan på personal med denna utbildning kan väntas öka (yrk. 3).

Utskottets bedömning

Enligt utskottets mening bör riksdagen avslå samtliga yrkanden i motionen.

När det gäller betygsreglerna är det föreskrivet i 19 § förordningen om försöksverksamheten (1996:372) att det i utbildningsplanen för varje sådan utbildning skall anges om den högskola som är representerad i ledningsgruppen bedömer att ett eller flera moment som ingår i utbildningen får tillgodoräknas vid denna högskola. I 6 kap. högskoleförordningen (1993:100) finns föreskrifter om att en student har rätt att tillgodoräkna sig utbildning som genomgått utanför högskolan, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den högskoleutbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En högskolas beslut i ett sådant ärende kan överklagas.

Ett av de utmärkande dragen för den kvalificerade yrkesutbildningen är att det i den alltid ingår lärande i arbete på en arbetsplats. I ledningsgruppen för en utbildning inom försöksverksamheten skall alltid ingå företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen. Dessa förhållanden bör enligt utskottets mening kunna underlätta för studenter som genomgått utbildningen att få kontakt med tänkbara arbetsgivare och få utbildningen uppskattad av dessa.

När det gäller permanentning och utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen bör riksdagen avvakta förslagen från kommittén och regeringens beredning av ärendet.

Övrigt

Motion 1998/99:Ub247 (s) handlar om att sätta *barnens bästa* främst i alla beslut. Motionärerna pekar på ett stort antal frågor – behovet av en god och väl utbyggd barnomsorg, barns rätt att behålla plats i barnomsorgen även om

någon av föräldrarna blir arbetslös, vikten av att alla elever ges möjlighet att nå kunskapsmålen för den obligatoriska skolan, förbättrad undervisning i miljö, naturvetenskap och teknik, möjlighet för alla barn, inte minst flickor, att tidigt under sin skoltid lära sig hantera informationstekniken, att mobbningen måste bort, avgiftsfri skolmat både i grundskolan och gymnasieskolan samt bekämpning av arbetslösheten så att familjerna slipper oro för ekonomin.

U t s k o t t e t behandlade en motsvarande motion vid förra riksmötet (bet. 1997/98:UbU9). De många olika frågor som tas upp i motionen har behandlats av riksdagen i skilda sammanhang. Flera av dem behandlas också i detta betänkande och i betänkande 1998/99:UbU10.

Sverige har genom att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter förpliktat sig att alltid beakta barnets bästa i beslutsfattandet. I proposition 1997/98:182 har regeringen redovisat en strategi för hur barnkonventionen skall förverkligas i Sverige, och riksdagen har godkänt denna (ytr. 1998/99:UbU2y, bet. 1998/99:SoU6, rskr. 171). Barnombudsmannen har en central roll vid genomförandet av barnkonventionen. Som tidigare nämnts har regeringen tillsatt en särskild utredare för att pröva om Barnombudsmannen som myndighet behöver stärkas när det gäller resurser och befogenheter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Försöksverksamheten med *lokala styrelser med föräldramajoritet* i grundskolan tas upp av Kristdemokraterna i motion 1998/99:Ub246 (yrk. 12). Det skall under försöksverksamheten vara möjligt att välja in företrädare för lokala myndigheter och organisationer samt lokalt näringsliv i dessa styrelser, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet, eftersom det är tillgodosett genom bestämmelserna i förordningen om försöksverksamheten (1996:605). Där sägs i 4 § att det i sådana lokala styrelser skall ingå företrädare för elevernas vårdnadshavare och för de anställda vid skolan samt rektor, att företrädare för eleverna får ingå och att den kommunala nämnd som inrättat styrelsen får besluta att även andra skall ingå som ledamöter.

Centerpartiet tar i motion 1998/99:Ub227 upp ett exempel från England, där man har erbjudit *föräldrar* till barn med läs- och skrivsvårigheter *utbildning*, mot att föräldrarna åtar sig att ge barnen medvetet stöd i deras läsutveckling. Möjligheterna att stimulera en liknande verksamhet vid svenska skolor bör övervägas, anser motionärerna (yrk. 26).

U t s k o t t e t anser liksom motionärerna att skolan bör uppmuntra föräldrarna att stödja sina barn i deras lärprocess. Hur det skall gå till bör dock inte avgöras av riksdagen utan av skolorna själva. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

I motion 1998/99:A291 om ungdomars situation för Vänsterpartiet fram begäran om riktlinjer till skolorna för *organisationers möjligheter att bedriva informations- och opinionsarbete i skolorna* (yrk. 13). Många skolor vägrar släppa in de politiska ungdomsförbunden för att informera om sin verksamhet. Motionärerna anser att det ungdomar behöver är praktisk handling och

verkliga möjligheter att påverka sin egen vardag och livssituation, inte fler föreläsningar i demokrati.

U t s k o t t e t är överens med motionärerna om det viktiga i att ungdomarna i skolan får tillfälle att bekanta sig med politiska organisationer, gärna just de politiska ungdomsförbunden.

Det sägs i läroplanerna att skolans verksamhet skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. I läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) sägs att skolan inte själv kan förmedla alla de kunskaper som eleverna kommer att behöva, utan måste ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns i det omgivande samhället. Den insikten återspeglas också i riktlinjerna för det värdegrundsprojekt som regeringen nyligen har startat.

Enligt utskottets mening har de politiska ungdomsförbunden viktiga bidrag att ge i skolans undervisning, bl.a. i samhällsorienterande ämnen. Ett brett föreningsliv på skolorna med bl.a. ungdomarnas egna politiska föreningar spelar en viktig roll för de ungas demokratiska fostran.

Statsmakterna styr numera inte skolverksamheten genom detaljerade regler utan genom mål som anges i skollag, läroplaner, kursplaner och program mål. Det är rektorerna, lärarna och den övriga skolpersonalen som ansvarar för hur målen skall förverkligas och hur verksamheten skall utformas och organiseras. Lärarna skall tillsammans med eleverna utforma undervisningsmål. Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen bör avslå begäran i motion 1998/99:A291 om riktlinjer (yrk. 13).

Utvärdering och lokalisering av *idrottsgymnasier* tas upp i motion 1998/99:Kr521 (v). Motionärerna anser att idrottsgymnasier bör byggas upp allteftersom intresset ökar i samverkan med berörda kommuner och specialförbund, och att det är önskvärt att en utvärdering görs inom två till tre år av Riksidrottsförbundets resursfördelning till olika idrottsgymnasier (yrk. 10).

U t s k o t t e t noterar att regeringen i december 1997 uppdrog åt Riksidrottsförbundet att efter samråd med Skolverket redovisa erfarenheterna vid de riksrekryterande idrottsgymnasierna. Uppdraget skall rapporteras senast den 3 november 1999. Med hänvisning till detta föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkandet.

I motion 1998/99:Sk628 (mp) begärs att regeringen skall återkomma med förslag till hur *elever kan ges rätt till egna läromedel* (yrk. 2). Motionärerna reagerar mot att så stora summor läggs ned på lokaler och informationsteknik, men så lite på läromedel som eleverna får behålla.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Utbildningen både i grundskolan och gymnasieskolan skall vara avgiftsfri för eleverna, och dessa skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning (4 kap. 4 § resp. 5 kap. 21 § skollagen). Enligt grundskoleförordningen (1994:1194, ändr. 1997:599) skall eleverna som gåva få behålla sådana läromedel och andra väsentliga hjälpmedel som de behöver av pedagogiska skäl eller kan komma att behöva som underlag för fortsatta studier, eller som

de i övrigt kan ha särskild nytta av att kunna gå tillbaka till (2 kap. 25 §). Därvid avses sådana läromedel som täcker väsentliga delar av ett ämne eller en ämnesgrupp och som är ägnade att ge fasthet och sammanhang i studierna. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i gymnasieförordningen. Det är huvudmannen för skolan, dvs. normalt kommunen, som ansvarar för att eleverna har tillgång till läromedel och får behålla sådana enligt vad som föreskrivits.

Utskottet är inte berett att föreslå någon ändring av kommunernas åligganden i fråga om läromedel.

Kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor bör enligt motion 1998/99:Ub201 (m) förändras. I dag gäller kommunernas ansvar sådana resor för elever som är berättigade till studiehjälp (dvs. huvudsakligen elever i gymnasieskolan), om färdvägen är minst sex kilometer. Enligt motionären bör kommunerna ges frihet att efter de lokala förhållandena bestämma vilka riktvärden som skall gälla, på samma sätt som de redan har när det gäller skolskjuts för elever i grundskolan.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

Samma förslag har avslagits av riksdagen vid de två senaste riksmötena (bet. 1996/97:UbU7 och 1997/98:UbU10). Den lag som motionären avser när det gäller gymnasieelever är lagen om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor (1991:1110). Där stadgas att hemkommunen är skyldig att svara för kostnaderna för elevs resa till skolan om färdvägen är minst sex kilometer. För elever i grundskolan skall hemkommunen svara för kostnadsfri skolskjuts om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos en elev eller någon annan särskild omständighet (4 kap. 7 § skollagen).

Inga bestämmelser hindrar en kommun från att stå för gymnasieelevers kostnader för resor till skolan även om färdvägen är kortare än sex kilometer. Utrymme finns alltså redan för kommunen att ta hänsyn till exempelvis trafikförhållandena eller andra särskilda omständigheter. Utskottet är inte berett att förorda att det öppnas en möjlighet för kommunerna att vägra stå för reskostnaderna för elever som har längre färdväg än sex kilometer.

Ett tillkännagivande om rätt för veganer att få fullvärdig *vegansk kost i skolan* begärs i motion 1998/99:Ub206 (mp) yrkande 1. Enligt motionären särbehandlas elever som är veganer negativt i många gymnasieskolor, där man inte serverar vegankost. Dessa elever blir då hänvisade till sallad och knäckebröd, som inte tillgodoser deras näringsbehov. Som motiv anger skolorna ofta kostnadsskäl.

U t s k o t t e t konstaterar att kommunerna inte har någon lagreglerad skyldighet att tillhandahålla skolmåltider i gymnasieskolan. Alla kommuner gör dock detta, de flesta också utan att eleverna behöver betala för måltiderna. Hittills har regeringen stannat för att inte föreslå någon lagreglering av detta, men anmält sin avsikt att noggrant följa utvecklingen på området (prop. 1997/98:6 s. 78).

Regeringen har funnit anledning att stimulera kommunerna att tillhandahålla näringsriktiga skolmåltider och har i det syftet givit i uppdrag åt Livsmedelsverket att i samråd med Skolverket, Folkhälsoinstitutet, Fiskeriverket

och Svenska Kommunförbundet i projektform främja förutsättningarna för mer näringsriktiga och lustfyllda skolmältider. Projektet skall redovisas senast den 1 oktober 2000. Enligt vad utskottet inhämtat uppmärksammas skolmältider för veganer och vegetarianer inom ramen för projektet.

Med hänvisning till vad som nu anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub206 yrkande 1.

I motion 1998/99:Ub484 (m) begär motionären att det skall införas *totalförbud för djurförsök på grundskole- och gymnasienivå* (yrk. 4). Alternativa metoder som datorsimulering och konstgjorda djur uppfyller väl kraven på realistiska förhållanden för dessa elever, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

I betänkandet *Djurförsök* (SOU 1998:75) föreslår 1997 års utredning om alternativa metoder till djurförsök och försöksdjursanvändningens omfattning i framtiden m.m. att det inte skall vara tillåtet att använda djur i undervisningen på grundskole- och gymnasieskolenivå. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning av utredningens förslag, som ännu inte är avslutad.

I motion 1998/99:Ub236 (kd) om *Östergötland som utbildningsregion* beskrivs ett försök som motionären menar bör initieras under ledning av ett regionalt politiskt organ kallat ÖSTSAM. Försöket skall gå ut på att samordna utbildning som i olika regi erbjuds inom en region och därmed göra fältet mindre svåröverskådligt för den vanliga medborgaren. Ett särskilt försök skall gälla elever i gymnasial utbildning, vilka har svag social förankring. För dem skall studier kombineras med gruppboende och träning av social kompetens.

U t s k o t t e t anser att de försök som motionären önskar kan och bör komma till stånd genom frivillig samverkan mellan berörda kommuner och andra intressenter, t.ex. inom ramen för ÖSTSAM. Riksdagen bör avslå yrkandet om tillkännagivande till regeringen.

Folkpartiet föreslår i motion 1998/99:So464 (yrk. 2) ett tillkännagivande om utvidgad rätt till *plats i skolbarnsomsorgen*. Motionärerna oroar sig över tendensen till minskade möjligheter att få plats i fritidshem. De anser att den s.k. barnomsorgsgarantin (numera i 2 a kap. skollagen) bör skärpas. I dag har kommunerna ansvar för att erbjuda skolbarnsomsorg för barn upp till tolv års ålder. Målet bör enligt motionärerna vara att alla barn skall erbjudas skolbarnsomsorg under hela grundskoletiden.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet med hänvisning till att regeringen nyligen har beslutat om en översyn av skollagstiftningen.

Miljöpartiet pekar i motion 1998/99:Ub801 på behovet av *lärlingsutbildning* även *på eftergymnasial nivå* vid svenska företag (yrk. 28). Erfarenheterna från försöken med kvalificerad yrkesutbildning bör kunna vara till stor hjälp när det gäller att finna lämpliga organisationsformer, anser motionärerna. Det är enligt dem också viktigt att arbetsmarknadens parter stimuleras att aktivt delta och också ta initiativ till utveckling av olika lärlingsutbildningar.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande. Resultatet av försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning och regeringens förslag om hur den verksamheten skall permanentas bör invän-

tas, innan riksdagen gör några ytterligare ställningstaganden i den fråga som motionärerna tagit upp.

I motion 1998/99:Ub242 tar Kristdemokraterna upp *vuxenutbildningen och det livslånga lärandet* (yrk. 2). De menar att medborgaren när som helst i livet skall få möjlighet att göra en omstart och tillägna sig de kunskaper som han eller hon av olika anledningar inte erövat tidigare. Att tvinga människor till studier – något som enligt motionärerna i praktiken kan förekomma inom Kunskapslyftet – är inte försvarbart. Utbildningen skall vara av hög kvalitet med de studerandes behov i fokus.

Enligt motion 1998/99:Ub244 (s) bör komvux uppmärksamma ensamstående föräldrars möjligheter att studera och erbjuda dem mer individuellt anpassade kursplaner som alternativ till den reguljära utbildningen. Motionärerna framhåller ABF-skolorna som ett efterföljansvärt exempel.

U t s k o t t e t gör följande bedömning.

Den femåriga satsning som pågår och som kallas Kunskapslyftet syftar till förnyelse av vuxenutbildningens organisation, innehåll, arbetsformer och aktörer. Kommunerna får via Skolverket statsbidrag för verksamheten och kan välja vilken eller vilka anordnare som skall genomföra utbildningen. Det kan vara såväl kommunala skolor som folkhögskolor, studieförbund eller enskilda utbildningsanordnare. Folkhögskolor kan även få statsbidrag via Folkbildningsrådet för utbildning inom Kunskapslyftet. Styrande för verksamheten skall vara den enskilda individens önskemål, utbildningsbehov och förutsättningar. Utskottet vill än en gång understryka vikten av detta.

Den parlamentariskt sammansatta Kunskapslyftskommittén har i uppdrag att följa verksamheten inom Kunskapslyftet. Därigenom skall kommittén skaffa sig erfarenheter som kan ligga till grund för slutsatser och förslag om den reformering av vuxenutbildningen som skall avlösa den särskilda femåriga satsningen. I en nyligen överlämnad rapport till regeringen framhåller kommittén det engagemang med vilket utbildningsanordnarna nu prövar nya vägar att möjliggöra utbildning via flexibla studier i olika former (*Vuxenutbildning för alla? Andra året med Kunskapslyftet*, SOU 1999:39 s. 166). Kunskapslyftskommitténs uppdrag skall vara slutfört senast den 1 mars 2000 (dir. 1995:67 och 1996:71).

Mot bakgrund av vad utskottet nu har redovisat bör riksdagen avslå motionerna 1998/99:Ub242 yrkande 2 och 1998/99:Ub244.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ansvaret för skolan och en ny skollag* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 10,
res. 1 (c) – delvis
2. beträffande *individuella studieplaner för elever i grundskolan* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 2,
res. 1 (c) – delvis
3. beträffande *avskaffande av timplanen i grundskolan* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub268 yrkande 10,

res. 2 (fp) – delvis

4. beträffande *grundskolans omfattning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 12,
1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 och 1998/99:Ub268 yrkande 11,

res. 3(kd) – delvis

res. 1 (c) – delvis

res. 2 (fp) – delvis

5. beträffande *utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 1,

res. 4 (v) – delvis

6. beträffande *utredning om kulturskolan m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub267 och 1998/99:Kr275
yrkande 6,

res. 5 (v, mp) – delvis

7. beträffande *fritidsverksamhetens integrering i skola och ungdomsverksamhet*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 13,

8. beträffande *utbildningens infrastruktur*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A214 yrkande 7,

res. 1 (c) – delvis

9. beträffande *tillsyn m.m. av skolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 17 och
1998/99:Ub801 yrkandena 14 och 15,

res. 3 (kd) – delvis

10. beträffande *vitesföreläggande gentemot kommuner*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 6,

res. 4 (v) – delvis

11. beträffande *utvärdering av hur skolans resurser används*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 1,

res. 1 (c) – delvis

12. beträffande *blockämnen, elevinflytande m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub246 yrkande 18,

res. 3 (kd) – delvis

13. beträffande *utvärdering av lärare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub262,

14. beträffande *uppföljning och utvärdering av teckenspråksutbildning för föräldrar*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub248,

15. beträffande *skolans värdegrund*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub203, 1998/99:Ub246 yrkande 2, 1998/99:Ub253 yrkandena 2–4 och 1998/99:Ub258 yrkandena 1 och 3,

res. 6 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

16. beträffande *disciplinära åtgärder mot elever*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 15 och
1998/99:Ub258 yrkande 2,

res. 6 (m) – delvis

res. 1 (c) – delvis

17. *beträffande åtgärder mot mobbning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24, 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25, 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13, 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5, 1998/99:Ub801 yrkande 12 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5,

res. 3 (kd) – delvis

res. 1 (c) – delvis

res. 2 (fp) – delvis

res. 7 (mp) – delvis

18. *beträffande undervisning om alkohol, narkotika och tobak i skolan m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub246 yrkande 16, 1998/99:Ub268 yrkande 19, 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5, 1998/99:So228 yrkande 4, 1998/99:So306 yrkande 1, 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 och 1998/99:So459 yrkande 5,

res. 6 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

res. 2 (fp) – delvis

19. *beträffande undervisning i sex och samlevnad*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:A291 yrkande 16 och 1998/99:K285 yrkande 4,

20. *beträffande ämnet svenska*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Kr227 yrkandena 1 och 2,

res. 3 (kd) – delvis

21. *beträffande undervisning om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub202,

res. 6 (m) – delvis

22. *beträffande allsidig historieundervisning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub204 och 1998/99:Ub207,

23. beträffande *utbildning i naturkunskap m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub209 yrkandena 1–3,
24. beträffande *ämnet hemkunskap i grundskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub217 yrkande 1, 1998/99: MJ218 yrkande 4 och 1998/99: MJ781 yrkande 12,
25. beträffande *undervisning i kostkunskap i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub217 yrkandena 2 och 3,
26. beträffande *undervisning i konsumentkunskap i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99: MJ781 yrkande 13,
27. beträffande *praktiska och estetiska ämnen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub246 yrkande 9,
res. 3 (kd) – delvis
28. beträffande *ämnet idrott och hälsa*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub224 och 1998/99:Ub225,
29. beträffande *utbildning om olyckor, katastrofer m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub250,
30. beträffande *körkortsutbildning*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub251, 1998/99:Ub259 och 1998/99:T223 yrkande 48,
31. beträffande *utbildning om entreprenörskap*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub218 och 1998/99:N229 yrkande 4,
32. beträffande *lärlingssystem i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub214,
33. beträffande *praktisk arbetslivsorientering*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 23,
res. 1 (c) – delvis
34. beträffande *modersmålscheck*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf608 yrkande 15,
res. 8 (m, c) – delvis
35. beträffande *skolan som murbräcka mot segregation*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf634 yrkande 12,
res. 2 (fp) – delvis
36. beträffande *åtgärder inom skolan för att främja ett mångkultu-
rellt samhälle*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf635 yrkande 6,
37. beträffande *förstärkning av modersmålsundervisningen i grund-
skolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 11,
res. 5 (v, mp) – delvis
38. beträffande *gymnasieelever med annat modersmål än svenska*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 23,
39. beträffande *rätten till svenskundervisning för invandrare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf635 yrkande 16,

40. beträffande *utförningen av sfi-undervisningen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Sf608 yrkande 14, 1998/99:
Sf634 yrkande 1 och 1998/99:Sf635 yrkande 18,
res. 1 (c) – delvis
res. 2 (fp) – delvis
41. beträffande *utredning om sfi-undervisningen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub215,
res. 5 (v, mp) – delvis
42. beträffande *åtgärder mot arbetsmarknadens etniska skiktning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf612 yrkande 4,
43. beträffande *utredning om betygsfri skola*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 2,
res. 5 (v, mp) – delvis
44. beträffande *betygssystemet i grundskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 3, 1998/99:
Ub246 yrkande 11 i denna del samt 1998/99:Ub268 yrkandena 12 och
14,
res. 9 (m, kd, c, fp) – delvis
45. beträffande *nationella prov i grundskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 4, 1998/99:
Ub246 yrkande 11 i denna del samt 1998/99:Ub268 yrkande 15,
res. 9 (m, kd, c, fp) – delvis
46. beträffande *utvecklingssamtal i grundskolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 5, 1998/99:
Ub246 yrkande 10 och 1998/99:Ub268 yrkande 13,
res. 9 (m, kd, c, fp) – delvis
47. beträffande *nytt slutbetyg från grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub254,
48. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub272 yrkandena 1 och 2,
49. beträffande *frånvaro från undervisning för elevdemokratiskt ar-
bete*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub228,
50. beträffande *tillstånd att etablera nya fristående skolor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 11,
res. 4 (v) – delvis
51. beträffande *villkoren för de fristående skolorna*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub241 och 1998/99:Ub801
yrkande 16,
res. 3 (kd) – delvis
52. beträffande *åtgärder för fortsatt utveckling av fristående skolor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub252,
res. 7 (mp) – delvis
53. beträffande *rätt att välja skola*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju901 yrkande 3, 1998/99:
N329 yrkande 4 och 1998/99:N338 yrkande 4,
res. 6 (m) – delvis

54. beträffande *minoriteters rätt att bygga upp egna skolor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf608 yrkande 13,
res. 1 (c) – delvis
55. beträffande *uppföljning av fristående skolor när det gäller värdegrund m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub222 och 1998/99:Ub238,
56. beträffande *ledarskapet i skolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub219, 1998/99:Ub227 yrkande 11 och 1998/99:Ub240,
res. 1 (c) – delvis
57. beträffande *mentorer för nyexaminerade lärare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub246 yrkande 13,
res. 3 (kd) – delvis
58. beträffande *läraryrket*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 13,
res. 8 (m, c) – delvis
59. beträffande *fortbildning och karriärmöjligheter för lärare*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 1,
res. 10 (m, c, fp)
60. beträffande *rätt att undervisas av behöriga lärare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub268 yrkande 8,
res. 2 (fp) – delvis
61. beträffande *elevvårdsresurser*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18, 1998/99:Ub269 yrkande 9, 1998/99:Ub274 yrkande 6 och 1998/99:So464 yrkande 8,
res. 5 (v, mp) – delvis
res. 3 (kd) – delvis
res. 2 (fp) – delvis
62. beträffande *elevskyddsombudens ställning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 7,
res. 4 (v) – delvis
63. beträffande *nationellt statistikregister över elevskador*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub269 yrkande 8,
res. 5 (v, mp) – delvis
64. beträffande *arbetsmiljön i skolan*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub233, 1998/99:Ub246 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 17,
res. 3 (kd) – delvis
res. 2 (fp) – delvis
65. beträffande *kvalificerad yrkesutbildning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub239,
66. beträffande *barnens bästa*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub247,
67. beträffande *lokala styrelser med föräldramajoritet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub246 yrkande 12,
res. 3 (kd) – delvis

68. beträffande *utbildning för föräldrar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub227 yrkande 26,
res. 11 (c, mp)
69. beträffande *organisationers möjligheter att bedriva informations- och opinionsarbete i skolorna*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A291 yrkande 13,
res. 4 (v) – delvis
70. beträffande *idrottsgymnasier*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Kr521 yrkande 10,
71. beträffande *elevernas rätt till egna läromedel*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sk628 yrkande 2,
72. beträffande *kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub201,
73. beträffande *vegankost i skolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub206 yrkande 1,
74. beträffande *totalförbud för djurförsök i skolundervisningen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub484 yrkande 4,
75. beträffande *Östergötland som utbildningsregion*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub236,
res. 3 (kd) – delvis
76. beträffande *plats i skolbarnsomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:So464 yrkande 2,
res. 2 (fp) – delvis
77. beträffande *eftergymnasial lärlingsutbildning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 28,
78. beträffande *vuxenutbildningens anpassning till livslångt lärande*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub242 yrkande 2 och
1998/99:Ub244.

Stockholm den 27 april 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Anders Sjölund (m), Nils-Erik Söderqvist (s), Kalle Larsson (v), Agneta Lundberg (s), Camilla Sköld (v), Ulf Nilsson (fp) och RosMarie Jönsson Neckö (s).

1. Ansvar för skolan och en ny skollag, m.m. (mom. 1, 2, 4, 8, 11, 16, 17, 33, 40, 54 och 56) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet välkomnar att regeringen beslutat om en översyn av skollagen. Jag vill betona att *ansvaret för skolan* måste markeras i *en ny skollag*. Grunden för en ny skollag bör vara att varje elev har rätt att få godkända kunskaper i grundskolan. Detta kräver en fortsatt decentralisering av besluten till varje skolledning och lärare, förenat med skärpta krav på utvärdering och uppföljning. Skolan måste ges större frihet att uppnå målen, men också avkrävas större ansvar. Ansvar, resurser och befogenheter skall i största möjliga mån ligga hos arbetslaget/den enskilde läraren. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Alla elever i grundskolan bör i likhet med vad som gäller för gymnasieskolan ges *en individuell studieplan*. Grundskoleförordningen bör således ändras på denna punkt. Denna ändring bör genomföras samtidigt som den centralt fastställda timplanen avskaffas. Den individuella studieplanen bör upprättas tillsammans med elev och föräldrar samt gås igenom vid varje utvecklings-samtal. Jag anser att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 2 som sin mening bör ge regeringen till känna vad jag nu har anfört.

När det gäller *grundskolans omfattning m.m.* vill jag betona att skoltiden bör vara flexibel och medge att elever kan gå olika länge i grundskolan. Genom att föra förskoleklassen till det obligatoriska skolväsendet bör enligt min mening riktvärdet vara en tioårig skolgång med start vid sex års ålder. Vad jag har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

Beträffande *utbildningens infrastruktur* vill jag peka på att gymnasieskolan, den eftergymnasiala utbildningen och arbetsmarknadsutbildningen har olika regelverk som i sig försvårar samverkan. Möjligheten att plocka olika delar från dessa utbildningar till individuella utbildningspaket torde vara liten. Behoven av ökad kompetens handlar inte endast om endera gymnasiekompetens, yrkesutbildning eller högskolekurser. Regeringen bör utreda hur samverkan mellan olika aktörer kan förbättras. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:A214 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att det finns anledning att *utvärdera hur skolans resurser används* och i vilken utsträckning de statliga tillskotten som riksdagen har beslutat kommit skolan till del. Riksdagen bör med bifall till vår motion 1998/99:Ub227 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Det finns enligt min uppfattning skäl att överväga en skärpning av lärarnas möjligheter att använda olika *disciplinära åtgärder mot elever*. Det viktigaste instrumentet för tillrättaförande skall vara samtal med föräldrar och elev, men det bör kompletteras med ytterligare möjligheter. Samtal med föräldrar kan följas av samtal med rektor, formell kommunikation med föräldrarna,

enskild undervisning, kortare avstängning, omplacering och ytterst avstängning som bör beslutas av skolnämnden. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Centerpartiet anser att det är mycket angeläget att *åtgärder vidtas mot mobbning* i skolan. Enligt vår uppfattning bör en "nollvision" för våld och mobbning i skolan sättas upp. Vi kan inte acceptera ett lägre mål för våra barn. För att klara en "nollvision" bör det av skollagen framgå att lärare och övrig personal som upptäcker mobbning skall ha en skyldighet att rapportera till rektor. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

När det gäller *praktisk arbetslivsorientering* (prao) i grundskolan vill jag betona att skolan har en mycket viktig uppgift i att motverka könsbundna utbildnings- och yrkesval. Den praktiska arbetslivsorienteringen fyller en värdefull funktion genom att elever kan komma i kontakt med arbetslivet. Centerpartiet anser att praon åter bör garanteras en minsta tid i skolan. Riksdagen bör bifalla vår motion 1998/99:Ub227 yrkande 23 och som sin mening ge regeringen detta till känna.

Kunskaper i svenska språket är en förutsättning för att invandrare skall kunna etablera sig i det svenska samhället. Kraven i sfi-undervisningen måste därför vara fordrande och det måste finnas tydliga tidsgränser. Undervisningen bör anpassas till deltagarnas olika behov och förkunskaper genom nivågruppering efter studiebakgrund och intresse. Arbetsplatspraktik och studier bör varvas och barnomsorg och undervisning i möjligaste mån samlokaliseras. Undervisning och praktik bör pågå under hela dagen och det bör ställas krav på motprestationer. Vad jag här har anfört om *utformningen av sfi-undervisningen* bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 14 som sin mening ge regeringen till känna.

Centerpartiet har tagit avstånd från central planering och likriktning inom barnomsorg och skola. Vi vill att både förskoleverksamhet och skola skall präglas av valfrihet och mångfald. Det är särskilt viktigt att *minoritetsgrupper ges rätt att bygga upp egna skolor* så att de därigenom tillsammans kan verka för att den egna kulturen och det egna språket lever vidare och blomstrar. Det bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Besluten över resurserna i skolan bör decentraliseras i större utsträckning än vad som hittills har skett. Rektor skall leda skolans pedagogiska utveckling och bör själv ha befogenhet att besluta om viktiga stödfunktioner som frigör tid för utövandet av det pedagogiska ledarskapet. Det är önskvärt att kommunerna skriver kontrakt med rektorerna, där man reglerar såväl kunskapsmål som vilka resurser rektorn förfogar över och rektorns befogenheter i övrigt. Rektorer som inte når upp till de överenskomna målen bör bytas ut. Regeringen bör ta initiativ till överläggningar med kommunerna för ett nytt *ledarskap i skolan*. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1, 2, 4, 8, 11, 16, 17, 33, 40, 54 och 56 bort hemställa

1998/99:UbU11

1. beträffande *ansvaret för skolan och en ny skollag*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. beträffande *individuella studieplaner för elever i grundskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *grundskolans omfattning m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 12 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 och 1998/99:Ub268 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *utbildningens infrastruktur*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:A214 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. beträffande *utvärdering av hur skolans resurser används*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

16. beträffande *disciplinära åtgärder mot elever*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 15 och med anledning av motion 1998/99:Ub258 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *åtgärder mot mobbning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24, 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13, 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5, 1998/99:Ub801 yrkande 12 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

33. beträffande *praktisk arbetslivsorientering*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

40. beträffande *utformningen av sfi-undervisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 14 och med anledning av motion 1998/99:Sf634 yrkande 1 samt med avslag på motion 1998/99:Sf635 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

54. beträffande *minoritetens rätt att bygga upp egna skolor*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

56. beträffande *ledarskapet i skolan*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 11 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub219 och 1998/99:Ub240 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Ulf Nilsson (fp) anför:

Enligt Folkpartiets uppfattning bör den centralt utformade *timplanen i grundskolan på sikt avskaffas*. För att det skall vara möjligt är det viktigt med en väl fungerande målstyrning av skolan. Timplanens avskaffande hör därför ihop med att utförliga utvärderingar av kunskapsresultaten genomförs. Jag vill betona att det är resultatet en elev uppnår och inte antalet timmar som läggs på varje ämne i skolan som är det viktiga. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

När det gäller *grundskolans omfattning* vill jag betona vikten av att ingen elev skall kunna lämna grundskolan utan att ha uppnått betyget ”godkänd” i svenska, engelska och matematik. Elever kan i dag inom det individuella programmet i gymnasieskolan komplettera sina kunskaper för att bli behöriga till ett nationellt program. Det innebär enligt min mening att gymnasieskolan får ta över grundskolans problem. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Det är mycket angeläget att kraftfulla *åtgärder vidtas mot mobbning* i skolan. Alla tendenser till mobbning skall stoppas så tidigt som möjligt och all skolpersonal skall ansvara för att så sker. Föräldrar skall engageras. Ett åtgärdsprogram mot mobbning skall finnas vid varje skola och följas upp varje år. Brott som begås i skolan, t.ex. misshandel, stöld, vandalism eller langning, skall i princip polisanmälas. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24 och som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Folkpartiet anser det oerhört viktigt att kampen mot *alkohol, narkotika och tobak* intensifieras. Informationen måste göras mer effektiv. Undersökningar visar att både rök- och alkoholdebuten rör sig allt längre ned i åldrarna. Dessutom tycks den negativa attityden till narkotika ha luckrats upp hos en del ungdomar. Folkpartiet efterlyser därför en nationell handlingsplan för hur kampen mot ungas missbruk av alkohol, narkotika och tobak skall intensifieras. Jag anser att det måste vara en prioriterad uppgift för Skolverket att arbeta för en hög kvalitet i ANT-undervisningen och för rökfria skolgårdar. Jag vill betona att skolan är oerhört viktig i det tobakspreventiva arbetet. Varje skola bör upprätta en plan för hur ANT-frågor skall belysas i undervisningen. Jag vill också framhålla att skolans insatser bör kunna samordnas med lokala och regionala utbud från såväl folkrörelser som andra på området kunniga och verksamma. Jag vill peka på möjligheten att starta projekt i syfte att finna vägar för nya metoder rörande ANT-undervisningen. Det är likaså viktigt att fortbildning inom området anordnas för lärare, socialarbetare och arbetare inom fritidssektorn. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub268 yrkande 19 och 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Jag anser att regeringen bör ta till vara de idéer som förs fram i motion 1998/99:Sf634 för att göra *skolan till en murbräcka mot segregation*. Det handlar om mer fristående enheter som tillåts profilera sig, särskilda kvalitetssatsningar i utsatta bostadsområden, fritt val av skola i det kommunala skolväsendet, uppmuntran till friskolor, satsningar på svenska språket, stärkt ställning för modersmålsundervisning och annan språkundervisning i skolan och höjd status för lärarna i utsatta områden. Skolverket bör uppmärksamma de många idéer och verksamheter som genomförs av olika eldsjälarna runt om i landet och sprida de goda exemplen till andra. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf634 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

Utformningen av sfi-undervisningen är viktig. Denna undervisning bör ha en tydlig inriktning på arbetslivet. Studierna bör kunna bedrivas på praktikplatser eller i annan naturlig miljö och näringslivet bör vara mera inblandat i undervisningen. Reglerna för sfi-undervisning behöver anpassas till detta. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf634 yrkande 1 och med anledning av motion 1998/99:Sf608 yrkande 14 som sin mening ge regeringen till känna.

Det bör vara en *rättighet för elever att utbildas av behöriga lärare*. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Mycket tyder på att ett växande antal barn och ungdomar drabbas av mobbning, ätstörningar, astma och allergier och självmordstankar. För att möta dessa problem spelar skolans elevvård en viktig roll. I verkligheten har *elevvårdsresurserna* minskat samtidigt som behoven blivit större. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 18 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 9, 1998/99:Ub274 yrkande 6 och 1998/99:So464 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Stora brister har påvisats i skolan både när det gäller den fysiska och den psykosociala *arbetsmiljön*. För Folkpartiet är det självklart att även elever och lärare har rätt till en arbetsplats som uppfyller kraven på en acceptabel arbetsmiljö. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 17 och med anledning av motion 1998/99:Ub246 yrkande 14 som sin mening ge regeringen till känna.

Fritidsverksamheten för skolbarn är viktig. Jag anser att den s.k. barnomsorgsgarantin bör skärpas. Målet bör vara att alla barn skall erbjudas *plats i skolbarnsomsorgen* under hela grundskoletiden. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:So464 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 3, 4, 17, 18, 35, 40, 60, 61, 64 och 76 bort hemställa

3. *beträffande avskaffande av timplanen i grundskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *grundskolans omfattning m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 11 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 12 och 1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *åtgärder mot mobbning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25, 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13, 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5, 1998/99:Ub801 yrkande 12 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *undervisning om alkohol, narkotika och tobak i skolan m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub268 yrkande 19 och 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 16, 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5, 1998/99:So228 yrkande 4, 1998/99:So306 yrkande 1 och 1998/99:So459 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

35. beträffande *skolan som murbräcka mot segregation*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf634 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

40. beträffande *utformningen av sfi-undervisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf634 yrkande 1, med anledning av motion 1998/99:Sf608 yrkande 14 och med avslag på motion 1998/99:Sf635 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

60. beträffande *rätt att undervisas av behöriga lärare*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

61. beträffande *elevvårdsresurser*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 18 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub269 yrkande 9, 1998/99:Ub274 yrkande 6 och 1998/99:So464 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

64. beträffande *arbetsmiljön i skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 17, med anledning av motion 1998/99:Ub246 yrkande 14 och med avslag på motion 1998/99:Ub233 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

76. beträffande *plats i skolbarnsomsorgen*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:So464 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

När det gäller *grundskolans omfattning* vill vi framhålla vikten av att skolstarten skall vara individuellt flexibel och kunna ske successivt. Vi avvisar obligatorisk skolstart för sexåringar. Det är positivt att förskoleklassen är frivillig för eleverna och att det finns möjlighet att skjuta upp skolstarten till det år barnet fyller åtta år. Det skall också finnas möjlighet att förlänga skolgången för de elever som önskar det och bedöms ha behov av det för att uppnå de uppsatta målen. Enligt vår uppfattning är det orimligt att utgå från att alla elever behöver just nio år för att nå målen. Målsättningen är att alla elever som går ut grundskolan skall klara inträdeskraven till gymnasieskolan. Vi anser att det är viktigt att varje elev får utvecklas så mycket som möjligt i förhållande till sin kapacitet. Undervisningen bör därför individualiseras. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 och som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Vi anser att formerna för *tillsyn*, uppföljning och utvärdering av skolan bör anges i den kommunala skolplanen. Det är viktigt att utvärderingsresultaten verkligen leder till de förändringar som de visar behov av. Kommunernas egen uppföljning av sin verksamhet har enligt Skolverket stora brister. Vi vill också i sammanhanget framhålla att vi ser positivt på att Skolverkets egen tillsynsverksamhet har ökat och att systemet med statliga skolinspektörer har införts. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub246 yrkande 17.

Enligt vår uppfattning är viktiga områden för uppföljning och utvärdering tidsutrymmet för *blockämnena* och praktiska och estetiska ämnen, hur formerna för *elewinflytande* och jämställdhetsarbete utvecklas samt vilka resultat arbetet mot mobbning och uttryck för främlingsfientlighet har givit. Vi vill peka på att vissa ämnen, t.ex. naturkunskap och religionskunskap, lätt hamnar i strykklasse när tiden mellan de olika ämnena skall fördelas. Orsakerna till detta bör utredas och åtgärder i form av t.ex. fortbildning sätts in om det anses nödvändigt. Timutfallet för de praktiska och estetiska ämnena är ett annat angeläget område som behöver följas upp. Det finns enligt vår mening en risk för att skolan blir alltför teoretisk för många elever. Riksdagen bör med bifall till vår motion 1998/99:Ub246 yrkande 18 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Vi vill betona att varje skola bör ha en plan för hur man skall omsätta *skolans värdegrund* i praktiken. Skolan har en viktig uppgift när det gäller normöverföring och identitetsbildning och att utveckla elevernas sociala kompetens. Begrepp som samarbete, omtänksamhet, hjälpsamhet, generositet och gottgörelse skall vara en naturlig del av undervisningen. Skolan bör tillsammans med föräldrarna komma överens om hur den etiska fostran skall utformas. Det är viktigt att varje kommun kontinuerligt genomför fortbildning för skolans personal kring det avsnitt i läroplanen som behandlar skolans värdegrund. Det utvecklingsarbete som bedrivs av Skolverket om värdegrunden bör följas noga och utvärderas. Vi förutsätter att Lärarutbildningskommittén lämnar förslag som ger blivande lärare goda möjligheter att

arbeta aktivt med värdegrundsfrågorna. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 2 och 1998/99:Ub253 yrkandena 2–4 som sin mening ge regeringen till känna.

Det är mycket angeläget att *åtgärder vidtas mot mobbning* i skolan. Enligt vår uppfattning skall en "nollvision" vara målet i detta arbete. Att slippa mobbning är en rättighet för varje ung människa. Vi anser att den fysiska skolmiljön har betydelse för bekämpningen av mobbning. En ren och snygg skolmiljö gör eleverna medvetna om sitt eget värde och om andra människors värde vilket är en viktig del i bekämpningen av mobbning. Även personalsituationen i skolorna är av betydelse. Antalet lärare, skolvärdinnor, skolsköterskor, skolpsykologer och annan skolpersonal har minskat. Skolans verksamhet måste prioriteras och resurser läggas på att förbättra personalsituationen. Varje förskola och skola skall utforma egna, tydliga planer för hur mobbning och våld skall förebyggas och åtgärdas. Erfarenheterna skall dokumenteras och utvärderas. Fler modeller för kamratstöd bör utvecklas. De elever som vill skall kunna få möjlighet till handledd medling. Vi vill betona vikten av organiserad tillsyn över elevernas aktiviteter inte bara när undervisning pågår utan även under raster. Mycket kan göras för att minska elevernas rädsla och oro vid övergång mellan de olika stadierna i skolan, t.ex. bör all form av s.k. nollning förbjudas. Enligt vår uppfattning är det mobbningen som, om inga andra åtgärder lyckas, skall förflyttas från skolan. Det bör i skollagen finnas tydliga anvisningar om skolledares skyldighet att anmäla brott till de sociala myndigheterna och när så är påkallat till polismyndigheten. Vi vill också peka på att barn har svårt att skilja på verklighet och fantasi. Skolan bör därför informera om våldets konsekvenser. Vi anser att reklam för program i TV med våldsinslag inte skall visas under de tider på dygnet då barn förväntas vara uppe. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13 och 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Utvecklingen när det gäller *undervisningen om alkohol, narkotika och tobak* har inte blivit den önskade. Det är särskilt olyckligt med tanke på att både alkoholkonsumtionen, rökningen och narkotikamissbruket ökar bland ungdomarna. Grundskolan, som når alla ungdomar, har ett särskilt ansvar för att informera om drogers skadeverkningar och visa på positiva alternativ. Vi anser att skolan måste ta sitt ansvar för utbildning om livsstil, hälsa och droger. Skolan måste få resurser att anlita t.ex. de ungdomsorganisationer som har utvecklat bra undervisningsprogram i form av teater och film. Det behövs således enligt vår uppfattning ökade insatser för att stärka det förebyggande arbetet inom detta område i skolväsendet. Vad vi nu har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 16 och 1998/99:So459 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi vill betona vikten av en god undervisning i *ämnet svenska*. Det är mycket viktigt att alla elever lär sig använda ett vårdat språk i tal och skrift. Kursplanerna i ämnet svenska för både grundskolan och gymnasieskolan bör förtydligas på denna punkt. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Kr227 yrkandena 1 och 2 och som sin mening ge regeringen till känna vad vi har anfört.

Praktiska och estetiska ämnen som hemkunskap, slöjd, bild och idrott och hälsa är en viktig del av helheten i skolan. Praktisk och teoretisk förmåga måste värderas lika. För att göra det möjligt att öka antalet timmar i de nämnda ämnena måste det totala antalet timmar i timplanen ses över. Risken är annars stor att andra ämnen hamnar i stryckklass. Det är också viktigt att slå vakt om de enskilda skolornas möjlighet att fritt förfoga över ett visst antal timmar för lokal profilering liksom utrymmet för elevernas fria val. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att *villkoren för de fristående skolorna* bör förbättras. De regler som den nuvarande regeringen har infört för dessa skolor måste förändras. I regelverket bör följande punkter garanteras:

- Alla skall, oberoende av föräldrarnas ekonomiska standard, eget handikapp eller andra särskilda behov, kunna välja en fristående skola.
- Skolan skall vara godkänd av Skolverket samt stå under tillsyn av och delta i verkets uppföljning och utvärdering.
- Undervisningen skall väsentligen svara mot läroplanens allmänna mål och värdegrund.
- Skolan skall kunna arbeta utifrån klara och tydliga spelregler, som är långsiktigt hållbara.
- Skolan skall garanteras en lägsta grundnivå för ersättning och därutöver kompenseras för särskilda åtaganden.
- Skolan skall arbeta under villkor som är likvärdiga med dem som gäller för övriga skolor i kommunen.
- Skolan skall erbjuda skolhälsovård och modersmålsundervisning, men behöver inte nödvändigtvis själv tillhandahålla tjänsterna.
- Undervisningen skall vara avgiftsfri, men skolan skall ha möjlighet att ta ut avgifter för skäliga merkostnader utifrån sin profil, t.ex. inköp av instrument i en skola med musikprofil.
- Skolan skall ingå i kommunens skolplan.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub241 och med anledning av motion 1998/99:Ub801 yrkande 16 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vår mening bör ett mentorsystem utvecklas där *nyexaminerade lärare* får tillgång till en erfaren *mentor* under sitt första tjänstgöringsår som lärare. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Skolornas *elevvårdsresurser* har på vissa håll skurits ned av ekonomiska skäl. Det är viktigt att barn och unga som befinner sig i kris uppmärksammas och får adekvat hjälp. Skolsköterskor och skolpsykologer har i det sammanhanget stor betydelse. Elevvården, skolhälsovården och studenthälsovården måste enligt vår mening utvecklas. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub274 yrkande 6 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18 och 1998/99:So464 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Den fysiska *arbetsmiljön i skolan* lämnar på många håll fortfarande mycket övrigt att önska. Kommunerna måste ge högsta prioritet åt allergisanering av lokaler där barn och ungdomar vistas och utforma städrutinerna så att

även allergikänsliga barn kan vistas där utan att deras besvär förvärras. De idéer som kommit fram inom projektet Skolans uterum måste ges bred spridning. Vad vi här har anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

I de *lokala styrelserna med föräldramajoritet* i grundskolan bör det vara möjligt att välja in företrädare för lokala myndigheter och organisationer samt lokalt näringsliv. Därigenom kan man ytterligare förstärka skolans ställning som en del av det omgivande samhället. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

Östergötland är en mycket mångfasetterad och expansiv *utbildningsregion*. Vi anser att det försök med samordning av utbildningar som förespråkas i motion 1998/99:Ub236 bör komma till stånd där. ÖSTSAM kan lämpligen ansvara för ett sådant projekt. Ett särskilt försök bör genomföras för elever på gymnasial utbildning vilka har svag social förankring. För dem skall studier kombineras med gruppboende och träning av social kompetens. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub236 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 4, 9, 12, 15, 17, 18, 20, 27, 51, 57, 61, 64, 67 och 75 bort hemställa

4. beträffande *grundskolans omfattning m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkandena 3 och 4 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 12 och 1998/99:Ub268 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *tillsyn m.m. av skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 17 och med avslag på motion 1998/99:Ub801 yrkandena 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *blockämnen, elevinflytande m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *skolans värdegrund*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 2 och 1998/99:Ub253 yrkandena 2–4 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub203 och 1998/99:Ub258 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *åtgärder mot mobbning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13 och 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24, 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25, 1998/99:Ub801 yrkande 12 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *undervisning om alkohol, narkotika och tobak i skolan m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 16 och 1998/99:So459 yrkande 5 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub268 yrkande 19, 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5, 1998/99:So228 yrkande 4, 1998/99:So306 yrkande 1 och 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

20. beträffande *ämnet svenska*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Kr227 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

27. beträffande *praktiska och estetiska ämnen*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

51. beträffande *villkoren för de fristående skolorna*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub241 och med anledning av motion 1998/99:Ub801 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

57. beträffande *mentorer för nyexaminerade lärare*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

61. beträffande *elevvårdsresurser*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub274 yrkande 6, med anledning av motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18 och 1998/99:So464 yrkande 8 samt med avslag på motion 1998/99:Ub269 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

64. beträffande *arbetsmiljön i skolan*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 17 och med avslag på motion 1998/99:Ub233 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

67. beträffande *lokala styrelser med föräldramajoritet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

75. beträffande *Östergötland som utbildningsregion*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub236 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola, m.m. (mom. 5, 10, 50, 62 och 69) – v

Kalle Larsson (v) och Camilla Sköld (v) anför:

Vänsterpartiet anser att en parlamentarisk *utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola* bör tillsättas. I realiteten har vi numera en tolvårig ungdomsskola. Sexårsverksamheten är en egen skolform, förskoleklass, varför det offentliga skolväsendet har utökats med ett trettonde år. Enligt vår

uppfattning bör en sammanhållen ungdomsskola som är mer anpassad till ungdomars olika utvecklingsstadier utformas. Vi menar t.ex. att mer av konkret och praktiskt skolarbete skulle kunna ske under den period som ungdomarna är mest mogna för sådant arbete och de mer teoretiska studierna skulle kunna skjutas upp tills ungdomarna har nått mognadsnivån för sådana studier. Vi vill betona att all utbildning skall vara arbetslivsförberedande, de allmänna utbildningsvägarna såväl som de yrkesförberedande, och att alla utbildningsvägar skall ha allmänna ämnen och ge grundläggande behörighet till högskolestudier. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vår uppfattning bör Skolverket ges möjlighet att *vitesförelägga* de *kommuner* som inte uppfyller de uppställda kvalitetskraven. Vi vill i sammanhanget framhålla att vi välkomnar den nationella kvalitetsnämnden och de ökade resurserna till Skolverket avseende utbildningsinspektörerna. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Vänsterpartiet vill ha en demokratisk, sammanhållen och likvärdig skola för alla. Det kräver att skolsystemet kontrolleras demokratiskt av hela samhället. Skolsystemet skall vara konfessionellt neutralt, öppet för alla och garantera god kvalitet på undervisning och arbetsmiljö för alla. Mot bakgrund av detta föreslår vi att inga fler privata – *fristående* – *skolor tillåts etableras*. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

Som framgår av vad utskottet anfört har riksdagens tillkännagivande våren 1990 om förslagsrätt för elevskyddsombuden i skyddskommittéerna inte lett till någon förändring av arbetsmiljölagen. Vi anser att elevernas skyddsombud bör ha samma rättigheter som skyddsombud inom andra yrkesgrupper. Således föreslår vi att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 7 skall begära att regeringen återkommer med förslag som stärker *elevskyddsombudens ställning*.

Vi anser att det – inom ramen för regeringens värdegrundsprojekt eller på annat sätt – bör göras klart att politiska *ungdomsorganisationers informations- och opinionsarbete i skolorna* är legitimt och bör utnyttjas av skolan, inte motarbetas. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:A291 yrkande 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 5, 10, 50, 62 och 69 bort hemställa

5. beträffande *utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. beträffande *vitesföreläggande gentemot kommuner*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

50. beträffande *tillstånd att etablera nya fristående skolor*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

62. beträffande *elevskyddsombudens ställning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

69. beträffande *organisationers möjligheter att bedriva informations- och opinionsarbete i skolorna*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A291 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Utredning om kulturskolan, m.m. (mom. 6, 37, 41, 43, 61 och 63) – v, mp

Gunnar Goude (mp), Kalle Larsson (v) och Camilla Sköld (v) anför:

Enligt vår uppfattning bör en parlamentarisk *utredning* tillsättas med uppdrag att lämna förslag till hur regler om *kulturskolan* skall kunna tas in i skollagen och därmed ingå i den ordinarie skolan. Vi konstaterar att musikskolan fått vidkännas stora nedskärningar och att kommunerna sett sig nödsakade att undan för undan höja avgifterna. Vi vill se en utveckling av musikskolorna till kulturskolor. Kulturskolan bör på sikt liksom grundskolan vara avgiftsfri för eleverna. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:Kr275 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att det behövs ytterligare åtgärder för att en *förstärkning av modersmålsundervisningen i grundskolan* skall komma till stånd. Lärarna i modersmål skall ha god lärarutbildning och erbjudas möjlighet till lärarutbildning i flera ämnen. De som nu är verksamma som modersmåls lärare utan att ha lärarutbildning skall erbjudas kvalificerad fortbildning. Skolledningen måste ges ansvar för att organisation och schemaläggning av undervisningen i modersmål sker på samma sätt och med samma smidighet som för övriga ämnen i skolan. Det fordras också medvetna insatser från skolledningen för att de elever som har svenska som modersmål skall rätt förstå och kunna värdesätta att det i skolan ges undervisning i andra modersmål. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

En viktig anledning till att invandrare är den grupp som har det svårast på arbetsmarknaden är bristfälliga kunskaper i svenska. Trots vad som anges i gällande förordning och kursplan för sfi är resultatet av undervisningen nedslående. Vi anser därför att en *utredning* bör tillsättas *om sfi-undervisningen*. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub215 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi förespråkar en betygsfri skola. Betygen är ett orättvist och samhällsbevarande system för urskiljning, som inte hör hemma i dagens skola. De styr i hög grad uppläggningsen av undervisningen och vad som lärs ut. Elever som får dåliga betyg får låg studiemotivation. Samarbete mellan elever och frimodigt samspel mellan elever och lärare motverkas av betygen. För urval till efterföljande utbildningsnivå finns andra metoder, som fungerar bättre. Vi anser att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 2 bör begära en *utredning* med uppdraget att undersöka hur en *betygsfri skola* skall kunna genomföras.

En bra och fungerande skolhälsovård är en viktig faktor för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön. Eleverna bör enligt vår mening ha tillgång till skolpsykolog, kurator och skolsköterska. Vi anser att det i skollagen bör anges en lägsta nivå för elevvårdspersonal som kommunerna är skyldiga att hålla. Vad vi här har anfört om *elevvårdsresurser* bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18, 1998/99:Ub274 yrkande 6 och 1998/99:So464 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Det bör skapas ett *nationellt statistikregister över elevskador*. Ett sådant system kan utformas så att det kan användas både på nationell och lokal nivå och ger möjlighet till uppföljning, utvärdering och förebyggande insatser. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 6, 37, 41, 43, 61 och 63 bort hemställa

6. beträffande *utredning om kulturskolan m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Kr275 yrkande 6 och med avslag på motion 1998/99:Ub267 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

37. beträffande *förstärkning av modersmålsundervisningen i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

41. beträffande *utredning om sfi-undervisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub215 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

43. beträffande *utredning om betygsfri skola*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

61. beträffande *elevvårdsresurser*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 18, 1998/99:Ub274 yrkande 6 och 1998/99:So464 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

63. beträffande *nationellt statistikregister över elevskador*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub269 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Skolans värdegrund, m.m. (mom. 15, 16, 18, 21 och 53) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Enligt vår uppfattning måste kunskaperna om läroplanens avsnitt om *skolans värdegrund* förbättras. Samtidigt måste målen konkretiseras och skolan ges användbara verktyg och riktlinjer för det konkreta och vardagliga arbetet. Det är ett svek mot eleverna att inte ta itu med de ordningsproblem som finns

i många skolor. Ordningsproblemen är av olika slag, men genomgående tycks det som om skolans vuxna och många föräldrar inte kan eller orkar ta sitt vuxenansvar. Vi måste få stopp på den negativa utvecklingen i grundskolans senare årskurser och i gymnasiet. Det är inte bara med kunskaper de unga skall konkurrera internationellt. Människors sociala förmåga – dit hör ett trevligt uppförande och stil – är betydelsefull och en del av skolans undervisande och fostrande uppgift, som måste ges tydligare mål och högre prioritet. Det bör ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs, bl.a. förtydligande av läroplanens skrivningar om värdegrunden. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub258 yrkandena 1 och 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Skolans ansvar att tillsammans med hemmen fostra barn och ungdomar har blivit allt tyngre. Samtidigt har en del av de verktyg som skolan har haft försvunnit eller blivit kraftlösare. Vi anser att det behövs en översyn av bestämmelserna om *disciplinära åtgärder mot elever*. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub258 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

När det gäller *undervisningen om alkohol, narkotika och tobak* vill vi betona vikten av bl.a. undervisning om alkoholens skadeverkningar. Det är angeläget att denna undervisning påbörjas tidigt i grundskolans årskurser. Det är också viktigt att föräldrar har kunskaper om narkotikans symtom och verkningar. Regeringen bör ta initiativ till informationsinsatser riktade till föräldrarna. Det bör också vara en absolut plikt för skolan att informera föräldrar om förändringar i barns beteende. Förändringar i unga människors personlighet kan vara ett tecken på begynnande narkotikamissbruk. Vad vi nu anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5 och 1998/99:So228 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Den information om nazismens vidrigheter som genomförts på bred front har varit positiv. Enligt vår uppfattning finns det anledning att även ge *undervisning i skolan om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna*. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub202 som sin mening ge regeringen till känna.

FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna slår fast att ”rätten att välja den undervisning som skall ges åt barnen tillkommer i första hand deras föräldrar”. Med *rätten att välja skola* återfår familjen sin möjlighet att ta större del i ansvaret för barnens utbildning och fostran. Ett fritt skolval driver på utvecklingen mot att varje skola anstränger sig för att vara så bra som möjligt för eleverna – oavsett om det är en kommunal skola eller en friskola. Vi anser att familjernas rätt att välja skola oavsett i vilken kommun de råkar bo skall garanteras genom att man inför en nationell skolpeng.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 15, 16, 18, 21 och 53 bort hemställa

15. beträffande *skolans värdegrund*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub258 yrkandena 1 och 3 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub203, 1998/99:Ub246 yrkande 2 och 1998/99:Ub253 yrkandena 2–4 och som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

16. beträffande *disciplinära åtgärder mot elever*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub258 yrkande 2 och med anledning av motion 1998/99:Ub227 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *undervisning om alkohol, narkotika och tobak i skolan m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ju903 yrkande 3, 1998/99:Ju904 yrkandena 10 och 11, 1998/99:Ju917 yrkande 5 och 1998/99:So228 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub42 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub232 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub246 yrkande 16, 1998/99:Ub268 yrkande 19, 1998/99:So306 yrkande 1, 1998/99:So307 yrkandena 1 och 3 och 1998/99:So459 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

21. beträffande *undervisning om de brott mot mänskligheten som begåtts av de f.d. kommunistiska staterna*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub202 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

53. beträffande *rätt att välja skola*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:N329 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1998/99:Ju901 yrkande 3 och 1998/99:N338 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Åtgärder mot mobbning, m.m. (mom. 17 och 52) – mp

Gunnar Goude (mp) anför:

Det är mycket angeläget att *åtgärder vidtas mot mobbning* i skolorna. Miljöpartiet har tidigare krävt lagstiftning i frågan. Nu finns ansvaret för åtgärder mot mobbning inskrivet i skollagen. Frågor kring mobbning skall ingå som en del av skolans viktiga uppgift att ge eleverna en demokratisk grundsyn, som bygger på respekt och förståelse för medmänniskor, tolerans och solidaritet. Ett fullständigt program för hantering av mobbningsproblemet skall finnas vid varje skola. Ansvaret för att detta finns och att programmet följs upp skall ligga på skolans rektor. Kommunen skall genom utvärderingar övervaka att skolorna verkligen följer lagen. Skolverket har det övergripande tillsynsansvaret och skyldighet att ingripa när lagens och läroplanernas intentioner inte följs. Ett program mot mobbning måste innehålla klara regler för hur man aktivt skall kontrollera om mobbning förekommer, regler för hur mobbning förebyggs och regler för hur mobboffer och mobbare skall behandlas. Jag vill betona att mobbning är en för alla på skolan, inklusive föräldrar, gemensam angelägenhet. Riksdagen bör med bifall till vår motion

1998/99:Ub801 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

1998/99:UbU11

Den gröna ideologin representerar ett alternativ där stort utrymme krävs både för det privata initiativet och det gemensamma ansvaret inom områden som skola och vård. Uppgörelsen mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna 1996 om en friskolereform uppfyller i allt väsentligt Miljöpartiets krav. Det gäller nu att följa upp reformen och stimulera de positiva utvecklingsidéer som finns bland friskolorna.

Jag anser att riksdagen bör ställa sig bakom förslagen i motion 1998/99:Ub252 om en utvecklingsfond för *fristående skolor*, utredning av glesbygdsskolornas framtid, utredning om lärarutbildning för fristående skolor, utredning om formerna för friskolornas deltagande i internationellt utbyte och deras tillgång till centralt organiserad service för sådant utbyte, inventering av friskolor med avseende på verksamhet lämplig för barn med speciella behov av stöd och översyn av reglerna för finansiering av gymnasier med elever från olika kommuner och program. Regeringen bör avsätta resurser för att organisationerna bakom etniska eller konfessionella skolor själva skall kunna ta fram utredningar och förslag, och regeringen bör aktivt verka för att resultatet av deras verksamheter beaktas. Lämpliga rutiner för att underlätta långivning i samband med startande av nya fristående skolor bör också tas fram. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub252 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 17 och 52 bort hemställa

17. *beträffande åtgärder mot mobbning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 12 och med anledning av motionerna 1998/99:Ub1 yrkandena 23 och 24, 1998/99:Ub205 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub227 yrkandena 24 och 25, 1998/99:Ub253 yrkandena 1 och 5–13, 1998/99:Ub274 yrkandena 3–5 och 1998/99:Ju901 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

52. *beträffande åtgärder för fortsatt utveckling av fristående skolor*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub252 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. Modersmålscheck, m.m. (mom. 34 och 58) – m och c

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Sofia Jonsson (c) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi anser att ett system med *modersmålscheck* skulle vara ett bra sätt att få ökad flexibilitet och större valfrihet i modersmålsundervisningen. Undervisningen kan också starta tidigare än vid skolstarten. För mindre språk där det inte går att uppfylla kravet på fem elever innebär detta ökad möjlighet att få undervisning i modersmål. Vad vi nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

Ett *lärarcertifikat* bör införas i samverkan med lärarnas egna organisationer. Det bör bygga på kollegialt uppsatta regler, som t.ex. de etiska regler som

lärarorganisationerna för närvarande arbetar med. Införandet av ett lärarcertifikat skulle skapa ett tryck på kommunerna att anställa certifierade lärare, vilket vi anser värdefullt. Frågan om det behövs ytterligare någon formell reglering bör övervägas ytterligare. Vad vi nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 34 och 58 bort hemställa

34. beträffande *modersmålscheck*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf608 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

58. beträffande *lärarcertifikat*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. Betygssystemet i grundskolan, m.m. (mom. 44, 45 och 46) – m, kd, c, fp

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Sofia Jonsson (c), Anders Sjölund (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Skolan bör ge elever och föräldrar tydlig information om vad eleverna kan. I dag får eleverna betyg första gången på höstterminen i årskurs åtta. Vi anser att betyg bör ges ett eller ett par år tidigare än så. Skalan bör liksom nu vara målrelaterad men ha fler steg än den nuvarande, för att betygssystemet skall kunna medverka till att motivera eleverna att försöka uppnå nästa steg. Det skall finnas tydliga betygskriterier för varje steg i betygsskalan. Vad vi här har anfört om *betygssystemet i grundskolan* bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 3, 1998/99:Ub246 yrkande 11 i denna del samt 1998/99:Ub268 yrkandena 12 och 14 som sin mening ge regeringen till känna.

Nationella prov bör ges regelbundet i *grundskolan*. Sådana prov bör åter blir obligatoriska i årskurs fem, såsom de var innan den socialdemokratiska regeringen hösten 1994 rev upp det betygssystem som tidigare beslutats. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 11 i denna del och med anledning av motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 4 och 1998/99:Ub268 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

Utvecklingssamtalen i grundskolan är oerhört viktiga för elever, föräldrar och lärare. Vi anser att de bör dokumenteras skriftligt. Det är en förutsättning för att uppföljningen skall fungera bra. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 10 och 1998/99:Ub268 yrkande 13 och med anledning av motion 1998/99:Ub227 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 44, 45 och 46 bort hemställa

44. beträffande *betygssystemet i grundskolan*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 3, 1998/99: Ub246 yrkande 11 i denna del samt 1998/99:Ub268 yrkandena 12 och 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

45. beträffande *nationella prov i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub246 yrkande 11 i denna del och med anledning av motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 4 och 1998/99:Ub268 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

46. beträffande *utvecklingssamtal i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub246 yrkande 10 och 1998/99: Ub268 yrkande 13 och med anledning av motion 1998/99:Ub227 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. Fortbildning och karriärmöjligheter för lärare (mom. 59) – m, c, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Sofia Jonsson (c), Anders Sjölund (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Lärarna är skolans viktigaste resurs. Läraryrkets status måste stärkas. För att åstadkomma detta är det viktigt att skolans huvudmän ger möjlighet till fortbildning och ökade karriärmöjligheter för lärare, t.ex. genom att man inrättar specialisttjänster för lärare med erfarenhet och vidareutbildning.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 59 bort hemställa

59. beträffande *fortbildning och karriärmöjligheter för lärare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 14 och 1998/99:Ub268 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. Utbildning för föräldrar (mom. 68) – c, mp

Gunnar Goude (mp) och Sofia Jonsson (c) anför:

Det är viktigt att varje förälder känner sig delaktig i sitt barns skola och att föräldrarna följer upp och stöder sina barn i lärprocessen. I England har man bl.a. erbjudit föräldrar till barn med läs- och skrivsvårigheter utbildning, mot att föräldrarna åtar sig att ge sina barn medvetet stöd i deras läsutveckling. Vi anser att möjligheterna att stimulera en liknande verksamhet vid svenska skolor bör övervägas.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 68 bort hemställa

Särskilda yttranden

1. Utvärdering av lärare (mom. 13) – m, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Anders Sjölund (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi motsätter oss inte lokalt utformad utvärdering som även inbegriper synpunkter på lärares arbete. Vi är dock tveksamma till generellt positiva uttalanden om utvärdering av lärare gjord av elever. Risken är uppenbar att sådana uttalanden ytterligare undergräver läraryrkets ställning.

2. Körkortsutbildning (mom. 30) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Körkortsutbildning skall inte vara ett åliggande för gymnasieskolan. Vi delar härvidlag utskottets uppfattning. Vi vill dock framhålla att det nu är mycket dyrt för ungdomar att skaffa sig körkort. Körkortsutbildning är numera momsbelagd, vilket innebär en betydande fördyring av utbildningen.

3. Körkortsutbildning (mom. 30) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi vill framhålla att det är mycket dyrt för ungdomar att skaffa sig körkort. Vi utgår från att kommunerna utnyttjar de möjligheter som finns att anordna lokala kurser och erbjuder eleverna att, inom ramen för det individuella valet, läsa teoridelen av körkortsutbildningen.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	12
Allmänna skolfrågor	13
Grundskolans omfattning m.m.	13
Vissa organisatoriska frågor.....	15
Utvärdering, tillsyn m.m.	17
Motionerna	17
Utskottets bedömning.....	18
Läroplans- och kursplanefrågor	21
Skolans värdegrund.....	21
Motionerna	21
Utskottets bedömning	21
Åtgärder mot mobbning	23
Motionerna	23
Utskottets bedömning.....	24
Undervisning om alkohol, narkotika och tobak (ANT).....	26
Motionerna	26
Utskottets bedömning.....	27
Sex- och samlevnadsundervisning	28
Motionerna	28
Utskottets bedömning.....	28
Svenska, historia och naturkunskap m.m.	29
Motionerna	29
Utskottets bedömning.....	30
Hemkunskap, kostkunskap, konsumentkunskap m.m.	31
Motionerna	31
Utskottets bedömning.....	32
Idrott och hälsa, m.m.	33
Motionerna	33
Utskottets bedömning.....	34
Körkortsutbildning	35
Motionerna	35
Utskottets bedömning.....	35
Utbildning om entreprenörskap, m.m.	35
Motionerna	35
Utskottets bedömning.....	36
Praktisk arbetslivsorientering.....	36
Motionen	36
Utskottets bedömning.....	36
Undervisning för barn och ungdomar med invandrabakgrund	37
Motionerna	37
Utskottets bedömning.....	38
Utbildning m.m. för vuxna invandrare.....	39
Motionerna	39

Utskottets bedömning.....	40
Betyg m.m.....	41
Motionerna	41
Utskottets bedömning.....	42
Fristående skolor, valfrihet m.m.	44
Motionerna	44
Utskottets bedömning.....	46
Skolans personal.....	49
Motionerna	49
Utskottets bedömning.....	49
Elevvård.....	50
Motionerna	51
Utskottets bedömning.....	51
Skolans arbetsmiljö.....	51
Motionerna	51
Utskottets bedömning.....	52
Kvalificerad yrkesutbildning.....	54
Motionen	54
Utskottets bedömning.....	54
Övrigt.....	55
Hemställan	60
Reservationer.....	66
1. Ansvaret för skolan och en ny skollag, m.m. (mom. 1, 2, 4, 8, 11, 16, 17, 33, 40, 54 och 56) – c.....	66
2. Avskaffande av timplanen i grundskolan, m.m. (mom. 3, 4, 17, 18, 35, 40, 60, 61, 64 och 76) – fp	69
3. Grundskolans omfattning, m.m. (mom. 4, 9, 12, 15, 17, 18, 20, 27, 51, 57, 61, 64, 67 och 75) – kd.....	72
4. Utredning om en sammanhållen och flexibel ungdomsskola, m.m. (mom. 5, 10, 50, 62 och 69) – v.....	76
5. Utredning om kulturskolan, m.m. (mom. 6, 37, 41, 43, 61 och 63) – v, mp.....	78
6. Skolans värdegrund, m.m. (mom. 15, 16, 18, 21 och 53) – m	79
7. Åtgärder mot mobbning, m.m. (mom. 17 och 52) – mp	81
8. Modersmålscheck, m.m. (mom. 34 och 58) – m och c	82
9. Betygssystemet i grundskolan, m.m. (mom. 44, 45 och 46) – m, kd, c, fp	83
10. Fortbildning och karriärmöjligheter för lärare (mom. 59) – m, c, fp	84
11. Utbildning för föräldrar (mom. 68) – c, mp	84
Särskilda yttranden	85
1. Utvärdering av lärare (mom. 13) – m, fp	85
2. Körkortsutbildning (mom. 30) – m	85
3. Körkortsutbildning (mom. 30) – kd	85